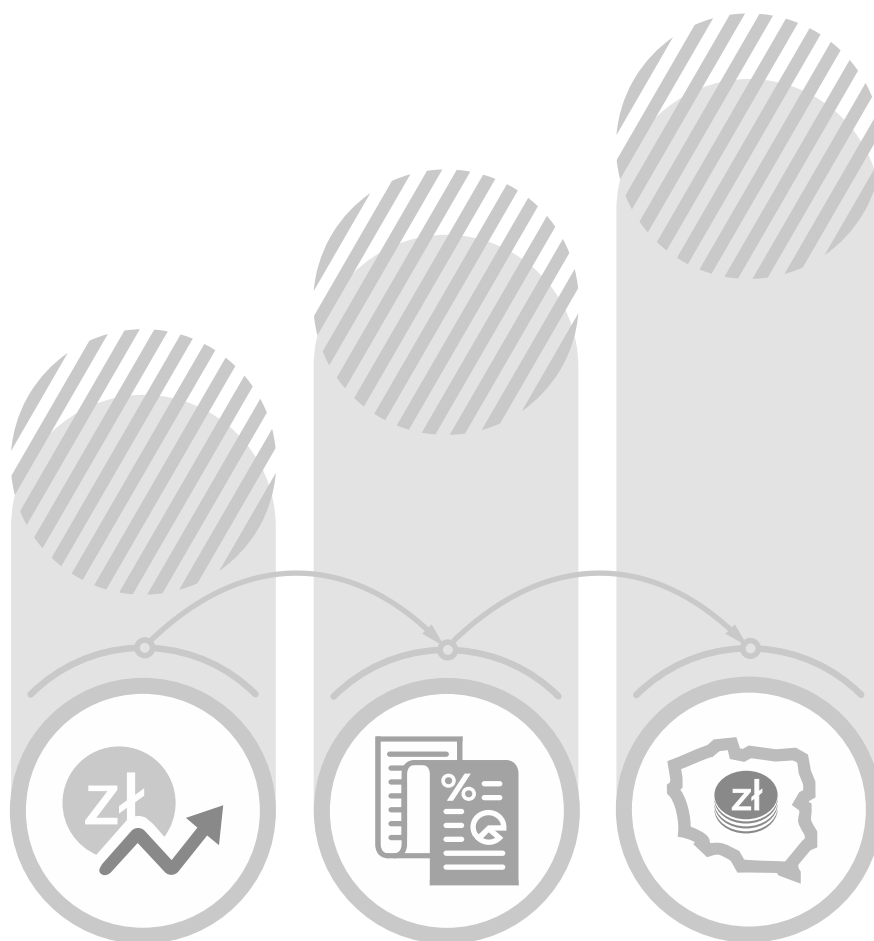

Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024

National accounts by institutional sectors and sub-sectors 2021–2024

Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024

National accounts by institutional sectors and sub-sectors 2021–2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2026

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rachunków Narodowych

Statistics Poland, National Accounts Department

Pod kierunkiem

Supervised by

Alicja Truszyńska

Zespół autorski

Editorial team

Michał Bania, Katarzyna Bąkowska, Monika Burdzicka, Irmina Cerling, Anna Fronczak, Monika Grabani, Piotr Krawczyk, Lidia Lewicka, Patryk Majczak, Daniel Michalik, Anna Milewska, Marcelina Młodzik, Michał Morawski, Anita Perzyna, Andrzej Podgajny, Kamil Ramza, Piotr Rymarczyk, Karol Sawicki, Ewa Soroczyńska, Piotr Tkaczyk, Zofia Wnuk, Andrzej Wyszkowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Katarzyna Szymańska, Paweł Luty

e-ISSN 2956-2902

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Dane o sytuacji gospodarczej kraju stanowią fundament skutecznej polityki ekonomicznej i społecznej, wspierając m.in. planowanie budżetu, podejmowanie strategicznych decyzji inwestycyjnych czy realizację polityki monetarnej. Podstawowym wskaźnikiem oceny wzrostu gospodarczego jest produkt krajowy brutto (PKB) – miara pozwalająca na porównania zarówno w czasie, jak i między krajami. Szczegółowa analiza składowych PKB pozwala lepiej zrozumieć czynniki wpływające na dynamikę gospodarczą – od aktywności krajowych producentów, przez inwestycje i konsumpcję, aż po międzynarodowy handel towarami i usługami. Statystyka rachunków narodowych tworzy spójny obraz gospodarki, który wspiera wielowymiarową analizę, porównania, ocenę efektywności oraz prognozowanie przyszłych trendów.

Publikacja zawiera analizę danych makroekonomicznych dotyczących niefinansowych rachunków narodowych za lata 2021–2024. Obejmuje ona całą gospodarkę, jak i poszczególne sektory i podsektory instytucjonalne, a także rodzaje działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007). W kolejnych rozdziałach przedstawiono szczegółowe dane dotyczące m.in. produktu krajowego brutto, dochodu narodowego brutto, spożycia sektora gospodarstw domowych, oszczędności, zadłużenia lub wierzytelności sektorów instytucjonalnych, w tym sektora instytucji rządowych i samorządowych. Uwzględniono również informacje dotyczące szarej gospodarki i działalności nielegalnej ujętych w rachunkach narodowych, a także dane o produkcie krajowym brutto według parytetu siły nabywczej. Dane zestawiono zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010).

Korzystając z okazji zachęcamy Państwa do zapoznania się z innymi opracowaniami z tego obszaru, takimi jak „[Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto](#)” czy „[Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług](#)” oraz do korzystania z baz danych Głównego Urzędu Statystycznego, takich jak [Bank Danych Makroekonomicznych](#) oraz [Dziedzinowe Bazy Wiedzy](#), gdzie dostępnych jest jeszcze więcej szczegółowych informacji.

Przekazując Państwu kolejną edycję tej publikacji wyrażamy nadzieję, że zawarte w niej informacje będą cennym źródłem wiedzy na temat przemian w polskiej gospodarce narodowej w latach 2021–2024. Jednocześnie zachęcamy do dzielenia się uwagami i sugestiami, które przyczynią się do dalszego doskonalenia formy i zakresu prezentowanych danych.

Dyrektor
Departamentu Rachunków Narodowych

Ewa Soroczyńska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiat-Wolan

Preface

Data on a country's economic situation are the basis for effective economic and social policy that enhance planning of the budget, making strategic investment decisions and implementing monetary policy, among other tasks. The basic indicator for assessing economic growth is gross domestic product (GDP) – a measure that allows comparisons between countries and over periods of time. A detailed analysis of GDP components makes it possible to better understand the factors influencing economic dynamics – from the activity of domestic producers, through investments and consumption, to international trade of goods and services. National accounts statistics create a coherent picture of the economy, which supports multidimensional analysis, comparisons, the assessment of efficiency and forecasting future trends.

The publication contains the analysis of macroeconomic data on non-financial national accounts for the years 2021–2024. It covers the national economy and institutional sectors and subsectors as well as various types of activities according to the Polish Classification of Activities (PKD 2007). The subsequent chapters present detailed data on gross domestic product, gross national income, household final consumption expenditure, savings, net lending or net borrowing of institutional sectors, including the general government sector. Information on the hidden economy and illegal economic activity, as well as data on gross domestic product measured by purchasing power parity, have also been taken into consideration in this analysis. The data have been compiled according to the principles of the European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA 2010).

We would like to encourage you to explore other studies in the field of national accounts, such as the [‘Quarterly national accounts of gross domestic product’](#) or the [‘Supply and use of goods and services account’](#), and to use Statistics Poland databases, e.g. the [Macroeconomic Data Bank](#) and the [Knowledge Databases](#), where even more detailed information is available.

Presenting another edition of this publication to you, we hope that the information it provides will be a valuable source of knowledge concerning changes in the Polish national economy in the years 2021–2024. At the same time, we encourage you to share your comments and suggestions, which will contribute to the further improvement of the form and scope of the presented data.

Director
Department of National Accounts

Ewa Soroczyńska

President
Statistics Poland

Marek Cierpiel-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	9
List of charts	9
Ważniejsze skróty	11
Major abbreviations	11
I. Synteza	13
I. Executive summary	15
II. Analiza gospodarki w latach 2021–2024	17
II. Analysis of the economy in the years 2021–2024	17
Rozdział 1. Gospodarka narodowa ogółem	17
Chapter 1. Total national economy	17
Rozdział 2. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych	31
Chapter 2. Non-financial corporations sector	31
Rozdział 3. Sektor instytucji finansowych	37
Chapter 3. Financial corporations sector	37
Rozdział 4. Sektor instytucji rządowych i samorządowych	43
Chapter 4. General government sector	43
Rozdział 5. Sektor gospodarstw domowych	49
Chapter 5. Households sector	49
Rozdział 6. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych	55
Chapter 6. Non-profit institutions serving households sector	55
Rozdział 7. Sektor zagranica	59
Chapter 7. Rest of the world sector	59
III. Uwagi metodologiczne	61
III. Methodological notes	75
IV. Źródła danych i ich wykorzystanie	89
IV. Sources and use of data	95

Aneksy
Annexes

1. Zakres podmiotowy sektorów instytucjonalnych w rachunkach narodowych	99
1. Subjective scope of institutional sectors and in the national accounts	119
2. Produkt krajowy brutto wg parytetu siły nabywczej	105
2. Gross domestic product at purchasing power parity	123
3. Gospodarka nieobserwowana w rachunkach narodowych	113
3. Non-observed economy in national accounts	131

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Dynamika podstawowych kategorii makroekonomicznych (ceny stałe)	18
Table 1. Indices of main macroeconomic categories (constant prices)	18
Tablica 2. Udział poszczególnych elementów w tworzeniu PKB od strony dochodowej	20
Table 2. Share of main components in generating of GDP from income approach	20
Tablica 3. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu dochodów mierzonych nadwyżką operacyjną brutto	26
Table 3. Share of institutional sectors in generating of income account measured by gross operating surplus	26
Tablica 4. Relacja oszczędności w sektorach instytucjonalnych do PKB	28
Table 4. Relation of saving in institutional sectors to GDP	28
Tablica 5. Relacja nakładów brutto na środki trwałe w sektorach instytucjonalnych do PKB	29
Table 5. Relation of gross fixed capital formation in institutional sectors to GDP	29
Tablica 6. Relacja podstawowych kategorii ekonomicznych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do PKB	35
Table 6. Relation of main economic categories in non-financial corporations sector to GDP	35
Tablica 7. Relacja nakładów brutto na środki trwałe do wybranych kategorii rachunków narodowych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych	35
Table 7. Relation of gross fixed capital formation to selected categories of national accounts in non-financial corporations sector	35
Tablica 8. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto pozostałych banków i SKOK (bez NBP)	38
Table 8. Output, intermediate consumption, gross value added of other monetary institutions (without NBP)	38
Tablica 9. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto zakładów ubezpieczeń ...	38
Table 9. Output, intermediate consumption, gross value added of insurance companies	38
Tablica 10. Relacja wybranych kategorii rachunków narodowych do PKB w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	46
Table 10. Relation of selected categories of national accounts to GDP in general government sector	46
Tablica 11. Relacje wybranych kategorii rachunku wykorzystania dochodów oraz rachunku kapitałowego do dochodów do dyspozycji brutto	52
Table 11. Relation of selected categories of use of disposable income account and capital account to gross disposable income	52
Tablica 12. Struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych według klasyfikacji COPNI	57
Table 12. Consumption structure of non-profit institution serving households sector according to COPNI classification	57
Tablica 13. Proces przejścia od PKB do DNB	60
Table 13. The transition process from GDP to GNI	60
Tablica 14. Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) w zakresie PKB w krajach UE	107
Table 14. Indices of Purchasing Power Parity (PPP) for GDP in EU countries	125
Tablica 15. Produkt krajowy brutto w krajach UE według parytetu siły nabywczej	108
Table 15. Gross domestic product of EU countries at purchasing power parity	126
Tablica 16. Udział krajów w produkcie krajowym brutto UE według parytetu siły nabywczej	109
Table 16. Share of countries in gross domestic product of EU at purchasing power parity	127
Tablica 17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej ...	110
Table 17. Gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity	128

Tablica 18. Indeksy wolumenu produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej	111
Table 18. Volume indices of gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity	129
Tablica 19. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w tworzeniu PKB (ceny bieżące)	116
Table 19. The estimates of the size of hidden economy in creating GDP (current prices)	134
Tablica 20. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w PKB od strony rozdysponowania (ceny bieżące)	117
Table 20. The estimates of the size of hidden economy and illegal activity in GDP from the expenditure approach	134

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Skala wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na wzrost realny PKB	20
Chart 1. The scale of impacts of macroeconomic categories on real GDP	20
Wykres 2. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)	21
Chart 2. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)	21
Wykres 3. Udział sekcji PKD 2007 w tworzeniu PKB w 2024 r. (ceny bieżące)	22
Chart 3. The share of NACE Rev. 2 sections in generating of GDP in 2024 (current prices)	22
Wykres 4. Skala wpływu poszczególnych grup sekcji PKD 2007 na wzrost realny PKB	24
Chart 4. The scale of impact of individual groups of NACE Rev. 2 sections on real GDP	24
Wykres 5. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB w 2024 r. (ceny bieżące)	25
Chart 5. The share of institutional sectors in generating of GDP in 2024 (current prices)	25
Wykres 6. Podstawowe kategorie ekonomiczne w gospodarce narodowej (ceny bieżące)	29
Chart 6. Main economic categories in national economy (current prices)	29
Wykres 7. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	32
Chart 7. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by kind of activity (current prices)	32
Wykres 8. Struktura wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	33
Chart 8. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	33
Wykres 9. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	34
Chart 9. Main economic categories in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	34
Wykres 10. Struktura wartości dodanej brutto sektora instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)	39
Chart 10. Structure of gross value added in financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)	39
Wykres 11. Dochód mierzony nadwyżką operacyjną brutto dla podmiotów sektora instytucji finansowych	40
Chart 11. Income measured by gross operating surplus for entities of financial corporations sector	40
Wykres 12. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	41
Chart 12. Main economic categories in financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)	41
Wykres 13. Relacja dochodów i wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB	43
Chart 13. Relation of revenue and expenditure of general government sector to GDP	43
Wykres 14. Struktura dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych	44
Chart 14. The structure of general government revenue	44

Wykres 15. Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych	45
Chart 15. The structure of general government expenditure	45
Wykres 16. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	47
Chart 16. Structure of gross value added in general government by kind of activity (current prices)	47
Wykres 17. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)	47
Chart 17. Structure of gross value added in general government sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)	47
Wykres 18. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	48
Chart 18. Main economic categories in general government sector by institutional sub-sectors (current prices)	48
Wykres 19. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	49
Chart 19. Structure of gross value added in households sector by kind of activity (current prices)	49
Wykres 20. Struktura wartości dodanej brutto sektora gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)	50
Chart 20. Structure of gross value added in households sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)	50
Wykres 21. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)	51
Chart 21. Main economic categories in households sector by institutional sub-sectors (current prices)	51
Wykres 22. Struktura spożycia indywidualnego wyrobów i usług zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu COICOP 2018 (ceny bieżące)	53
Chart 22. Structure of households' final consumption expenditure according to COICOP 2018 classification (current prices)	53
Wykres 23. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)	56
Chart 23. Structure of gross value added in non-profit institutions serving households sector by kind of activity (current prices)	56

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
COICOP	Klasyfikacja Spożycia Indywidualnego według Celu Classification of Individual Consumption by Purpose
COPNI	Klasyfikacja Wydatków Instytucji Niekomercyjnych Działających na Rzecz Gospodarstw Domowych według Celu Classification of the Purposes of Non-Profit Institutions Serving Households
DNB GNI	Dochód narodowy brutto Gross national income
Eurostat	Europejski Urząd Statystyczny European Statistical Office
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej European System of National and Regional Accounts in the European Union
FISIM	Usługi Pośrednictwa Finansowego Mierzone Pośrednio Financial Intermediation Services Indirectly Measured
NBP	Narodowy Bank Polski
PKB GDP	Produkt krajowy brutto Gross domestic product
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard

Po nieoczekiwanym kryzysie wywołanym wybuchem pandemii COVID-19 lata 2021 i 2022 przyniosły ożywienie w gospodarce krajowej. W ujęciu realnym, tj. w cenach stałych roku poprzedniego, odnotowano wzrost PKB o 6,9% w 2021 r. i 5,3% w 2022 r. W 2023 r. realny wzrost PKB spowolnił do 0,2%. W 2024 r. gospodarka przyspieszyła do poziomu 3,2%. Wartość nominalna wytworzonego produktu krajowego brutto Polski w 2024 r. wyniosła 3 669,5 mld zł i była wyższa od wartości w 2023 r. o 254,3 mld zł.

Wartość nominalna **PKB na jednego mieszkańca** w 2024 r. wyniosła 97 786 zł i była wyższa w ujęciu realnym o 3,5% w stosunku do 2023 r.

W 2024 r. realny **PKB na 1 mieszkańca** w Polsce według parytetu siły nabywczej wyniósł 79% średniego poziomu w UE-27 (o 1 p. proc. więcej w porównaniu z 2022 r. i o 2 p. proc. więcej w porównaniu z 2023 r.). Tym samym Polska znalazła się w grupie sześciu krajów (obok Estonii, Chorwacji, Rumunii, Węgier i Słowacji), w których poziom realnego PKB na 1 mieszkańca znajdował się w przedziale 70–80% średniego poziomu unijnego. PKB na 1 mieszkańca wyrażony w PPS wyniósł w 2024 r. dla Polski 31 500 PPS, przy średniej dla 27 krajów UE wynoszącej 40 000 PPS. W 2021 r. wskaźnik ten wyniósł dla Polski 26 200 PPS, co stanowiło 79% średniego poziomu realnego PKB na osobę w UE-27, wynoszącego 33 300 PPS.

W 2024 r. **produkcja globalna** wzrosła realnie o 2,5%, a **zużycie pośrednie** o 2,6%. Z wyjątkiem roku 2023 we wszystkich latach objętych analizą dynamika wzrostu zużycia pośredniego kształtowała się na wyższym poziomie niż dynamika produkcji globalnej. Efektem niewielkiego spadku produkcji globalnej i większego spadku zużycia pośredniego w 2023 r. był wzrost wartości dodanej brutto o 1,3% w ujęciu realnym. W porównaniu do roku 2023 dynamika realna wartości dodanej brutto w 2024 r. była wyższa o 1,0 p. proc.

Od strony rozdysponowania PKB, na przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego w Polsce w 2024 r. wpłynął popyt krajowy, którego realne tempo wzrostu, w porównaniu do roku poprzedniego, wyniosło 4,8%. Polska odnotowała większy wzrost **popytu konsumpcyjnego** niż **popytu inwestycyjnego**. W 2024 r. popyt inwestycyjny odpowiadającym nakładom brutto na środki trwałe w ujęciu realnym wzrósł o 0,4%, natomiast popyt konsumpcyjny odpowiadający spożyciu w sektorze gospodarstw domowych w ujęciu realnym wzrósł o 2,9%. Z wyjątkiem 2023 r., w całym analizowanym okresie dynamika realna popytu konsumpcyjnego była wyższa niż dynamika popytu inwestycyjnego.

W latach 2021–2024 odnotowano dodatnie saldo handlu zagranicznego. Pomimo corocznego wzrostu PKB, w latach 2021 r. i 2024 r. odnotowano spadek dynamiki salda handlu wymiany z zagranicą w ujęciu realnym odpowiednio o 21,2% i 22,9%. W 2024 r. saldo obrotów zagranicznych w ujęciu nominalnym wyniosło 145,0 mld zł i było o 51,0 mld zł niższe niż w 2023 r. (spadek o 26%). Pod względem struktury wartościowej, handel polski opierał się głównie na towarach (75,3% eksportu i 83,1% importu), choć ich znaczenie spadło w relacji do 2021 r. odpowiednio o 4,0 p. proc. i 3,4 p. proc.

Największy **udział w tworzeniu PKB** w 2024 r. (w cenach bieżących) miały dwie grupy sekcji, tj.: usługi obejmujące handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację oraz pozostałe usługi (odpowiednio: 25,2% i 24,5%). Największy wzrost udziału w tworzeniu PKB w stosunku do 2021 r. zaobserwowano w przemyśle (wzrost o 2,1 p. proc.).

W ujęciu sektorowym, największy **udział w tworzeniu PKB** (w cenach bieżących) w 2024 r. miał sektor przedsiębiorstw niefinansowych (47,0%) oraz sektor gospodarstw domowych (22,3%). W badanym okresie, tj. od 2021 r. do 2024 r. widoczny jest wzrost udziału sektora instytucji finansowych (o 1,5 p. proc.), a także sektora instytucji rządowych i samorządowych (o 1,4 p. proc.) przy jednoczesnym spadku udziału sektora gospodarstw domowych (o 1,0 p. proc.) oraz podatków od produktów pomniejszych o dotacje do

produktów (o 1,8 p. proc.). Głównym przeznaczeniem dochodów do dyspozycji brutto w latach 2021–2024 było spożycie. W 2024 r. spożycie stanowiło 80,8%, a oszczędności 19,2% dochodów do dyspozycji brutto. W stosunku do roku 2023 odnotowano wzrost udziału spożycia w dochodach do dyspozycji brutto o 0,8 p. proc. przy jednoczesnym spadku udziału oszczędności. Od 2021 roku widoczny jest trend spadkowy w relacji oszczędności do dochodów do dyspozycji brutto, przy jednoczesnym wzroście udziału wydatków na konsumpcję.

Oszczędności ogółem w relacji do PKB w 2024 r. wyniosły 18,5%. W tym samym czasie stopa inwestycji ukształtowała się na poziomie 17,2%. W każdym analizowanym roku relacja oszczędności ogółem do PKB była wyższa od stopy inwestycji.

Analiza **wskaźnika prezentującego relację wierzytelności netto do PKB** wykazała, że w latach 2021–2022 kraj odnotował zadłużenie na poziomie odpowiednio 0,6% i 2,3% PKB. Sytuacja uległa zmianie w 2023 roku, gdy odnotowano wierzytelności wynoszące 1,7% PKB, natomiast w 2024 roku wskaźnik ten spadł do poziomu 0,0%. W sektorze instytucji rządowych i samorządowych w całym okresie 2021–2024 obserwowano wzrost deficytu. W ujęciu nominalnym deficyt w 2024 roku (236,6 mld zł) był ponad pięciokrotnie wyższy niż w roku 2021 (44,6 mld zł). W relacji do PKB, deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł z 1,7%, w 2021 do 6,4% w 2024 r.

W okresie od 2021 do 2024 roku zaobserwowano ogólną tendencję wzrostową **długu sektora instytucji rządowych i samorządowych** w ujęciu nominalnym. W porównaniu z 2021 r. wskaźnik prezentujący relację długu do PKB spadł w 2022 r. o 4,2 punktu procentowego, osiągając poziom 48,8% PKB. W 2023 roku nastąpiło jednak odwrócenie tego trendu i dług wzrósł do 49,5% PKB. Najbardziej gwałtowny skok odnotowano w ostatnim roku analizy – zadłużenie zwiększyło się wówczas o 5,3 punktu procentowego w relacji rocznej, osiągając pułap 54,8% PKB.

Executive summary

After an unexpected crisis triggered by the COVID-19 pandemic years 2021 and 2022 brought a recovery in the domestic economy. In real terms, i.e. in constant prices of the previous year, the gross domestic product (GDP) increased by 6.9% in 2021 and 5.3% in 2022. In 2023 real growth of GDP slowed down to 0.2%. In 2024, GDP growth increased to 3.2%. The nominal value of Poland's gross domestic product amounted to PLN 3,669.5 billion and was higher than the value in 2023 by PLN 254.3 billion.

The nominal value of GDP per capita in 2024 was PLN 97 786 and was higher in real terms by 3.5% compared to 2023.

In 2024, real GDP per capita in Poland amounted to 79% of the average level in the EU-27 (1 p.p. more than in 2022 and 2 p.p. more than in 2023). Thus, Poland was in the group of six countries (next to Estonia, Croatia, Romania, Hungary and Slovakia) where the level of real GDP per capita was in the range of 70–80% of the average EU level. GDP per capita expressed in PPS amounted to 31 500 PPS for Poland in 2024, with an average of 40 000 PPS for the 27 EU countries. In 2021, this indicator amounted to 26 200 PPS for Poland, which was 79% of the EU-27 average level of real GDP per capita of 33 300 PPS.

In 2024, output increased by 2.5% in real terms, and intermediate consumption by 2.6%. Except 2023 in all years covered by the analysis, the growth dynamics of intermediate consumption was at a higher level than the growth rate of output. The effect of small decrease in output and larger decrease in intermediate consumption in 2023 was an increase in gross value added by 1.3% in real terms. Compared to 2023, real growth dynamics in gross value added in 2024 was higher by 1.0 p.p.

From the expenditure approach of GDP, the acceleration of economic growth in Poland in 2024 was influenced by domestic demand, whose real growth rate, compared to the previous year, was 4.8%. Poland recorded a greater increase in **consumption demand** than in **investment demand**. In 2024 investment demand corresponding to gross fixed capital formation increased in real terms by 0.4%, consumption demand corresponding to household consumption increased by 2.9%. With the exception of 2023 throughout the entire analyzed period the real growth rate of consumption demand was higher than investment demand.

In years 2021–2024, a positive **foreign trade balance** was recorded. Despite the annual GDP growth in 2021 and 2024, the dynamics of the foreign trade balance in real terms decreased by 21.2% and 22.9% respectively.

The nominal foreign trade balance amounted to PLN 145.0 billion in 2024 and was PLN 51.0 billion lower than in 2023 (nominal dynamics decreased by 26.0%). In terms of value structure, Polish trade was mainly based on goods (75.3% of exports and 83.1% of imports), although their importance decreased in relation to 2021 by 4.0 p.p. and 3.4 p.p. respectively.

The largest share in **the generation of GDP** in 2024 (in current prices) recorded two groups of sections, i.e.: services including trade, repair of motor vehicles, transport and storage, accommodation and catering as well as information and communication and other sections (25.2% and 24.5%, respectively). The largest increase in the share in GDP compared to 2021 was observed in industry (increase by 2.1 p.p.).

In terms of institutional sectors, the non-financial corporations' sector (47.0%) and the household sector (22.3%) had the largest share in generation of GDP (in current prices) in 2024. In the analyzed period, i.e. from 2021 to 2024, there is an increase in the share of the financial institutions sector (increase by 1.5 p.p.) as well as the general government sector (increase by 1.4 p.p.) with a simultaneous decrease in the share of the household sector (by 1.0 p.p.) and taxes on products less subsidies on products (by 1.8 p.p.).

The main purpose of **disposable income** in the period 2021–2024 was consumption expenditure. In 2024, it accounted for 80.8% while the share of savings was 19.2%. Compared to 2023, there was an increase in the share of consumption in gross disposable income by 0.8 p.p. with a simultaneous decrease in the share of savings. Since 2021, there has been a downward trend in the ratio of savings to gross disposable income, with a simultaneous increase in the share of consumption expenditure.

Total savings as a proportion of GDP in 2024 amounted to 18.5%. At the same time, the **investment rate** stood at 17.2%. In every year analyzed, the ratio of total savings to GDP was higher than the investment rate.

An analysis of the net lending/net borrowing to GDP ratio showed that in 2021 and 2022, the country recorded net borrowing of 0.6% and 2.3% of GDP, respectively. This situation changed in 2023, when net lending reached 1.7% of GDP, while in 2024, this ratio fell to 0.0%. The general government deficit increased throughout the 2021–2024 period. In nominal terms, the deficit in 2024 (236.6 billion PLN) was more than five times higher than in 2021 (44.6 billion PLN). As a share of GDP the general government deficit increased from 1.7% in 2021 to 6.4% in 2024.

From 2021 to 2024, a general upward trend in nominal general government debt was observed. Compared to 2021, the debt in relation to GDP fell by 4.2 p.p. in 2022, reaching 48.8% of GDP. However, in 2023, this trend reversed and debt rose to 49.5% of GDP. The biggest increase was recorded in the last year of the analysis, when debt increased by 5.3 p.p. y/y, reaching 54.8% of GDP.

Analiza gospodarki w latach 2021–2024

Analysis of the economy in the years 2021–2024

Rachunki narodowe dostarczają szeregu danych na temat wszystkich podmiotów grupowanych według określonych kryteriów w sektory i podsektory instytucjonalne oraz gałęzie gospodarki. Działalność tych podmiotów przedstawiana jest w postaci pełnej sekwencji rachunków narodowych, według ściśle określonych zasad, które obowiązują wszystkie kraje Unii Europejskiej. Stosowanie jednolitej metodologii oraz spójnych procesów kompilacji umożliwia prowadzenie analiz zmian zachodzących w gospodarce w długich szeregach czasowych.

Rachunki narodowe Polski są opracowane zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) dla okresu od 1995 r., natomiast przedstawiona w tej publikacji analiza koncentruje się na danych dotyczących lat 2021–2024. Opracowanie ostatecznych danych rocznych o produkcie krajowym brutto następuje w drugim roku po okresie sprawozdawczym (t+2 lata), dlatego też w niniejszej publikacji ostatnim analizowanym okresem jest rok 2024.

Rozdział 1. Gospodarka narodowa ogółem

Chapter 1. Total national economy

Po kryzysie wywołanym wybuchem pandemii COVID-19, kolejne lata przyniosły ożywienie krajowej gospodarki. W 2021 r. odnotowano wyraźne przyspieszenie aktywności gospodarczej, a realny produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł o 6,9%. W 2022 r. tempo wzrostu gospodarczego pozostało wysokie i wyniosło 5,3%, jednak w 2023 r. nastąpiło istotne spowolnienie dynamiki PKB do 0,2%. W 2024 r. wzrost gospodarczy ponownie przyspieszył osiągając tempo 3,2%.

Podobne tendencje obserwowano w przypadku realnego PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W okresach przypadających po wybuchu pandemii utrzymywał się wzrost tego wskaźnika, choć jego dynamika stopniowo malała – z 7,5% w 2021 r. do 3,0% w 2022 r. do 0,6% w 2023 r. W 2024 r., wraz z poprawą sytuacji gospodarczej, dynamika realnego PKB na 1 mieszkańca wzrosła się do 3,5%.

Ożywienie gospodarcze po pandemii znalazło odzwierciedlenie w dynamice podstawowych kategorii makroekonomicznych. W 2021 r., mimo utrzymujących się w kraju i zagranicą ograniczeń związanych z pandemią, realna wartość dodana brutto wzrosła o 6,6%, natomiast popyt krajowy o 8,6%. W 2022 r. wzrost tych kategorii ukształtował się odpowiednio na poziomie 5,5%, oraz 4,8%. W 2023 r. zaobserwowano istotny wzrost dynamiki realnego salda handlu zagranicznego z 17,6% w 2022 r. do 191,4%, a nakładów brutto na środki trwałe z 1,7% do 12,7%. Spadek odnotowano natomiast w spożyciu gospodarstw domowych o 0,3% z poziomu 5,0% w 2022 r. W 2024 r. popyt krajowy utrzymywał dynamikę na poziomie z 2022 r. (4,8%), a istotnym czynnikiem wzrostu było spożycie publiczne, które w ujęciu realnym zwiększyło się o 8,7%. Jednocześnie dynamika salda handlu zagranicznego osłabła, a jego wartość realnie zmniejszyła się o 22,9%.

Rok 2021 przyniósł odbicie aktywności gospodarczej, wspierane przez programy stymulacyjne, szczepienia oraz stopniowe znoszenie restrykcji pandemicznych. Zauważalny wzrost produkcji globalnej (9,7%) i zużycia pośredniego (12,3%) odzwierciedlają silne odbicie i powrót do stanu sprzed pandemii, chociaż częściowo wynikały one również z efektu niskiej bazy (odniesienie do roku poprzedniego). W 2022 r. polska gospodarka nadal rosła, jednak tempo tego wzrostu nieco spadło wskazując na stopniowe stabilizowanie się gospodarki po gwałtownym odbiciu w 2021 r. Produkcja globalna wzrosła o 7,3%, a zużycie pośrednie o 8,7%. W roku 2023, w obliczu niepewnej sytuacji gospodarczej, rosnących cen i związanego z tym spadku konsumpcji dynamika produkcji globalnej obniżyła się o 0,2%, zaś zużycia pośredniego o 1,2%. W 2024 roku nastąpiło ponowne ożywienie aktywności gospodarczej i ostatecznie produkcja globalna wzrosła o 2,5%, zaś zużycie pośrednie o 2,6%.

Zmiany w produkcji globalnej i zużyciu pośrednim przełożyły się na zmiany w poziomie wartości dodanej brutto, która w 2021 r. wzrosła o 6,6% w stosunku do 2020 r. W kolejnych latach również zaobserwowano jej wzrost: odpowiednio 5,5% w 2022 r., 1,3% w 2023 r. i 2,3% w 2024 r. W ujęciu nominalnym wartość dodana brutto wzrosła z 2 320,4 mld zł w 2021 r. do 3 265,3 mld zł w 2024 r., tj. o 40,7%.

Tablica 1. Dynamika podstawowych kategorii makroekonomicznych (ceny stałe)

Table 1. Indices of main macroeconomic categories (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024	
	rok poprzedni = 100 previous year = 100				2021=100
Produkcja globalna Output	109,7	107,3	99,8	102,5	109,8
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	112,3	108,7	98,8	102,6	110,2
Wartość dodana brutto Value added, gross	106,6	105,5	101,3	102,3	109,4
Produkt krajowy brutto Gross domestic product	106,9	105,3	100,2	103,2	108,9
Popyt krajowy Domestic demand	108,6	104,8	97,0	104,8	106,6
Spożycie Final consumption expenditure	105,9	104,0	100,9	104,4	109,5
Akumulacja brutto Gross capital formation	119,4	107,7	83,4	106,9	96,0
Eksport towarów i usług Exports of goods and services	112,3	107,4	103,7	101,9	113,5
Import towarów i usług Imports of goods and services	116,3	106,8	98,5	104,6	110,0
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca Gross domestic product per capita	107,5	103,0	100,6	103,5	107,2

Od strony rozdysponowania PKB, kluczową rolę w pobudzaniu wzrostu gospodarczego Polski odgrywał popyt krajowy. Jego udział w PKB po 2021 r. (96,8%) wzrósł do 98,3% w 2022 r., głównie na skutek wzrostu popytu konsumpcyjnego. Gwałtowne wyhamowanie popytu nastąpiło w 2023 r., gdy jego udział w PKB zmalał do 94,3%. Na koniec analizowanego okresu udział popytu w PKB wyniósł 96,0%, przede wszystkim w efekcie rosnącego spożycia publicznego oraz popytu konsumpcyjnego.

W latach 2021 i 2022 odnotowano wyraźny wzrost **popytu konsumpcyjnego**, odzwierciedlający poprawę sytuacji gospodarstw domowych i zwiększoną skłonność do wydatków. W 2023 r. tempo wydatków gospodarstw domowych spadło, co przełożyło się na ujemną dynamikę popytu konsumpcyjnego. Wydatki gospodarstw domowych ponownie wzrosły w 2024 r. Inaczej kształtował się **popyt inwestycyjny**. W latach 2021–2022 jego wzrost był umiarkowany co mogło wskazywać na ostrożne podejście przedsiębiorstw do inwestycji w obliczu podwyższonej niepewności gospodarczej. Inwestycje znacząco przyspieszyły w 2023 r., by ponownie spowolnić w 2024 r. Tempo wzrostu **popytu konsumpcyjnego**, odpowiadającego spożyciu w sektorze gospodarstw domowych wzrosło w 2021 r. o 6,2%, natomiast **popytu inwestycyjnego** o 1,5%. Kolejny rok ożywienia gospodarczego spowodował wzrost dynamiki popytu konsumpcyjnego w 2022 r. o 5,0%, a popytu inwestycyjnego o 1,7%. W 2023 r. ograniczona skłonność do wydatków gospodarstw domowych spowodowała spadek dynamiki popytu konsumpcyjnego o 0,3%. Znacząco wzrósł natomiast popyt inwestycyjny, tj. o 12,7% w porównaniu z 2022 r. W kolejnym, 2024 r. wzrost wydatków gospodarstw domowych nieco przyspieszył osiągając wzrost na poziomie 2,9%, zaś popyt inwestycyjny wzrósł nieznacznie, tj. o 0,4%.

Istotnym elementem wzrostu gospodarczego pozostawał handel zagraniczny. W latach 2021–2024 Polska utrzymywała dodatnie **saldo handlu zagranicznego**, choć jego poziom charakteryzował się znaczną zmiennością. Wzrost eksportu i importu wskazuje na rosnącą aktywność gospodarczą, a struktura handlu pokazuje, że Polska jest zorientowana na handel towarami, z rosnącym znaczeniem usług po stronie eksportu i importu. W roku 2021 nadwyżka handlowa wyniosła 85,2 mld zł, co oznacza jej spadek w stosunku do roku poprzedniego o ponad 47 mld zł. W roku 2022 odnotowano kolejny spadek wartości salda handlu zagranicznego do poziomu 52,2 mld zł. W 2023 r. i 2024 r. odnotowano nadwyżkę handlową na poziomie odpowiednio 196 mld zł oraz 145 mld zł. Oznacza to, że wartość nadwyżki handlowej była w 2024 r. o ponad 70% wyższa niż w 2021 r.

Dynamika eksportu i importu wskazuje na utrzymującą się wysoką otwartość polskiej gospodarki. W 2024 r. eksport wzrósł realnie o 1,9% w stosunku do poprzedniego roku, podczas gdy import o 4,6%. Szybszy wzrost importu niż eksportu wpłynął negatywnie na wkład handlu zagranicznego do wzrostu PKB. Struktura wymiany handlowej potwierdza dominującą rolę towarów, które w 2024 r. stanowiły odpowiednio 83,1% dla importu (o 3,4 p. proc. mniej niż w 2021 r.) i 75,3% dla eksportu (o 4,0 p. proc. mniej niż w 2021 r.).

Oprócz struktury oraz tempa wzrostu, analizie poddano także **skalę wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na dynamikę produktu krajowego brutto**. W 2021 r. najsilniejszy wpływ na wzrost PKB miało spożycie prywatne, w tym spożycie w sektorze gospodarstw domowych, które podwyższyło wzrost PKB o 3,5 p. proc. oraz zmiana przyrostu rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wysokiej wartości (3,4 p. proc.). Nakłady brutto na środki trwałe miały pozytywny wpływ na PKB, dodając ok. 0,3 p. proc. Ujemny wpływ odnotowano jedynie w przypadku salda handlu zagranicznego, które odjęło od PKB 1,2 p. proc.

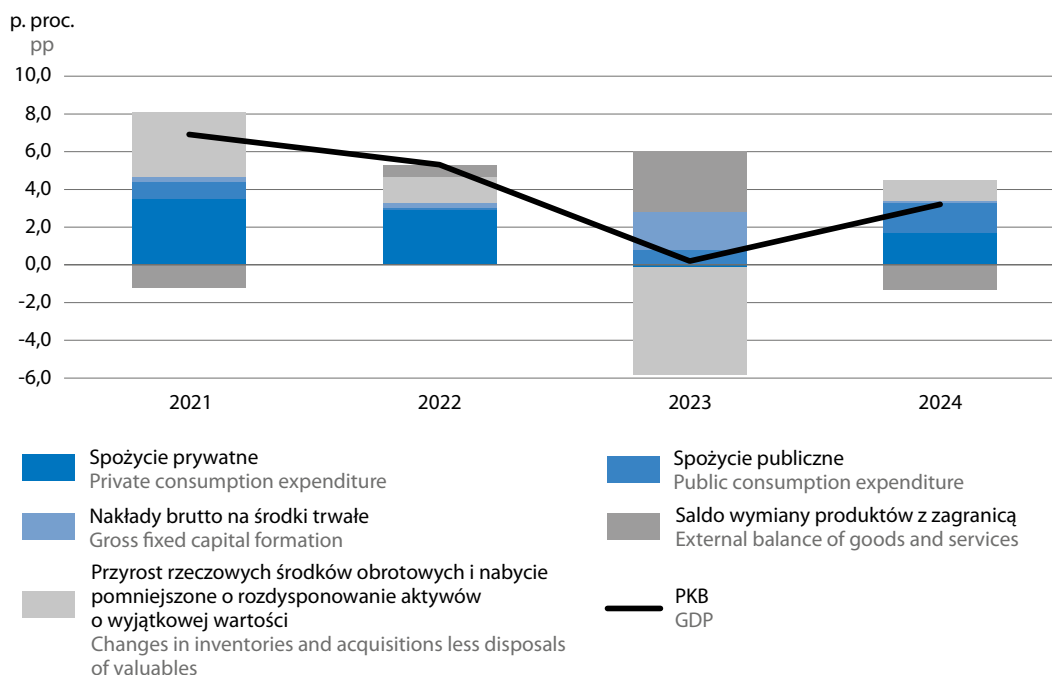
W 2022 r. wzrost gospodarczy spowolnił (5,3%) w stosunku do roku poprzedniego (6,9%). W 2022 r. wzrost był wspierany, podobnie jak w roku 2021 głównie poprzez spożycie prywatne (2,9 p. proc.) oraz przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wysokiej wartości (1,4 p. proc.). Na podobnym poziomie utrzymał się wpływ nakładów brutto na środki trwałe (0,3 p. proc.). Saldo handlu zagranicznego również wpłynęło pozytywnie na wzrost PKB, dodając 0,6 p. proc.

Najsilniejsze wyhamowanie wzrostu nastąpiło w 2023 r., kiedy realny PKB zwiększył się jedynie o 0,2%. Decydujący wpływ miał silny ujemny przyrost rzeczowych środków obrotowych i nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wysokiej wartości (–5,7 p. proc.). Wpływ pozytywny miało przede wszystkim saldo handlu zagranicznego (3,2 p. proc.) oraz nakłady brutto na środki trwałe (2,0 p. proc.). W mniejszym stopniu wpływ na PKB miało spożycie ogółem (0,7 p. proc.)

Z kolei w 2024 r. wzrost PKB przyspieszył do 3,2%. Główny wpływ na wzrost PKB w tym roku wywarło spożycie ogółem (3,3 p. proc.), w tym spożycie prywatne (1,7 p. proc.), a także przyrost rzeczowych środków obrotowych i nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wysokiej wartości (1,1 p. proc.). Nakłady brutto na środki trwałe w porównaniu z poprzednim rokiem wywarły niewielki wpływ (0,1 p. proc.). Na wzrost PKB negatywnie wpłynęło saldo handlu zagranicznego (–1,3 p. proc.).

W analizowanym okresie widoczna była znaczna zmienność czynników wzrostu gospodarczego. Szczególnie niestabilny pozostawał wpływ inwestycji oraz zmian stanu zapasów. O ile w 2023 r. inwestycje stanowiły jeden z głównych motorów wzrostu gospodarczego, o tyle w pozostałych latach ich wpływ był relatywnie niewielki. Wskazuje to, że polska gospodarka nadal opiera się przede wszystkim na spożyciu, podczas gdy rola nakładów brutto na środki trwałe jako trwałego źródła wzrostu pozostawała ograniczona. Jednocześnie zmienny wpływ salda handlu zagranicznego pokazuje zależność polskiej gospodarki od sytuacji w gospodarce światowej oraz od zmian cen surowców.

Wykres 1. Skala wpływu poszczególnych kategorii makroekonomicznych na wzrost realny PKB
Chart 1. The scale of impacts of macroeconomic categories on real GDP

W 2024 r. **struktura dochodowa PKB** w Polsce wykazała, że PKB tworzony był głównie przez **nadwyżkę operacyjną brutto i dochód mieszany brutto**, które stanowiły prawie połowę wartości PKB (46,0%). Jednocześnie wyraźnie wzrósł udział **kosztów związanych z zatrudnieniem** (41,4%, tj. o 2,7 p. proc. więcej niż w 2021 r.), podczas gdy **podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje** stanowiły najmniejszą część PKB (12,6%).

Tablica 2. Udział poszczególnych elementów w tworzeniu PKB od strony dochodowej
Table 2. Share of main components in generating of GDP from income approach

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Koszty związane z zatrudnieniem Compensation of employees	38,7	37,8	39,1	41,4
Podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje Taxes on production and imports less subsidies	13,2	12,1	11,6	12,6
Nadwyżka operacyjna brutto i dochód mieszany Operating surplus, gross and mixed income, gross	48,1	50,1	49,3	46,0

Analiza strukturalna gospodarki Polski w latach 2021–2024 (Wykres 2) wskazuje na spadającą rolę przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto. Rośnie znaczenie usług oraz działalności finansowej, ubezpieczeniowej i obsługi rynku nieruchomości. Na stabilnym poziomie utrzymuje się udział sekcji związanych z handlem, a także rolnictwa i budownictwa. W latach 2021–2022 zaobserwowano rosnący

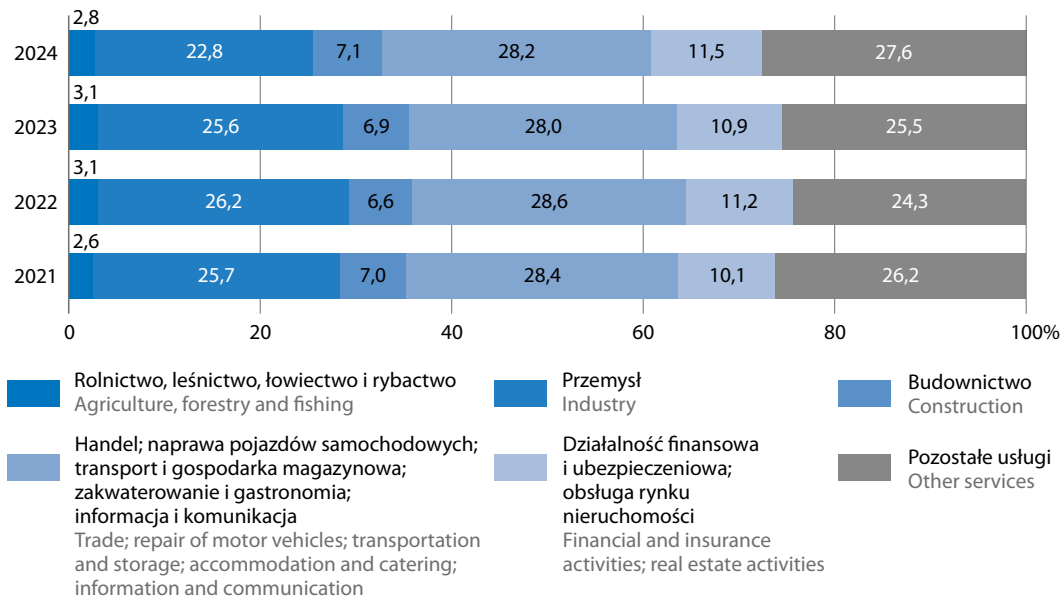
udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto z 25,7% w 2021 r. do 26,2% w 2022 r. Wzrost ten był związany przede wszystkim z silnym odbiciem aktywności produkcyjnej po pandemii. Od 2023 r. widoczne było wyraźne osłabienie przemysłu w gospodarce. Udział przemysłu w strukturze wartości dodanej brutto obniżył się do 25,6%, a w 2024 r. spadł jeszcze silniej – do 22,8%. Oznacza to zmniejszenie udziału przemysłu o 3,4 p.proc. względem 2022 r.

Przeciwnie trendy przedstawiały się w przypadku wartości dodanej brutto generowanej przez podmioty dostarczające pozostałe usługi. W latach 2021–2022 udział usług w tworzeniu wartości dodanej brutto zmniejszył się z 26,2% r. do 24,3%. W kolejnych latach nastąpiło jednak ponowne zwiększenie znaczenia pozostałych usług i w 2023 r. ich udział wzrósł do 25,5%, a w 2024 r. zwiększył się o 2,1 p. proc. osiągając poziom 26,6%.

Wśród poszczególnych sekcji gospodarki **największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto** w 2024 r. miało przetwórstwo przemysłowe – zaliczane do przemysłu (17,3%) oraz sekcja obejmująca handel, naprawę pojazdów samochodowych (14,0%) – zaliczana do usług. Pomimo utrzymującej się dominującej pozycji, udział przetwórstwa przemysłowego w tworzeniu wartości dodanej brutto wyraźnie zmniejszył się z 19,8% w 2021 r. do 17,3% w 2024 r. (spadek o 2,5 p.proc. w analizowanym okresie). Jednocześnie nominalna wartość dodana wytwarzana przez przetwórstwo przemysłowe wzrosła z 460,5 mld zł do 565,1 mld zł). Z kolei udział sekcji obejmującej handel, naprawę pojazdów samochodowych w 2024 r. spadł w stosunku do 2021 r. o 1,9 p. proc., tj. stanowił 14,0% wartości dodanej brutto.

Największy wzrost udziału w wartości dodanej brutto ogółem odnotowano dla działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości. W latach 2021–2024 udział tej grupy zwiększył się o 1,6 p. proc.

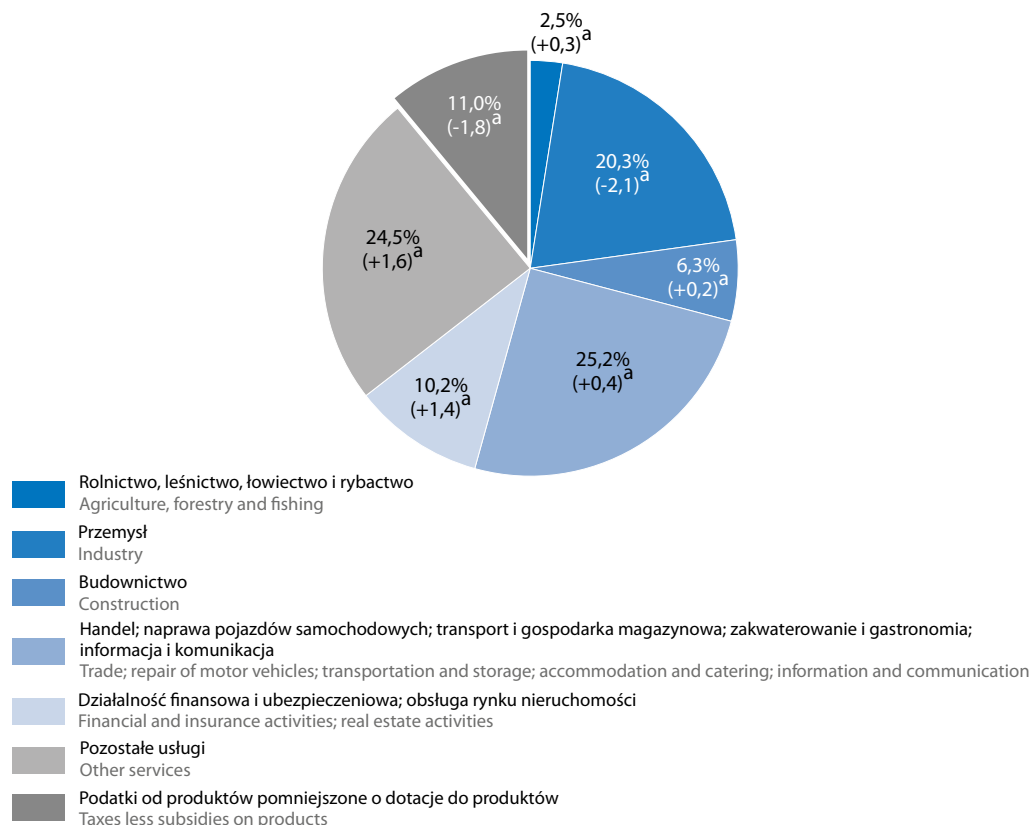
Wykres 2. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 2. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

Analiza udziału poszczególnych sekcji PKD 2007 w tworzeniu PKB wskazała, że największe znaczenie miały dwie grupy działalności: **handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację (25,2%)** a także **pozostałe usługi (24,5%)**. Łącznie sektory usługowe odpowiadały więc za blisko połowę produktu krajowego brutto, co potwierdza usługowy charakter współczesnej gospodarki Polski.

W porównaniu z 2021 r., udział grupy związanej z handlem w tworzeniu PKB zmniejszył się o 0,4 p. proc. w stosunku do 2021 r. Z kolei udział pozostałych usług obniżył się o 1,6 p.proc.

Wykres 3. Udział sekcji PKD 2007 w tworzeniu PKB w 2024 r. (ceny bieżące)
Chart 3. The share of NACE Rev. 2 sections in generating of GDP in 2024 (current prices)

^a Zmiana do 2021 (w p. proc.).

^a Change compared to 2021 (in percentage points).

Odzwierciedleniem zmian gospodarczych i intensywnej odbudowy polskiej gospodarki po okresie pandemii w kolejnych latach były nie tylko zmiany dynamik wartości dodanej brutto poszczególnych gałęzi gospodarki (sekcji PKD 2007), ale również zmieniająca się **skala ich wpływu na tempo zmian PKB**. Dla lepszej analizy i zrozumienia **wpływu poszczególnych sekcji na PKB Polski**, sekcje PKD 2007 zostały pogrupowane jak na Wykresie 4.

Z przeprowadzonej analizy skali wpływu poszczególnych grup sekcji PKD 2007 na tempo wzrostu gospodarczego wynika, że w latach 2021–2024 następowały istotne zmiany w strukturze czynników determinujących dynamikę produktu krajowego brutto. Poszczególne sektory gospodarki w różnym stopniu reagowały na zmieniające się warunki makroekonomiczne.

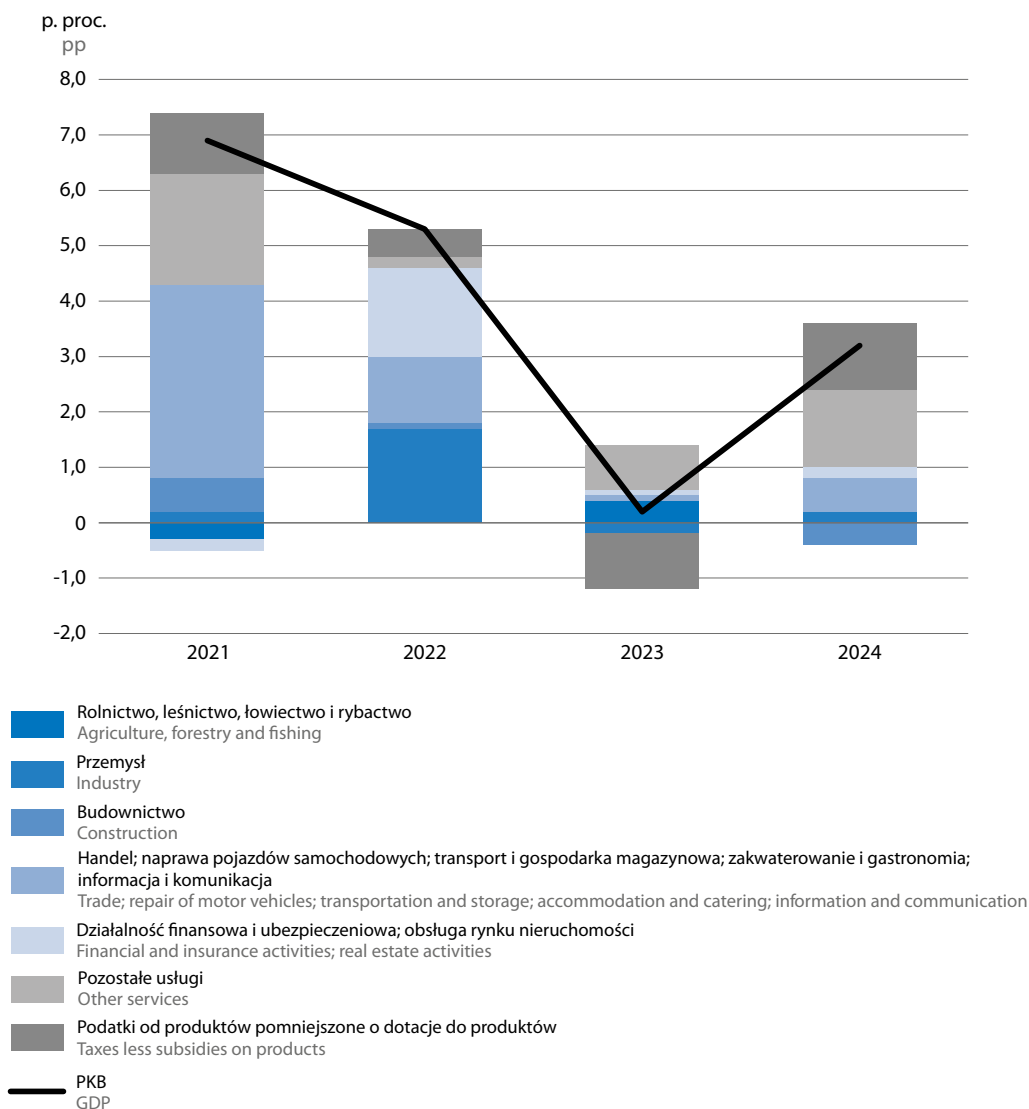
W 2021 r. kiedy realny wzrost PKB wyniósł 6,9%, największy wpływ na ożywienie polskiej gospodarki miała grupa usług obejmująca handel hurtowy i detaliczny oraz działalności związane z zakwaterowaniem i gastronomią, transportem i gospodarką magazynową (3,5 p. proc.) oraz usługi zakwalifikowane do pozostałych usług (2,0 p. proc.).

W kolejnym roku na wzrost polskiej gospodarki (5,3%) najsilniejszy wpływ wywarły działalności związane z przemysłem (1,7 p. proc.) oraz działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości (1,6 p. proc.). Osłabł wpływ grup sekcji, do których zaliczono handel (1,2 p. proc.) oraz pozostałych usług, które odpowiadały za 0,2 p. proc. wzrostu PKB (w porównaniu z 2,0 p. proc. rok wcześniej).

Najsilniejsze spowolnienie gospodarcze nastąpiło w 2023 r., kiedy wzrost realnego PKB wyniósł jedynie 0,2%. Był on głównie efektem wzrostu sekcji zakwalifikowanych do pozostałych usług (0,8 p. proc.), przy ujemnym wpływie przemysłu (–0,2 proc.) i jednoczesnym ujemnym wpływie podatków pomniejszonych o dotacje do produktów (–1,0 p. proc.).

Z kolei na przyspieszenie dynamiki wzrostu PKB w 2024 (3,2%) wpłynęły przede wszystkim działalności zaliczane do pozostałych usług (1,4 p. proc.) oraz działalności powiązane z handlem (0,6 p. proc.). Niewielki udział miał przemysł oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (po 0,2 p. proc.). Analiza strukturalna sekcji PKD 2007 w kontekście ich wpływu na PKB Polski w latach 2021–2024 wskazuje na szybką odbudowę gospodarki po pandemii, która była jednak zróżnicowana w zależności od rodzaju działalności. W 2021 r. oraz 2024 r. do wzrostu PKB przyczynił się głównie rozwój usług, w 2022 r. głównie przemysł i działalność finansowa. Z kolei w 2023 r. na wzrost gospodarczy wpłynął głównie spadek znaczenia podatków od produktów pomniejszonych o dotacje do produktów, a także ujemny wpływ przemysłu.

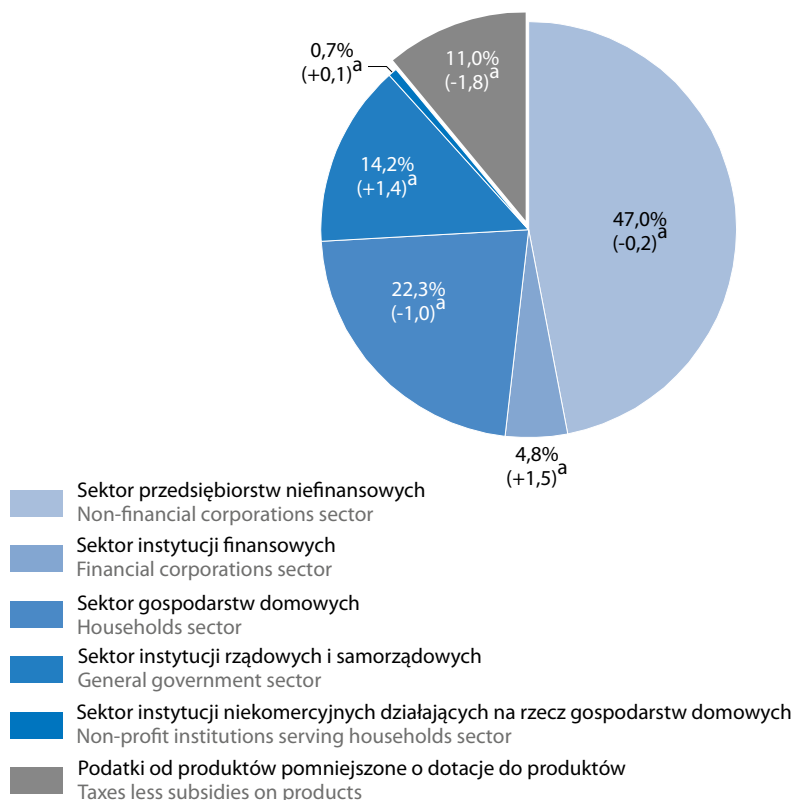
Wykres 4. Skala wpływu poszczególnych grup sekcji PKD 2007 na wzrost realny PKB
 Chart 4. The scale of impact of individual groups of NACE Rev. 2 sections on real GDP

Analiza **struktury udziałów sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB** w 2024 r. wskazuje, że największe znaczenie w polskiej gospodarce miał nadal sektor przedsiębiorstw niefinansowych. Odpowiadał on za 47,0% wartości PKB. Drugim pod względem znaczenia sektorem był sektor gospodarstw domowych, których udział w tworzeniu PKB wyniósł 22,3%. Między 2021 r. i 2024 r. udziały tych dwóch sektorów w tworzeniu PKB uległy zmianie. Udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych zmniejszył się o 0,2 p. proc., a sektora gospodarstw domowych o 1,0 p. proc. Jednocześnie w analizowanym okresie wzrosło znaczenie sektora instytucji finansowych (1,5 p. proc.), a także znaczenie sektora instytucji rządowych i samorządowych (1,4 p. proc.). Udział sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych utrzymał niski ale stabilny udział w strukturze PKB, co odzwierciedla ich specyficzną rolę w gospodarce (Wykres 5.)¹.

¹ Szczegółowa struktura wartości dodanej brutto w latach 2021–2024 według sektorów instytucjonalnych zamieszczona została w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024, w formacie Excel.

Wykres 5. Udział sektorów instytucjonalnych w tworzeniu PKB w 2024 r. (ceny bieżące)
 Chart 5. The share of institutional sectors in generating of GDP in 2024 (current prices)

^a Zmiana do 2021 (w p. proc.).

^a Change compared to 2021 (in percentage points).

Analiza **struktury udziałów sektorów instytucjonalnych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto** w Polsce w latach 2021–2024 wskazała na dynamiczne zmiany w ich rolach. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych utrzymywał się jako główny generator dochodów, podczas gdy sektor gospodarstw domowych nieco utracił na znaczeniu. W latach 2021–2022 udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto wzrósł z 46,8% do 47,7%. W 2023 i 2024 r. jego udział spadł do 46,7%, a następnie o kolejne 2,5 p. proc. i wyniósł na koniec analizowanego okresu 44,2%. W przypadku sektora gospodarstw domowych udział w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto zmniejszył się z 44,8% w 2021 r. do 44,0% w 2024 r. Oznacza to spadek jego roli w generowaniu dochodów w badanym okresie. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych miał najmniejszy udział w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto, który w latach 2021–2024 wyniósł 0,1%. Udział sektora instytucji finansowych w tworzeniu nadwyżki operacyjnej brutto wzrósł z 3,5% w 2021 r. do 6,5% w 2024 r., co może odzwierciedlać rosnącą aktywność tego sektora w gospodarce. Natomiast udział sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł z poziomu 4,8% do 5,2% w analizowanym okresie².

² Szczegółowe dane prezentujące pełną sekwencję rachunków narodowych w ujęciu wartościowym przedstawione zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024, w formacie Excel.

Tablica 3. Udział poszczególnych sektorów instytucjonalnych w tworzeniu dochodów mierzonych nadwyżką operacyjną brutto

Table 3. Share of institutional sectors in generating of income account measured by gross operating surplus

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	46,8	47,7	46,7	44,2
Sektor gospodarstw domowych Households sector	44,8	41,5	42,4	44,0
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	4,8	4,5	4,8	5,2
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	3,5	6,2	6,0	6,5
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	0,1	0,1	0,1	0,1

Dochody do dyspozycji brutto stanowiące pozycję bilansującą rachunku podziału wtórnego dochodów, przeznaczone są na **spożycie ogółem** oraz na **oszczędności brutto**. Spożycie rejestrowane jest w trzech sektorach instytucjonalnych (spożycie prywatne, tj. spożycie sektora gospodarstw domowych i spożycie sektora instytucji niekomercyjnych oraz spożycie publiczne sektora instytucji rządowych i samorządowych). Spożycie identyfikowane jest najczęściej z sumą wydatków na dobra i usługi konsumpcyjne, i najczęściej jest łączone z sektorem gospodarstw domowych, ponieważ sektor ten charakteryzuje się największym udziałem w spożyciu ogółem. Z kolei oszczędności brutto rejestrowane są we wszystkich sektorach instytucjonalnych, ale najczęściej są analizowane w sektorze gospodarstw domowych i sektorze przedsiębiorstw niefinansowych. Oszczędności wykorzystywane są do finansowania nakładów inwestycyjnych oraz umożliwiają transfery kapitałowe pomiędzy sektorami instytucjonalnymi.

W latach 2021–2024 **głównym przeznaczeniem dochodów do dyspozycji brutto było spożycie, które w 2024 r. stanowiło 80,8% tych dochodów. Pozostałe 19,2% stanowiły oszczędności brutto.** W całym analizowanym okresie udział spożycia ogółem zwiększał się kosztem oszczędności brutto.

Analiza dynamiki spożycia ogółem wskazuje, że w ujęciu realnym rosło ono we wszystkich analizowanych latach. W 2021 r. zwiększyło się o 5,9%, w 2022 r. o 4,0%, a w 2023 r. o 0,9% w stosunku do roku poprzedniego. W ostatnim roku objętym analizą tempo wzrostu spożycia ogółem przyspieszyło do 4,4%. W ujęciu nominalnym spożycie ogółem wzrosło między 2021 r. a 2024 r. o 43,1%.

W strukturze wydatków konsumpcyjnych największe udziały miały dwa sektory: sektor gospodarstw domowych oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych. Ich udziały w spożyciu ogółem w 2021 r. wyniosły odpowiednio: 74,1% i 24,7%. W kolejnym roku udział sektora gospodarstw domowych rósł kosztem zmniejszenia udziału spożycia w sektorze instytucji rządowych i samorządowych. Jednak w 2023 r. relacje te odwróciły się i udział sektora gospodarstw domowych w spożyciu ogółem spadł kosztem zwiększania udziału sektora instytucji rządowych i samorządowych. W końcu analizowanego okresu udział sektora gospodarstw domowych spadł w stosunku do 2021 r. o 2,1 p. proc. i ukształtował się na poziomie 72,0%, natomiast sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł o 1,9 p. proc. do poziomu 26,6%.

Udział spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych w spożyciu ogółem w 2024 r. w porównaniu z 2021 r. zwiększył się z 1,2% do 1,3% spożycia ogółem.

Istotnym elementem analizy sytuacji makroekonomicznej pozostają również **oszczędności brutto**, których poziom w całym analizowanym okresie wykazywał tendencję wzrostową. W latach 2021–2024 oszczędności zwiększyły się nominalnie o 25,0%. W 2021 r. największy udział w generowaniu oszczędności miał sektor przedsiębiorstw niefinansowych (69,7%). Oszczędności sektora gospodarstw domowych wyniosły 98,2 mld zł, co stanowiło 18,1% oszczędności ogółem. Udział sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 10,5%. Z kolei 4,9% udziału w strukturze oszczędności stanowił w 2021 r. sektor instytucji finansowych.

W roku 2022, udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych w oszczędnościach ogółem zwiększył się do 82,6% (tj. o 12,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego), a udział sektora gospodarstw domowych zmniejszył się do 6,5%. Sektor instytucji rządowych i samorządowych w 2022 r. odnotował oszczędności na poziomie 39,8 mld zł (udział 6,6% w oszczędnościach ogółem). Udział sektora finansowego wzrósł o 2,8 p. proc., do poziomu 7,7%.

W 2023 roku, gdy wzrost PKB spowolnił, znacząco wzrosła skłonność do oszczędzania w sektorze gospodarstw domowych. Oszczędności w tym sektorze wzrosły nominalnie do 123,7 mld zł (ponad 3-krotnie w stosunku do poprzedniego roku). W 2023 roku w stosunku do roku poprzedniego zmalał udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych (odpowiednio o 5,4 p. proc. i 5,6 p. proc.).

W 2024 r. odnotowano rosnącą skłonność do oszczędzania w sektorze gospodarstw domowych (33,9%) i sektorze instytucji finansowych (8,9%). W pozostałych sektorach w 2024 r. oszczędności spadły w porównaniu z rokiem poprzednim: w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych o prawie 10,0 p. proc., a w sektorze instytucji rządowych i samorządowych znalazły się na ujemnym poziomie. Analiza zmian w strukturze oszczędności brutto w Polsce wskazuje na ewolucję roli poszczególnych sektorów instytucjonalnych w gospodarce. Dominacja sektora przedsiębiorstw niefinansowych w generowaniu oszczędności podkreśliła ich rolę jako potencjalną podstawę do dalszych inwestycji. Zmiany w udziale oszczędności sektora gospodarstw domowych odzwierciedliły adaptację do zmieniających się warunków gospodarczych, zwłaszcza podczas niepewnej sytuacji gospodarczej. Zauważalna jest także tendencja wzrostu udziału sektora instytucji finansowych w oszczędnościach. Z kolei rosnące wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych spowodowały znaczący spadek oszczędności do ujemnych poziomów.

Poziom oszczędności brutto w istotny sposób wpływa na procesy inwestycyjne, które mogą być również finansowane z oszczędności zagranicznych napływających do kraju w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych i innych źródeł kapitału zagranicznego. Ponadto oszczędności krajowe stanowią czynnik stabilizujący wzrost gospodarczy w długim okresie. Aby przedstawić sytuację pod względem stabilizacji wzrostu gospodarczego w Polsce, przeanalizowano **wskaźnik relacji oszczędności do PKB. Analiza tego wskaźnika pokazuje regularny trend spadkowy w ostatnich latach:** w 2024 r. oszczędności brutto w relacji do PKB wyniosły 18,5% i spadły w porównaniu do roku 2023 o 0,7 p. proc. Z kolei w 2023 r. spadły o 0,3 p. proc. w porównaniu do 2022 r., a w 2022 o 0,9 p. proc. w stosunku do 2021 r.

W przypadku sektora przedsiębiorstw niefinansowych odnotowano malejącą tendencję do zwiększania relacji oszczędności w stosunku do PKB. Relacja oszczędności w przypadku tego sektora do PKB w latach 2021–2022 wzrosła z poziomu 14,2% w 2021 r. do 16,1% PKB w 2022 r., następnie spadła w 2023 r. i 2024 r. odpowiednio o 1,3 p. proc. oraz 2,3 p. proc.

W sektorze gospodarstw domowych wskaźnik relacji oszczędności do PKB wykazywał zmienne tendencje. Po spadku do poziomu 1,3% w roku 2022 oszczędności wzrosły do 3,6% w 2023 r. oraz 6,3% PKB w 2024 r. Najbardziej niekorzystne zmiany odnotowano w sektorze instytucji rządowych i samorządowych. Bufor oszczędności tego sektora zmniejszył się z poziomu 2,1% w 2021 r. do wartości ujemnej wynoszącej –1,1% w 2024 r.

Tablica 4. Relacja oszczędności brutto w sektorach instytucjonalnych do PKB
 Table 4. Relation of saving in institutional sectors to GDP

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w % in %			
Ogółem Total	20,4	19,5	19,2	18,5
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	14,2	16,1	14,8	12,5
Sektor gospodarstw domowych Households sector	3,7	1,3	3,6	6,3
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	2,1	1,3	0,2	-1,1
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	1,0	1,5	1,3	1,6
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	-0,6	-0,7	-0,7	-0,8

Stopa inwestycji w gospodarce narodowej mierzona jest relacją nakładów brutto na środki trwałe do produktu krajowego brutto w cenach bieżących. Wskaźnik ten mierzy inwestowanie środków finansowych w środki trwałe w celu generowania nowych dochodów w przyszłości poprzez wykorzystanie ich w produkcji. Głównym źródłem finansowania inwestycji, tj. nakładów brutto na środki trwałe, są wyżej omówione oszczędności brutto. Między 2021 a 2022 rokiem odnotowano spadek tego wskaźnika o 0,5 p. proc. Jest to sygnał, wskazujący na niewystarczające tempo wzrostu nakładów na środki trwałe, które są kluczowe dla długoterminowego rozwoju gospodarczego. W kolejnych latach nastąpiło ożywienie aktywności inwestycyjnej. Stopa inwestycji w 2023 r. wyniosła 17,9% (wzrost o 1,5 p. proc. w porównaniu z rokiem 2022), natomiast w 2024 r. relacja inwestycji do PKB pozostała nadal na relatywnie wysokim poziomie (17,2%), ale w stosunku do 2023 r. spadła o 0,7 p. proc.

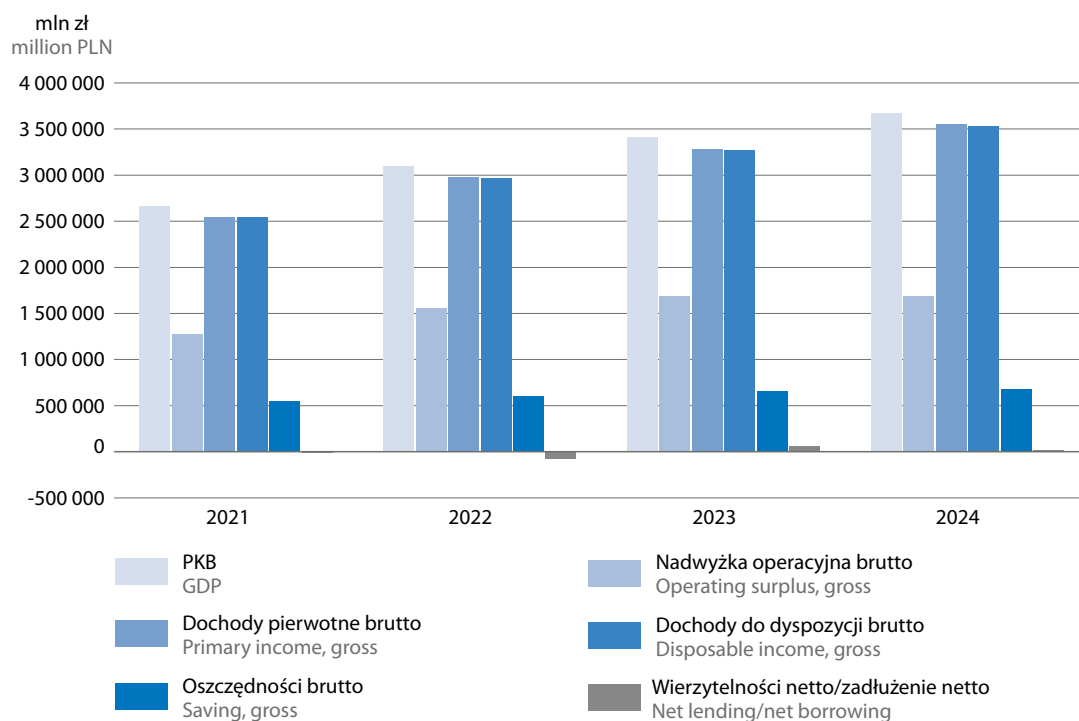
Analiza **stopy inwestycji według sektorów instytucjonalnych** pokazuje, że wskaźnik ten w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wykazał podobne tendencje jak w przypadku całej gospodarki. Między 2021 r. a 2022 r., stopa inwestycji w tym sektorze utrzymywała się na poziomie 8,7%. W sektorze instytucji rządowych i samorządowych po spadku stopy inwestycji między 2021 a 2022 rokiem o 0,3 p. proc. inwestycje wzrosły w 2023 r. osiągając 5,1% udziału inwestycji tego sektora w PKB. W sektorze gospodarstw domowych stopa inwestycji malała w całym okresie, wynosząc 3,8% w 2021 r. i 3,1% w 2024 r., przy wzroście udziału oszczędności w tym okresie o 2,6 p. proc. W całym analizowanym okresie stopa inwestycji w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wzrosła o 0,1 p. proc., (przy spadku oszczędności wynoszącym 1,7 p. proc.), natomiast w sektorze instytucji rządowych i samorządowych o 0,7 p. proc. (spadek oszczędności o 3,2 p. proc.). W latach 2021–2024 stopa inwestycji w sektorze instytucji niekomercyjnych i sektorze instytucji finansowych pozostała na niemal niezmiennym poziomie.

Tablica 5. Relacja nakładów brutto na środki trwałe w sektorach instytucjonalnych do PKB
Table 5. Relation of gross fixed capital formation in institutional sectors to GDP

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Ogółem Total	16,9	16,4	17,9	17,2
Sektor przedsiębiorstw niefinansowych Non-financial corporations sector	8,7	8,7	9,0	8,8
Sektor gospodarstw domowych Households sector	3,8	3,6	3,4	3,1
Sektor instytucji rządowych i samorządowych General government sector	4,1	3,8	5,1	4,8
Sektor instytucji finansowych Financial corporations sector	0,3	0,2	0,3	0,4
Sektor instytucji niekomercyjnych Non-profit institutions serving households sector	0,0	0,1	0,1	0,1

W latach 2021–2024 odnotowano **wzrost kluczowych wartości kategorii bilansujących w ujęciu nominalnym** (Wykres 6). W 2024 r. w porównaniu do 2021 r. wartość PKB wzrosła o 37,9%. Wzrost nadwyżki operacyjnej brutto o 32,1% wskazuje na rosnącą rentowność przedsiębiorstw oraz zdolności sektora do dostosowywania się do trudnych warunków gospodarczych. Wyraźnie wzrosły również dochody pierwotne brutto, które w 2024 r. były wyższe o 39,4% niż w 2021 r., dochody do dyspozycji brutto o 39,2% oraz oszczędności brutto o 25,0%. Dynamicznie rosnące oszczędności brutto nadal pełnią kluczową rolę w stabilizowaniu wzrostu gospodarczego, umożliwiając finansowanie inwestycji i zabezpieczenie przed przyszłymi niepewnościami.

Wykres 6. Podstawowe kategorie ekonomiczne w gospodarce narodowej (ceny bieżące)
Chart 6. Main economic categories in national economy (current prices)

Wierzytelności netto stanowiące pozycję bilansującą rachunku kapitałowego w całym okresie wykazały się dużą zmiennością. W roku 2021 i 2022 polska gospodarka odnotowała ujemne saldo wierzytelności netto. Wskazując występowanie zadłużenia wobec nierezydentów. W 2021 r. zadłużenie netto wyniosło 14,8 mld zł, natomiast w 2022 r. pogłębiło się do poziomu 72,8 mld zł. Potwierdzeniem tej tendencji był również wskaźnik wierzytelności (relacja wierzytelności netto (+)/zadłużenia netto (–) do PKB), który wyniósł odpowiednio –0,6% oraz –2,3%. W kolejnych latach nastąpiła jednak istotna poprawa sytuacji. W 2023 r. wskaźnik wierzytelności kształtował się na poziomie 1,7% a w 2024 r. na poziomie 0,0%.

Rozdział 2. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych

Chapter 2. Non-financial corporations sector

W prezentowanych rachunkach narodowych do sektora przedsiębiorstw niefinansowych zaliczone są samodzielne jednostki instytucjonalne, posiadające osobowość prawną i będące producentami rynkowymi, których podstawową funkcją jest produkcja wyrobów i usług niefinansowych, celem ich sprzedaży na rynku. Przychody ze sprzedaży produkcji są głównym źródłem przychodów jednostek tego sektora. Szczegółowe kryteria dotyczące sektoryzacji jednostek instytucjonalnych przedstawiono w Aneksie 1.

W latach 2021–2024 udział **wartości dodanej brutto** sektora przedsiębiorstw niefinansowych w tworzeniu produktu krajowego brutto wzrósł z 47,2% w roku 2021 do 49,4% w roku 2023 a następnie zmalał do 47,0% w roku 2024.

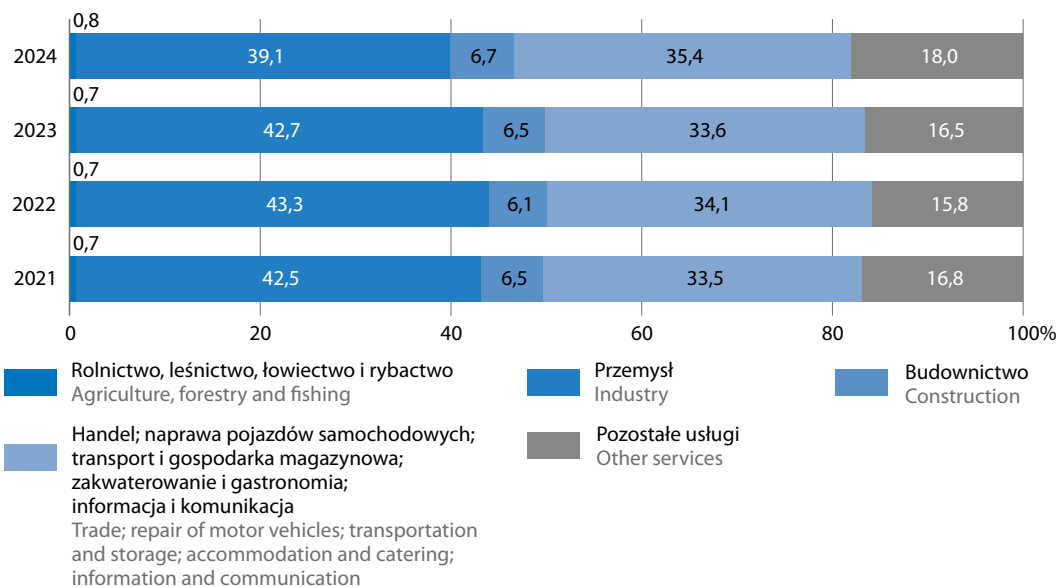
W latach 2021–2024 zaobserwowano systematyczny wzrost **wartości dodanej brutto** w sektorze. W analizowanym okresie **produkcja globalna rosła w szybszym tempie niż zużycie pośrednie. Produkcja globalna** zwiększyła się o 1 248 917 mln zł, co stanowiło wzrost o 33,2%, natomiast zużycie pośrednie zwiększyło się o 780 081 mln zł, co stanowiło wzrost o 31,2%. Zwiększenie produkcji globalnej i zużycia pośredniego w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych nastąpiło we wszystkich sekcjach PKD, a największy wzrost odnotowano w działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz w usługach związanych z transportem i magazynowaniem.

W latach 2021–2024 dominującą działalnością w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych był przemysł, który wygenerował ponad 40% wartości dodanej brutto w latach 2021–2023 oraz 39,1% w 2024 r. (Wykres 7). Największy udział w przemyśle miały przedsiębiorstwa zaangażowane w przetwórstwo przemysłowe (około 75% wartości dodanej brutto). Drugą istotną gałęzią przemysłu było wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, która generowała średnio 13,9% wartości dodanej brutto. Największe znaczenie w przetwórstwie przemysłowym w roku 2024 miała produkcja artykułów spożywczych oraz produkcja metalowych wyrobów gotowych z wyłączeniem maszyn i urządzeń, która łącznie stanowiła 26%. W okresie 2021–2024 w wygenerowanej wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych nastąpił wzrost znaczenia grupy sekcji związanych z handlem, transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią, informacją i komunikacją (o 1,9 p. proc. w stosunku do roku 2021) oraz znaczny spadek przemysłu o 3,4 p. proc.).

W grupie sekcji obejmujących handel, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię, informację i komunikację największe znaczenie miał handel, który stanowił ponad 50% wartości dodanej brutto całej grupy. Z kolei transport oraz informacja i komunikacja generowały średnio ponad 20% wartości dodanej brutto tej grupy. Na przestrzeni lat 2021–2024 największy procentowy wzrost w wartości dodanej w grupie stanowiła działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią. W 2020 r. pandemia COVID-19 i ograniczenia dotyczące przemieszczania się wprowadzone w całym kraju negatywnie wpłynęły na wyniki działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią, a w szczególności na samo zakwaterowanie. W latach 2021–2024 zanotowano stopniowe odwrócenie tej tendencji tj. stopniowe zmniejszenia usług związanych z żywieniem na rzecz usług związanych z zakwaterowaniem. Skutki pandemii COVID-19 w tym zakresie zostały opanowane. Wartość dodana brutto wygenerowana przez branżę hotelarską i gastronomiczną w roku 2024 była ponad 2,6 razy wyższa w porównaniu z 2021 r. Od roku 2021 obserwowany był również wzrost sprzedaży internetowej, w stosunku do sprzedaży tradycyjnej. Przychody ze sprzedaży firm prowadzących pozostałą działalność pocztową i kurierską znacząco wzrosły w 2024 r. w stosunku do 2021 r. (wzrost o 58,5%).

Wykres 7. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 7. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by kind of activity (current prices)

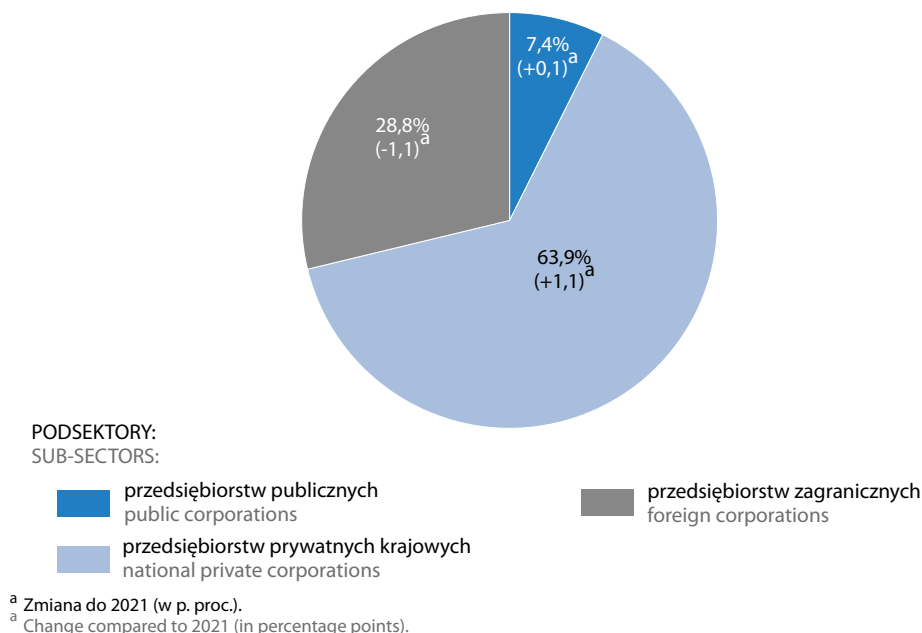
W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych wyróżniane są trzy podsektory: przedsiębiorstwa publiczne, przedsiębiorstwa prywatne krajowe oraz przedsiębiorstwa pod kontrolą zagraniczną (szczegółowy opis w Aneksie 1). Do przedsiębiorstw publicznych zaliczane są jednostki instytucjonalne charakteryzujące się następującymi rodzajami własności: własność Skarbu Państwa, własność państwowych osób prawnych, własność samorządowa oraz własność mieszana w sektorze publicznym, a także własność mieszana między sektorami z przewagą własności sektora publicznego. Do przedsiębiorstw pod kontrolą zagraniczną zaliczane są przedsiębiorstwa z własnością zagraniczną oraz z własnością mieszaną w sektorze prywatnym z przewagą własności zagranicznej. Pozostałe przedsiębiorstwa stanowią podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych.

W latach 2021–2024 udziały wartości dodanej brutto poszczególnych podsektorów w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych ulegały wahaniom. Podsektor przedsiębiorstw publicznych wahał się między 7,3% a 8,0% wartości dodanej brutto sektora, podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych oscylował między 62,8% a 64,3% wartości dodanej brutto sektora, a podsektor przedsiębiorstw pod kontrolą zagraniczną stanowił między 27,9% a 29,9% wartości dodanej brutto sektora. Strukturę wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. zaprezentowano na Wykresie 8³.

³ Szczegółowe dane w podziale na podsektory instytucjonalne przedstawiono w załączniku Excel „Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024”.

Wykres 8. Struktura wartości dodanej brutto sektora przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)

Chart 8. Structure of gross value added in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)

Wyniki podsektora przedsiębiorstw prywatnych krajowych miały istotny wpływ na produkt krajowy brutto (PKB). W latach 2021–2024 udział tego podsektora w tworzeniu PKB wahał się między 29,7% w roku 2021 a 31,8% w roku 2023. Udział podsektora publicznego nie miał tak dużego znaczenia i nie przekraczał 4,0% produktu krajowego brutto. W latach 2021–2024 udział podsektora publicznego w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych również ulegał wahaniom. Miało to pośredni związek ze zmianami w sektoryzacji jednostek instytucjonalnych, wynikającymi ze stosowania odpowiednich kryteriów przynależności jednostek do poszczególnych sektorów instytucjonalnych wg metodologii ESA2010.

W latach 2021–2024 udział kosztów związanych z zatrudnieniem w wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa ulegał wahaniom z 48,7% w 2022 r. do 53,4% w 2024 r. W ujęciu nominalnym koszty związane z zatrudnieniem wzrosły, przy czym wzrost między 2024 r. a 2021 r. wyniósł 281 078 mln zł (43,9%). Zwiększenie tej kategorii kosztów w badanym okresie wynikało zarówno ze wzrostu płac, jak i ze zwiększenia liczby osób zatrudnionych. Wzrost kosztów związanych z zatrudnieniem rozłożył się równomiernie na wszystkie podsektory sektora przedsiębiorstw niefinansowych. W latach 2021–2024 wzrastała również wartość nadwyżki operacyjnej brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych z 599 116 mln zł w roku 2021 do 746 989 mln zł w roku 2024.

W analizowanym okresie udział odsetek otrzymanych w dochodach z tytułu własności w przedsiębiorstwach niefinansowych wahał się między 26,3% w roku 2021 a 62,1% w roku 2023. Udział odsetek w dochodach z tytułu własności był znaczący także w 2024 r. i wyniósł 61,4% tej kategorii dochodów.

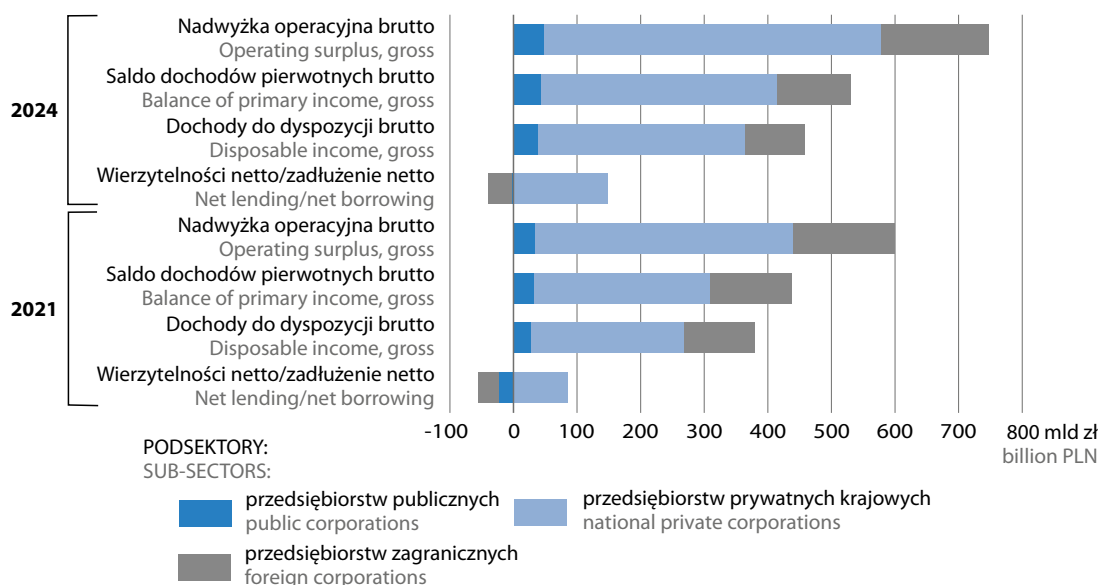
W latach 2021–2024 struktura wpływów z podatku dochodowego uległa niewielkim zmianom. Udział podsektora publicznego wzrósł z 7,1% do 7,3%, podczas gdy sektor prywatny krajowy zanotował wzrost z poziomu 63,4% do 64,2%. Z kolei podsektory pod kontrolą zagraniczną odnotowały spadek – ich udział skurczył się z 29,5% do 28,5%.

Saldo pozostałych transferów bieżących w całym analizowanym okresie było dodatnie, a zatem pozytywnie wpływało na poziom dochodów do dyspozycji. Wartość dochodów do dyspozycji brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych zwiększyła się z 378 688 mln zł w 2021 r. do 457 686 mln zł w 2024 r. i stanowiła 26,5% wygenerowanej przez przedsiębiorstwa wartości dodanej brutto. W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych dochody do dyspozycji brutto są równe oszczędnościom brutto. W latach 2021–2024 udział podsektora publicznego wahał się między 7,5% w roku 2021 a 9,9% w roku 2022. Udział podsektora pod kontrolą zagraniczną miał tendencję spadkową z 29,1% do 20,5%. Natomiast udział podsektora prywatnego krajowego wzrósł z 63,4% w roku 2021 do 71,0% w roku 2024.

Wierzytelności netto w latach 2021–2024 r. ulegały znaczącym wahaniom pomiędzy 30 731 mln zł w 2021 r., 87 650 mln zł w roku 2022 r., 229 027 mln zł w 2023 r. a 108 680 mln zł w roku 2024 r.

Wykres 9. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 9. Main economic categories in non-financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)

Tablica 6. Relacja podstawowych kategorii ekonomicznych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do PKB

Table 6. Relation of main economic categories in non-financial corporations sector to GDP

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Wartość dodana brutto Value added, gross	47,2	49,0	49,4	47,0
Nadwyżka operacyjna brutto Operating surplus, gross	22,5	23,9	23,0	20,4
Saldo dochodów pierwotnych brutto Balance of primary income, gross	16,5	18,5	17,4	14,5
Dochody do dyspozycji brutto Disposable income, gross	14,2	16,1	14,8	12,5
Wierzytelności/zadłużenie netto Net lending/net borrowing	1,2	2,8	6,7	3,0

Stosunek nakładów brutto na środki trwałe zwiększających wartość majątku trwałego w stosunku do wartości dodanej brutto w latach 2021–2024 wahał się między 17,8% a 18,8%. Nakłady brutto na środki trwałe w podziale na podsektory również ulegały wahaniom. Średni udział poszczególnych podsektorów wynosił odpowiednio: podsektor publiczny 18,0%, podsektor prywatny krajowy 42,7%, podsektor pod kontrolą zagraniczną 39,4%, natomiast średni udział nakładów brutto na środki trwałe w wartości dodanej brutto prezentował się odmiennie: podsektor publiczny 43,1%, podsektor prywatny krajowy 12,3%, podsektor pod kontrolą zagraniczną 25,1%.

Tablica 7. Relacja nakładów brutto na środki trwałe do wybranych kategorii rachunków narodowych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych

Table 7. Relation of gross fixed capital formation to selected categories of national accounts in non-financial corporations sector

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Nakłady brutto na środki trwałe / wartość dodana brutto Gross fixed capital formation / value added, gross	18,4	17,8	18,3	18,8
Nakłady brutto na środki trwałe / nadwyżka operacyjna brutto Gross fixed capital formation / operating surplus, gross	38,6	36,6	39,2	43,3
Nakłady brutto na środki trwałe / dochody do dyspozycji brutto Gross fixed capital formation / disposable income, gross	61,0	54,4	61,0	70,7

Relacja nakładów brutto na środki trwałe do wartości dodanej brutto pokazuje, jaka część wygenerowanej wartości dodanej jest przeznaczana na inwestycje. Po lekkim spadku w 2022 roku (do 17,8%), w kolejnych latach nastąpiło odbicie, osiągając w 2024 roku najwyższy poziom w analizowanym okresie (18,8%). Świadczy to o rosnącej skłonności gospodarki do odtwarzania i powiększania majątku trwałego. Relacja nakładów brutto na środki trwałe do nadwyżki operacyjnej brutto wyraźnie wzrosła, z 38,6% w 2021 roku do 43,3% w 2024 roku. Oznacza to, że podmioty gospodarcze decydowały się na przeznaczanie coraz większej części swoich wypracowanych nadwyżek finansowych na inwestycje. Najbardziej dynamiczną zmianę widać w relacji nakładów brutto na środki trwałe do dochodów do dyspozycji brutto. Po spadku w 2022 roku (do 54,4%), w 2024 roku wskaźnik ten gwałtownie wzrósł, osiągając aż 70,7%. Oznacza to, że ostatnim roku analizowanego okresu inwestycje pochłaniały znacznie większą część dostępnego strumienia dochodów.

Rozdział 3. Sektor instytucji finansowych

Chapter 3. Financial corporations sector

W prezentowanych rachunkach narodowych, do sektora instytucji finansowych zaliczone są samodzielne jednostki instytucjonalne posiadające osobowość prawną i będące producentami rynkowymi, których podstawową działalnością jest świadczenie usług finansowych. Do tych jednostek instytucjonalnych należą wszystkie instytucje i jednostki typu przedsiębiorstwo, które angażują się głównie w:

- pośrednictwo finansowe (instytucje pośrednictwa finansowego),
- pomocniczą działalność finansową (pomocnicze instytucje finansowe).

W 2024 r. udział sektora instytucji finansowych w tworzeniu produktu krajowego brutto wyniósł 4,8% i był wyższy o 1,5 p. proc. w porównaniu z 2021 r.

Sektor instytucji finansowych dzieli się na podsektory, które grupują instytucje finansowe w następujący sposób: bank centralny (podsektor S.121), pozostałe monetarne instytucje finansowe (podsektor S.122 i podsektor S.123, który nie występuje w Polsce), fundusze inwestycyjne niebędące funduszami rynku pieniężnego (podsektor S.124), pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego (podsektor S.125), pomocnicze instytucje finansowe (podsektor S.126), instytucje finansowe typu captive i udzielające pożyczek (podsektor S.127), instytucje ubezpieczeniowe (podsektor S.128), fundusze emerytalno-rentowe (podsektor S.129). Podsektory obejmują instytucje finansowe sensu stricto tj. banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, zakłady ubezpieczeń i reasekuracji, towarzystwa i fundusze inwestycyjne, towarzystwa i fundusze emerytalne, domy maklerskie, objęte nadzorem finansowym Komisji Nadzoru Finansowego oraz pozostałe jednostki finansowe prowadzące działalność w zakresie sekcji K według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007⁴.

W latach 2021–2024 w sektorze instytucji finansowych odnotowano znaczący wzrost **wartości dodanej brutto** z 87 806 mln zł w 2021 r. do 174 516 mln zł w 2024 r. W tym okresie produkcja globalna wzrosła o 83,9%, natomiast **zużycie pośrednie** wzrosło o 63,4%. Największy nominalny wzrost produkcji globalnej odnotowano w segmencie banków oraz w dużych przedsiębiorstwach finansowych (liczba pracujących 50 i więcej) zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007. Istotną rolę w kalkulacji produkcji banków odgrywają usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM). W latach 2021–2024 obserwowano wzrost produkcji FISIM banków, z 39 739 mln zł w 2021 r. do 112 325 mln zł w 2024 r. W roku 2022 produkcja FISIM banków wzrosła o 123,9% w stosunku do roku poprzedniego, osiągając wartość 88 986 mln zł. W 2023 r. zaobserwowano dalszy wzrost produkcji FISIM banków o 17,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2024 r. produkcja FISIM banków wzrosła o 7,8% w stosunku do roku 2023. Wzrost wartości FISIM był następstwem wzrostu stóp procentowych w ramach polityki antyinflacyjnej. Produkcja FISIM stanowi również znaczący element produkcji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Podobnie jak w bankach, w latach 2021–2024 odnotowano wzrost wartości FISIM produkowanego przez SKOKi z 596 mln zł w 2021 r. do 1 229 mln zł w 2024 r. Największy wzrost nastąpił w 2022 r., w którym produkcja FISIM w ramach SKOK wzrosła do poziomu 956 mln zł, co stanowi wzrost o 60,4% w stosunku do roku poprzedniego. W roku 2023 nastąpił dalszy wzrost produkcji FISIM SKOK-ów o 24,3% w porównaniu z rokiem poprzednim, a w 2024 r. o 3,5% w stosunku do roku poprzedniego.

W analizowanym okresie wzrost produkcji globalnej odnotowano we wszystkich podsektorach sektora instytucji finansowych, przy czym najmniejszy wzrost produkcji globalnej w ujęciu procentowym nastąpił w podsektorze pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego w ramach działalności domów maklerskich. Wzrost zużycia pośredniego w największym stopniu dotyczył małych przedsiębiorstw finansowych (liczba pracujących do 9 osób), zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007, zakładów ubezpieczeń oraz banków. Spadek zużycia pośredniego odnotowano w powszechnych towarzystwach emerytalnych.

⁴ W załączniku Excel „Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024” zostały zamieszczone szczegółowe dane sektora instytucji finansowych według podsektorów.

Tablica 8. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto pozostałych banków i SKOK (bez NBP)

Table 8. Output, intermediate consumption, gross value added of other monetary institutions (without NBP)

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w mln zł in million PLN			
Produkcja globalna ogółem Output	64 037	116 749	132 221	141 339
Usługi Pośrednictwa Finansowego Mierzone Pośrednio (FISIM) Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM)	40 335	89 942	105 388	113 554
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	15 287	21 708	21 213	22 093
Wartość dodana brutto Value added, gross	48 750	95 041	111 008	119 246

Produkcja globalna zakładów ubezpieczeń prezentowana jest w podziale na działy ubezpieczeń, a w ramach działów na działalność bezpośrednią i reasekurację.

W porównaniu z 2021 r. produkcja globalna zakładów ubezpieczeń w 2024 r. zwiększyła się o 10 327 mln zł, co stanowiło wzrost o 38,5%. W zakresie działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej krajowych zakładów ubezpieczeń wzrost ten dotyczył zarówno ubezpieczeń na życie (o 53,8%), jak i pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (o 33,8%).

Tablica 9. Produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto zakładów ubezpieczeń

Table 9. Output, intermediate consumptions, gross value added of insurance companies

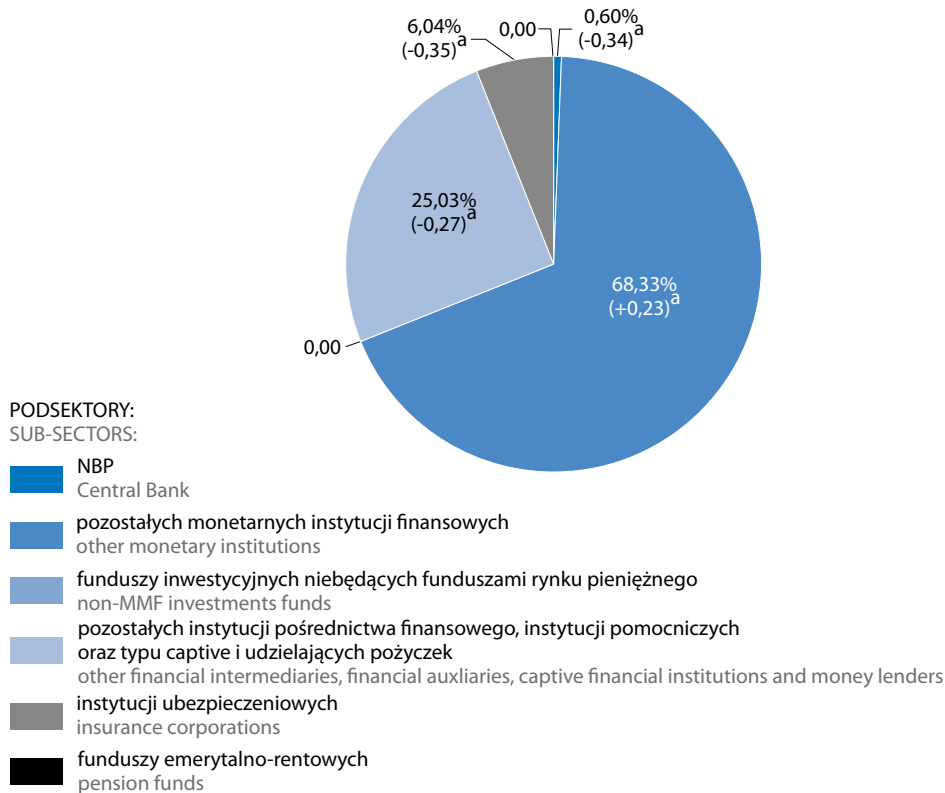
Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w mln zł in mln PLN			
Produkcja globalna ogółem Output	26 842	32 250	30 568	37 169
Krajowe zakłady ubezpieczeń: Domestic insurance companies:	24 271	30 140	27 862	33 829
Zakłady ubezpieczeń na życie (Dział I) Life insurance companies (Division I)	6 773	12 030	7 594	10 419
Działalność bezpośrednia Direct activity	6 773	12 030	7 594	10 419
Reasekuracja Reinsurance	0	0	0	0
Pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe (Dział II) Non-life insurance (Division II)	17 498	18 110	20 268	23 410
Działalność bezpośrednia Direct activity	17 084	17 780	19 951	22 877
Reasekuracja Reinsurance	414	330	317	533
Zużycie pośrednie Intermediate consumption	18 743	19 951	25 100	26 629
Wartość dodana brutto Value added, gross	8 099	12 299	5 468	10 540

W analizowanym okresie dominującą działalnością w sektorze instytucji finansowych była działalność banków, które wytworzyły 66% wartości dodanej brutto. Instytucje ubezpieczeniowe wygenerowały w tym czasie 6% wartości dodanej brutto. Udział pozostałych usług finansowych kształtował się na poziomie 28% wartości dodanej brutto.

Udział poszczególnych podsektorów w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2024 r. zaprezentowano na wykresie 10.

Wykres 10. Struktura wartości dodanej brutto sektora instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)

Chart 10. Structure of gross value added in financial corporations sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)

^a Zmiana do 2021 (w p. proc.).

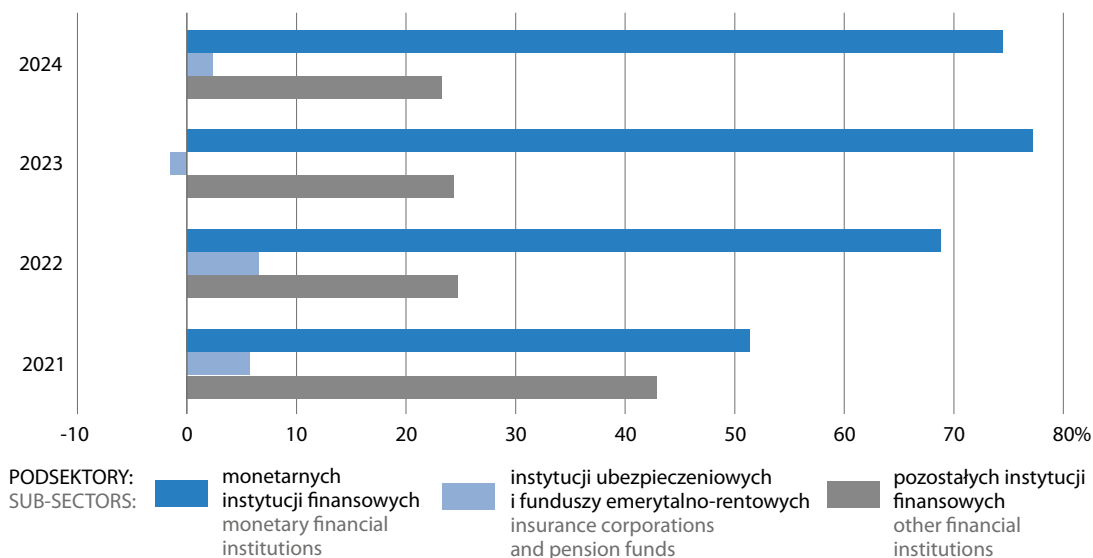
^a Change compared to 2021 (in percentage points).

W analizowanym okresie **koszty związane z zatrudnieniem** w sektorze instytucji finansowych systematycznie rosły, z poziomu 34 421 mln zł w 2021 r. do 55 064 mln zł w 2024 r. W 2021 r. koszty związane z zatrudnieniem wzrosły o 7,0% w stosunku do roku poprzedniego, a w kolejnych latach odnotowano wzrost o 12,3% w 2022 r., 21,3% w 2023 r. i 17,4% w 2024 r. Koszty pracy wzrosły we wszystkich podsektorach instytucji finansowych, przy czym w największym stopniu wzrost dotyczył podsektora pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego i pomocniczych instytucji finansowych w zakresie działalności małych przedsiębiorstw finansowych (liczba pracujących do 9 osób) oraz dużych przedsiębiorstw finansowych (liczba pracujących od 50 osób), zaklasyfikowanych do sekcji K według PKD 2007.

W latach 2021–2024 **dotacje** w sektorze instytucji finansowych kształtowały się odpowiednio na poziomie: 128 mln zł w 2021 r., 92 mln zł w 2022 r., 110 mln zł w 2023 r. i 154 mln w 2024 r. W 2021 r. wzrost dotacji wynikał w szczególności z subwencji dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, przyznanych w celu poprawy ich sytuacji finansowej, która pogorszyła się w związku z pandemią COVID-19. W kolejnych latach obserwowano wzrost dotacji z Funduszu Pracy.

W latach 2021–2024 **nadwyżka operacyjna brutto** w sektorze instytucji finansowych rosła, osiągając najwyższą dynamikę w 2022 roku (215,0%), przy stabilnych wzrostach w pozostałych latach (97,4% w 2021 r., 105,6% w 2023 r. oraz 108,1% w 2024 r.). Kluczową rolę w generowaniu tych dochodów odegrały monetarne instytucje finansowe, co przedstawia wykres 11.

Wykres 11. Dochód mierzony nadwyżką operacyjną brutto dla podmiotów sektora instytucji finansowych
Chart 11. Income measured by gross operating surplus for entities of financial corporations sector

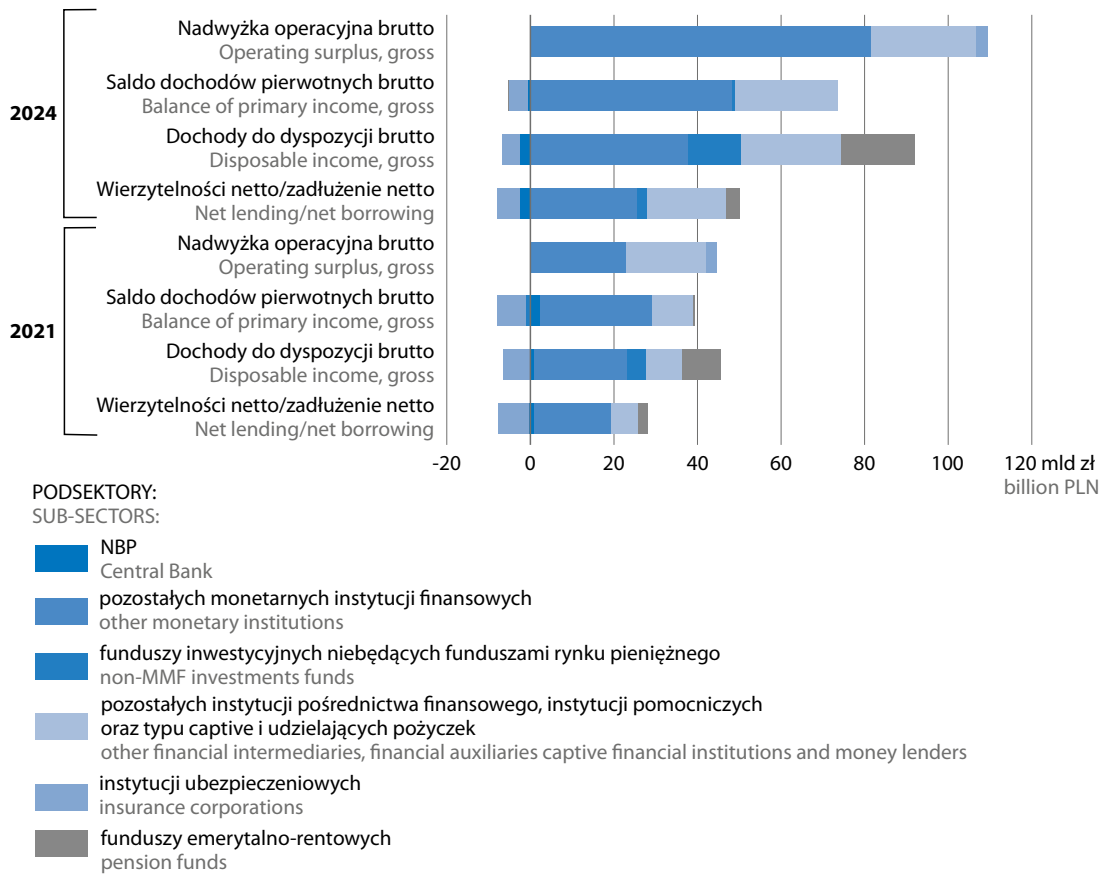

Dochody z tytułu własności w sektorze, mierzone głównie sumą dywidend i odsetek otrzymanych, osiągnęły odpowiednio wartość: 55 783 mln zł w 2021 r., 146 782 mln zł w 2022 r., 217 581 mln zł w 2023 r. i 253 519 mln zł w 2024 r. Główną pozycję przychodów stanowiły odsetki (średnio 85%). Wyraźny wzrost przychodów odsetkowych w latach 2022–2024 nastąpił głównie w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych, co wynikało z utrzymywania wysokich stóp procentowych. W analizowanym okresie dochody z tytułu własności po stronie rozchodów kształtowały się na poziomie: 68 876 mln w 2021 r., 186 558 mln w 2022 r., 263 378 mln w 2023 r. i 294 756 mln zł w 2024 r. Również tu największy udział stanowiły odsetki (średnio 70%). Najbardziej znaczący wzrost kosztów odsetkowych nastąpił w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych. Saldo dochodów pierwotnych brutto w 2024 r. wyniosło 68 276 mln zł, co stanowi wzrost o 116,5% w stosunku do 2021 r. W ujęciu procentowym największe zmiany w 2024 r. w odniesieniu do 2021 r. odnotowano w podsektorze funduszy inwestycyjnych niebędących funduszami rynku pieniężnego.

Wartość **dochodów do dyspozycji brutto**, uwzględniających m.in. składki netto na ubezpieczenia społeczne płacone przez gospodarstwa domowe (II i III filar systemu emerytalnego), podatki dochodowe, saldo świadczeń społecznych oraz saldo pozostałych transferów bieżących, kształtowała się odpowiednio na poziomie: 38 823 mln zł w 2021 r., 61 187 mln zł w 2022 r., 66 357 mln w 2023 r. i 85 414 mln zł w 2024 r. Największy wzrost dochodów do dyspozycji brutto w ujęciu nominalnym w 2024 r. w porównaniu do 2021 r. nastąpił w podsektorze pozostałych monetarnych instytucji finansowych, natomiast największy spadek odnotowano w podsektorze banku centralnego.

Wykres 12. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w sektorze instytucji finansowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 12. Main economic categories in financial corporations sector by institutional sub-sectors (current prices)

W latach 2021–2024 w rachunku kapitałowym sektora instytucji finansowych została zarejestrowana wartość uгод związanych z kredytami walutowymi, zawieranych przez banki (rozchody podsektora pozostałych monetarnych instytucji finansowych) z kredytobiorcami (przychody sektora gospodarstw domowych). Według stanu na koniec 2024 r. banki zawarły ponad 134 tysiące uгод dotyczących kredytów o wartości blisko 23 mld zł. W kolejnych latach banki będą kontynuowały proces zawierania uгод z kredytobiorcami.

Pozycją bilansującą w rachunku kapitałowym sektora instytucji finansowych są wierzytelności netto, odpowiadające kwocie dostępnej w sektorze na cele finansowania innych jednostek lub sektorów. W latach 2021–2024 sektor osiągnął dodatni wynik netto. Wierzytelności odpowiednio kształtowały się na poziomie: 20 196 mln zł w 2021 r., 41 606 mln zł w 2022 r., 32 198 mln zł w 2023 r. i 42 099 mln zł w 2024 r. W 2024 r. wierzytelności wzrosły o 9 901 mln zł w porównaniu z rokiem 2023, natomiast w stosunku do 2021 r. wierzytelności wzrosły o 21 903 mln zł. Największy wzrost wierzytelności w 2024 r. w odniesieniu do 2021 r., w ujęciu nominalnym, odnotowano w podsektorze pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego i pomocniczych instytucji finansowych, natomiast w podsektorze banku centralnego odnotowano spadek wierzytelności.

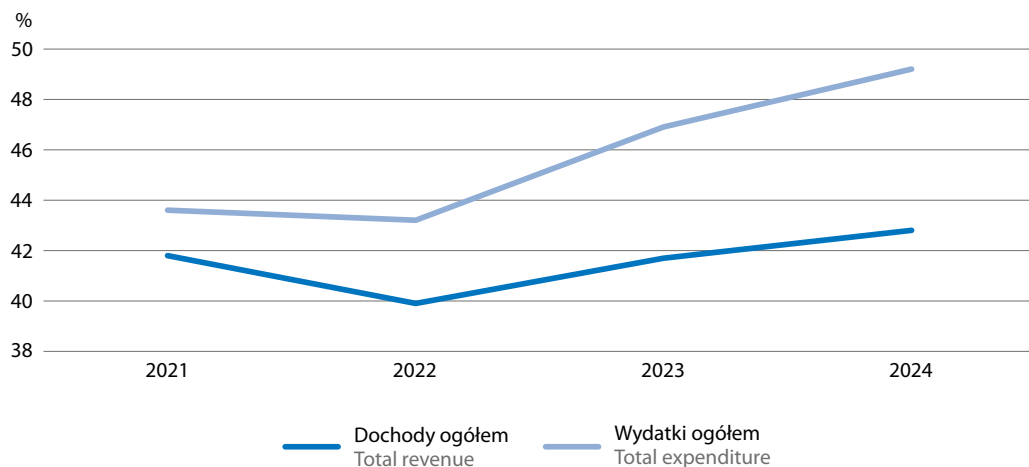
Rozdział 4. Sektor instytucji rządowych i samorządowych

Chapter 4. General government sector

Sektor instytucji rządowych i samorządowych pełniąc funkcje polityczne i funkcje w zakresie regulacji gospodarczej zajmuje się także produkcją nierynkowych usług przeznaczonych na cele spożycia (indywidualnego i ogólnospołecznego) oraz prowadzi transakcje związane z redystrybucją dochodu i majątku narodowego. Do pełnienia swoich funkcji sektor instytucji rządowych i samorządowych potrzebuje funduszy pieniężnych, które uzyskuje w sposób bezpośredni lub pośredni poprzez obowiązkowe płatności, takie jak podatki i składki na ubezpieczenia społeczne, nałożone na jednostki z innych sektorów instytucjonalnych.

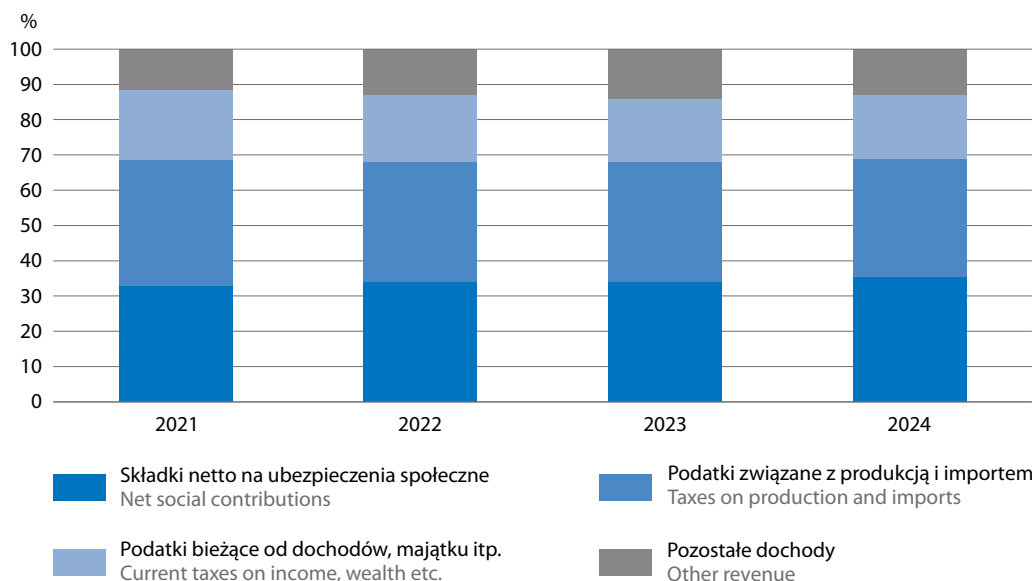
W 2024 r. **relacja dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB** wyniosła 42,8%. W latach 2021–2023 relacja dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB wahała się i wyniosła odpowiednio 41,8%, 39,9% i 41,7%. Porównując relację danych za 2024 r. do 2021 r. wzrosła ona o 1,0 p. proc. Natomiast **relacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB** wzrastała od 2021 r., poza 2022 rokiem, i **w 2024 r.** wyniosła 49,2%. W porównaniu do 2021 roku relacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem do PKB zwiększyła się o 5,6 p. proc.

Wykres 13. Relacja dochodów i wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych ogółem relacji do PKB
Chart 13. Relation of revenue and expenditure of general government sector to GDP

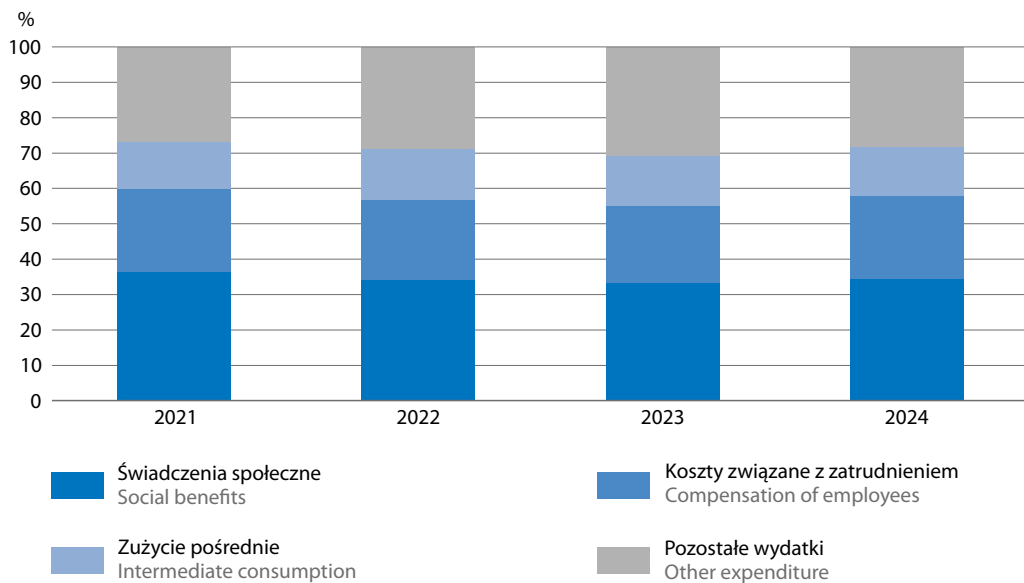
W strukturze dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych dominują podatki i składki na ubezpieczenia społeczne. W 2024 r. składki na ubezpieczenia społeczne stanowiły 35,4% dochodów ogółem, natomiast podatki 51,8%. Dochody ze składek na ubezpieczenia społeczne w latach 2021–2024 charakteryzowały się tendencją rosnącą, zarówno w ujęciu nominalnym jak i w relacji do dochodów. Największy wzrost dochodów z tytułu składek corocznie odnotowywano w podsektorze funduszy zabezpieczenia społecznego, który jednocześnie uzyskiwał największe dochody z tego tytułu w stosunku do całego sektora. Relacja składek na ubezpieczenia społeczne do dochodów ogółem w roku 2024 wyniosła 35,4% i była wyższa w stosunku do 2023. W 2024 r. odnotowano wzrost nominalny podatków ogółem oraz wzrost ich udziału w dochodach ogółem w stosunku do 2023 r. o 0,1 p. proc. Największy wzrost w dochodach sektora, zarówno w wartościach nominalnych jak i w udziale do dochodów ogółem zaobserwowano w obszarze składek na ubezpieczenie społeczne (wzrost o 1,2 p. proc.).

Wykres 14. Struktura dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 14. The structure of general government revenue

W strukturze wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych w analizowanym okresie największy udział miały świadczenia społeczne, stanowiące 34,4% wszystkich wydatków w 2024 r. (wzrost o 1,1 p. proc. w porównaniu do 2023 r.). Największy wzrost świadczeń społecznych w roku 2024 w stosunku do lat ubiegłych odnotowano w podsektorze funduszy zabezpieczenia społecznego, który jednocześnie realizuje największe wydatki z tego tytułu w stosunku do całego sektora. Kolejną istotną pozycję w wydatkach stanowiły koszty związane z zatrudnieniem, których udział w 2024 r. wyniósł 23,6%, co oznacza wzrost o 1,8 p. proc. w porównaniu do 2023 r. (głównie w podsektorze samorządowym na szczeblu lokalnym) oraz o 1,2 p. proc. w porównaniu do 2022 r. W stosunku do 2021 r. udział wydatków z tytułu kosztów związanych z zatrudnieniem był niższy o 0,1 p. proc. Udział zużycia pośredniego w wydatkach sektora instytucji rządowych i samorządowych od 2021 r. do 2023 r. wykazywał tendencję wzrostową i kształtował się na poziomie 13,4 % wydatków ogółem w 2021 r., 14,5% w 2022 r. i 14,1% w 2023 r. W ostatnim analizowanym roku odnotowano zmniejszenie udziału zużycia pośredniego w wydatkach ogółem sektora instytucji rządowych i samorządowych do poziomu 13,8% (spadek o 0,3 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego).

Wykres 15. Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 15. The structure of general government expenditure

W 2024 r. zaobserwowano wzrost **produkcji globalnej** w ujęciu nominalnym o 55,3%, w stosunku do 2021 r. Relacja produkcji globalnej wytworzonej w sektorze instytucji rządowych i samorządowych do PKB w 2024 r. wzrosła o 1,7 p. proc. w stosunku do 2023 r., natomiast w porównaniu do 2021 r. wzrosła o 2,4 p. proc.

W **strukturze spożycia sektora instytucji rządowych i samorządowych** przeważało spożycie indywidualne, czyli wydatki przeznaczone na zaspokojenie indywidualnych potrzeb gospodarstw domowych. W latach 2021–2023 oscylowały w granicach 10% produktu krajowego brutto, a w 2024 r. wyniosły 11,6% PKB.

W latach 2021–2024 odnotowano wzrost poziomu **długu sektora instytucji rządowych i samorządowych** w ujęciu nominalnym. W 2024 r. nominalny dług sektora zwiększył się o 42,6% w porównaniu do 2021 r. W analizowanym okresie największy wzrost długu zaobserwowano w 2024 r. w stosunku do roku poprzedniego (wzrost o 19%). W 2024 r. zanotowano pogorszenie wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych w porównaniu do 2023 r. zarówno w wartościach nominalnych (o 59,2 mld zł) jak i w relacji do PKB (o 1,2 p. proc.). Główny wpływ na istotny wzrost deficytu sektora miały zwiększone świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze oraz koszty związane z zatrudnieniem.

Tablica 10. Relacja wybranych kategorii rachunków narodowych do PKB w sektorze instytucji rządowych i samorządowych

Table 10. Relation of selected categories of national accounts to GDP in general government

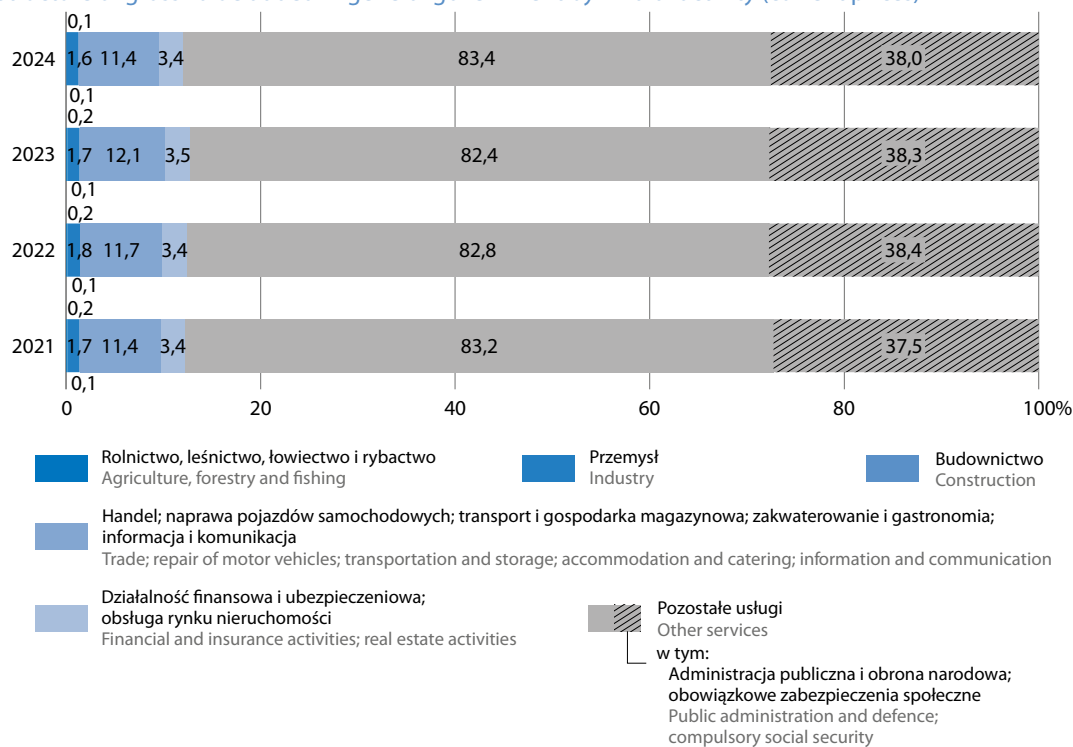
Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w % in %			
Produkcja globalna Output	18,6%	18,4%	19,3%	21,0%
Spożycie Final consumption expenditure	18,5%	18,1%	18,9%	20,7%
Spożycie indywidualne Individual final consumption expenditure	10,5%	10,0%	10,4%	11,6%
Spożycie ogólnospołeczne Collective final consumption expenditure	8,1%	8,1%	8,5%	9,1%
Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Deficit of the general government sector	-1,7%	-3,4%	-5,2%	-6,4%
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government consolidated gross debt	53,0%	48,8%	49,5%	54,8%

W 2024 r., w porównaniu z rokiem 2021, **wartość dodana brutto** sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrosła nominalnie o 53,1%. Największy udział w wartości dodanej brutto generowanej przez sektor instytucji rządowych i samorządowych miała działalność dotycząca administracji publicznej, obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (sekcja O), której udział stanowił 37,5% w 2021 r. i 38,0% w 2024 r. W strukturze wartości dodanej brutto przeważał udział podsektora instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym.

W 2024 r., w porównaniu z 2021 r., zaobserwowano również wzrost salda dochodów pierwotnych brutto o 25,4% oraz dochodów do dyspozycji brutto o 30,8%. Wzrost salda dochodów pierwotnych brutto wynikał głównie z wyższych dochodów z tytułu podatków od produkcji w podsektorze instytucji rządowych. Wzrost dochodów do dyspozycji brutto należy identyfikować z wyższymi dochodami z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w podsektorze zabezpieczenia społecznego oraz wyższymi dochodami z tytułu podatków bieżących od dochodów, majątku itd., zarówno w podsektorze instytucji rządowych na szczeblu centralnym, jak i w podsektorze lokalnym.

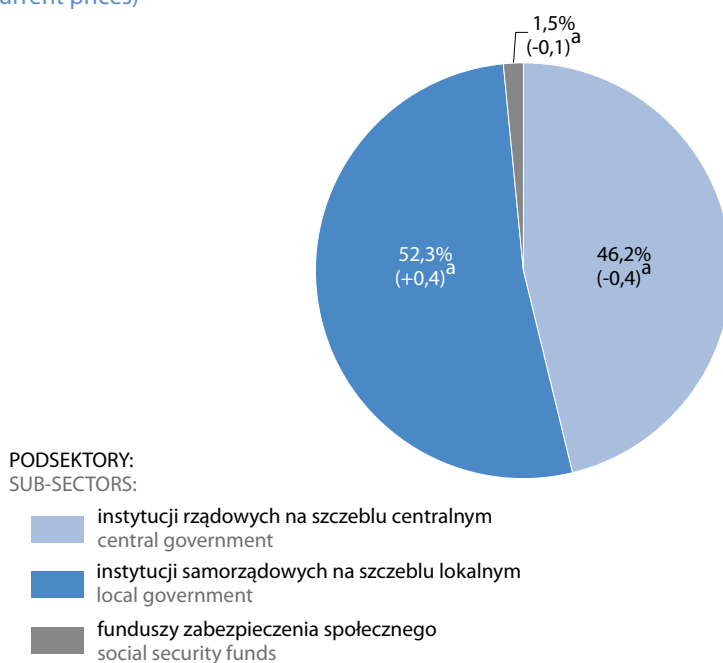
Wykres 16. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 16. Structure of gross value added in general government by kind of activity (current prices)

Wykres 17. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)

Chart 17. Structure of gross value added in general government by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)

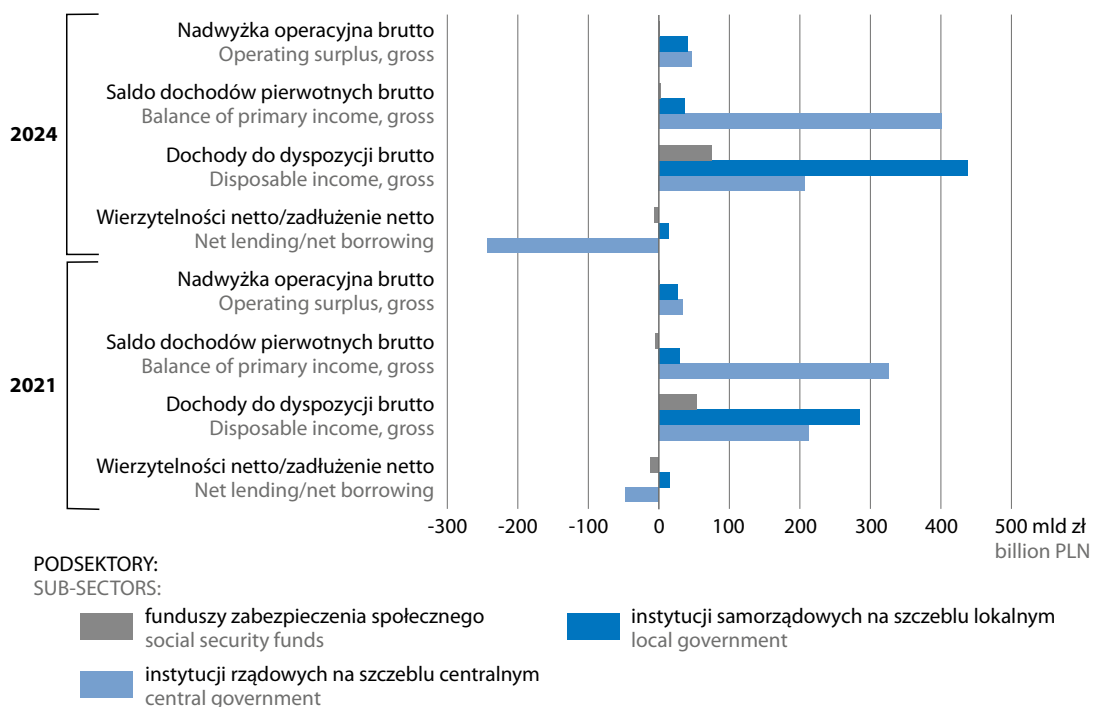

^a Zmiana do 2021 (w p. proc.).

^a Change compared to 2021 (in percentage points).

Wykres 18. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 18. Main economic categories in general government sector by institutional sub-sectors (current prices)

Dane dla sektora instytucji rządowych i samorządowych uległy nieznacznym zmianom w stosunku do opublikowanych w poprzedniej edycji publikacji głównie w związku z przeklasyfikowaniem kolejnych jednostek publicznych do sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz aktualizacją źródeł danych.⁵

⁵ Szczegółowe dane dotyczące dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz jego podsektorów zaprezentowane zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024, dostępnym w formacie Excel.

Rozdział 5. Sektor gospodarstw domowych

Chapter 5. Households sector

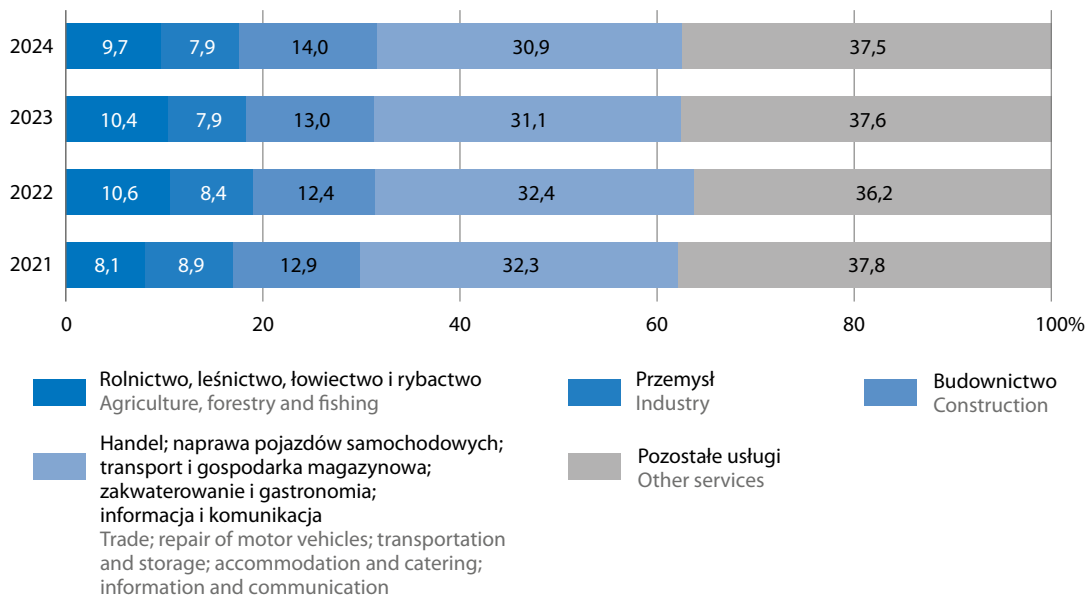
Sektor gospodarstw domowych obejmuje osoby fizyczne lub grupy osób fizycznych, wspólnie zamieszkujące i wspólnie utrzymujące się, tj. łączące dochody, wydatki i majątek oraz osoby fizyczne przebywające na stałe w instytucjach zbiorowego zamieszkania (np. mieszkańcy domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, klasztorów, więzień), tzw. gospodarstwach zbiorowych, z których każde stanowi pojedynczą jednostkę instytucjonalną. Szczegółowy opis jednostek instytucjonalnych zaliczonych do sektora gospodarstw domowych, zgodnie z przyjętym w rachunkach narodowych kryterium klasyfikowania przedstawiono w Aneksie 1.

Podstawowymi funkcjami jednostek instytucjonalnych tworzących sektor gospodarstw domowych są: konsumpcja, dostarczanie siły roboczej oraz wytwarzanie produktów (wyrobów i usług niefinansowych) – w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej.

W statystyce sektora gospodarstw domowych nie jest możliwe rozdzielenie danych dotyczących funkcji produkcyjnej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą od funkcji konsumpcyjnej gospodarstw domowych. Wypracowana więc przez ten sektor nadwyżka operacyjna, tj. część wartości dodanej brutto jaka pozostaje do dyspozycji gospodarstw domowych, jest dochodem mieszanym. Dochód mieszany zawiera w sobie elementy wynagrodzenia za pracę wykonywaną przez właściciela oraz innych członków gospodarstwa domowego, które nie mogą być w sposób rzetelny określone i odliczone od zysku właściciela lub przedsiębiorcy.

Wykres 19. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 19. Structure of gross value added in households sector by kind of activity (current prices)

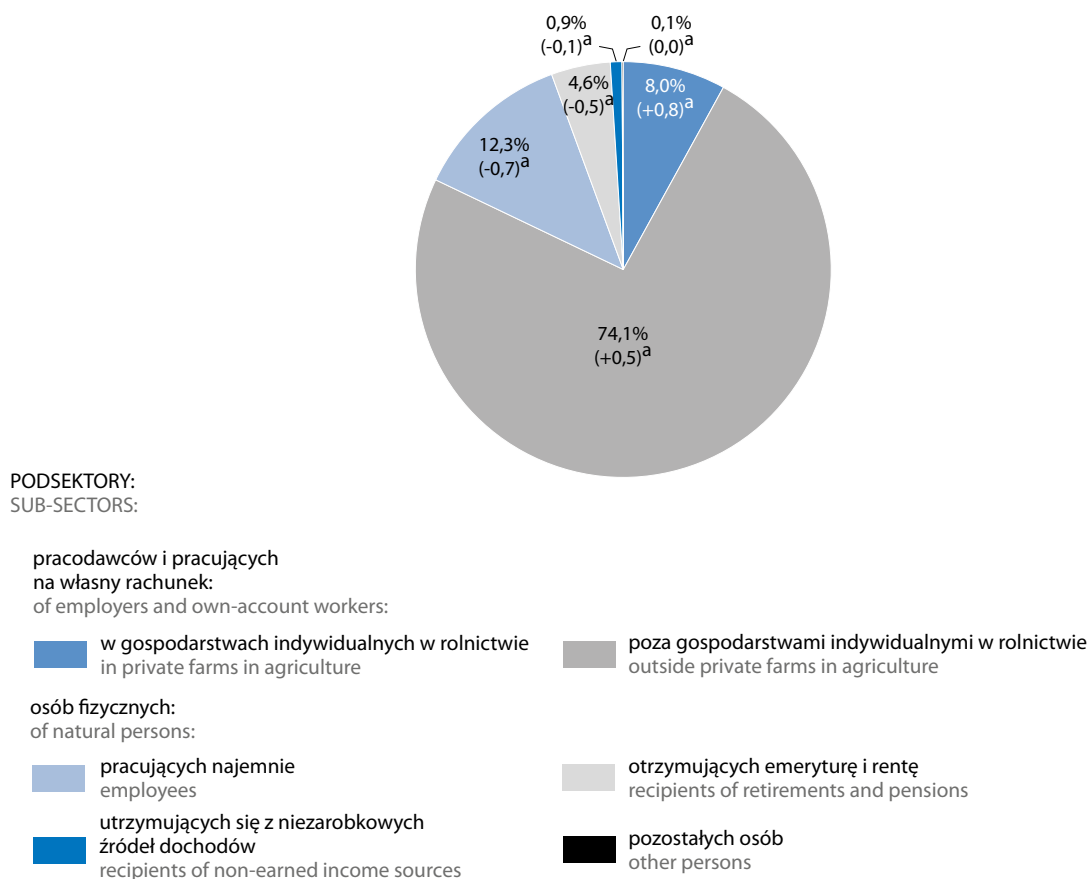

W roku 2024 największy udział w tworzeniu wartości dodanej sektora miała grupa sekcji związanych z pozostałymi usługami. Udział tej grupy sekcji wynosił 37,8% w 2021 r., 37,5% w 2024 r. Na zbliżonym poziomie kształtował się udział grupy sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G), transport i gospodarka magazynowa (sekcja H), zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I) oraz informacja i komunikacja (sekcja J), przy czym udział tej grupy obniżył się z 32,3% w 2021 r. do 30,9% w 2024 r.

Z kolei udział budownictwa, które jest istotnym obszarem działalności w sektorze gospodarstw domowych, wzrósł w analizowanym okresie z 12,9% w 2021 r. do 14,0% w 2024 r. Najniższy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2024 r. miały jednostki instytucjonalne zaangażowane w działalność przemysłową (sekcje B, C, D, E) – udział zmalał z 8,9% w 2021 r. do 7,9% w 2024 r.

Wykres 20. Struktura wartości dodanej brutto sektora gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych w 2024 r. (ceny bieżące)

Chart 20. Structure of gross value added in households sector by institutional sub-sectors in 2024 (current prices)

a Zmiana do 2021 (w p. proc.).

a Change compared to 2021 (in percentage points).

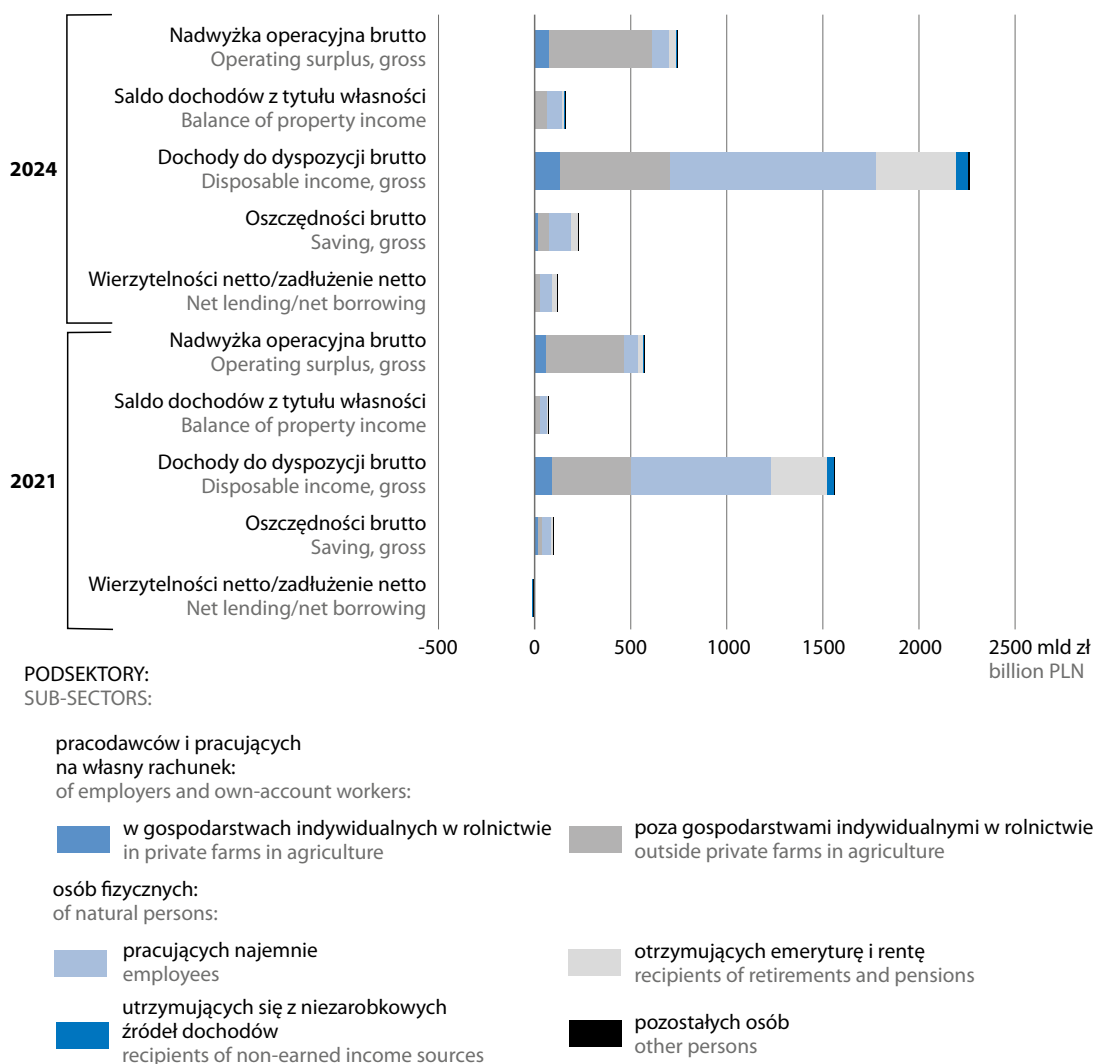
W latach 2021–2024 do dyspozycji gospodarstw domowych pozostawało prawie 70% wartości dodanej brutto (odpowiednio: 67,5% w 2021 r., 65,0% w 2022 r., 66,0% w 2023 r. i 69,3% w 2024 r.). W 2024 r. udział dochodów do dyspozycji brutto w wartości dodanej brutto w gospodarce narodowej wzrósł, w odniesieniu do 2021 r., co oznacza, że dynamika dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych była wyższa niż dynamika wartości dodanej brutto w gospodarce narodowej za ten okres. Znaczącą kategorią w tworzeniu dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych jest nadwyżka operacyjna brutto. W latach 2021–2024 nadwyżka operacyjna ukształtowała się w trendzie spadkowym i stanowiła w dochodach do dyspozycji brutto odpowiednio 36,6% w 2021 r., 35,9% w 2022 r., 35,1% w 2023 r. i 32,9% w 2024 r. W całym analizowanym okresie największy wpływ na poziom dochodów do dyspozycji miały koszty związane z zatrudnieniem – wynagrodzenia brutto wraz ze składkami płaconymi przez pracodawców. Ich udział w latach 2021–2024 stanowił ponad 60% dochodów do dyspozycji brutto. Głównymi czynnikami wpływającymi na koszty związane z zatrudnieniem jest poziom zatrudnienia oraz poziom średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. W analizowanym okresie nastąpił nominalny wzrost kosztów związanych z zatrudnieniem w wyniku wzrostu poziomu średniego wynagrodzenia

w gospodarce narodowej. W analizowanym okresie zanotowano wzrost udziału świadczeń społecznych w relacji do dochodów do dyspozycji. W latach 2021–2024 relacja ta kształtowała się odpowiednio: 27,6% w 2021 r., 26,3% w 2022 r., 26,9% w 2023 r. oraz 28,2% w 2024 r.

Największy udział wartości dodanej brutto w sektorze gospodarstw domowych występuje w podsektorze pracujących na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie – w 2024 r. udział ten stanowił 74,1%. W latach 2021–2024 zanotowano wzrost tego udziału o 0,5 p. proc. W podsektorze pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie zanotowano wzrost o 0,8 p. proc., natomiast w pozostałych podsektorach zanotowano spadek udziałów, w granicach od 0,1 p. proc. do 0,7 p. proc.

Wykres 21. Podstawowe kategorie ekonomiczne w sektorze gospodarstw domowych według podsektorów instytucjonalnych (ceny bieżące)

Chart 21. Main economic categories in households sector by institutional sub-sectors (current prices)

Największy udział wartości dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych odnotowano w podsektorze osób pracujących najemnie, tj. ponad 47%. Drugim znaczącym podsektorem pod względem dochodów do dyspozycji brutto był podsektor pracujących na własny rachunek, poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie. Udział tego podsektora zmniejszył się na przestrzeni lat 2021–2024 o 0,8 p. proc. (z 26,2% do 25,4%). W podsektorze pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie nastąpił spadek o 0,2 p. proc. (z 6,0% do 5,8%).

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych są wynikiem skorygowania **dochodów pierwotnych brutto** o podatki bieżące od dochodów i majątku, składki netto na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne oraz transfery bieżące. Wartość dochodów do dyspozycji brutto ma wpływ na poziom wydatków konsumpcyjnych (spożycie gospodarstw domowych), oszczędności i wydatki inwestycyjne gospodarstw domowych (nakłady brutto na środki trwałe).

Tablica 11. Relacje wybranych kategorii rachunku wykorzystania dochodów oraz rachunku kapitałowego do dochodów do dyspozycji brutto

Table 11. Relation of selected categories of use of disposable income account and capital account to gross disposable income

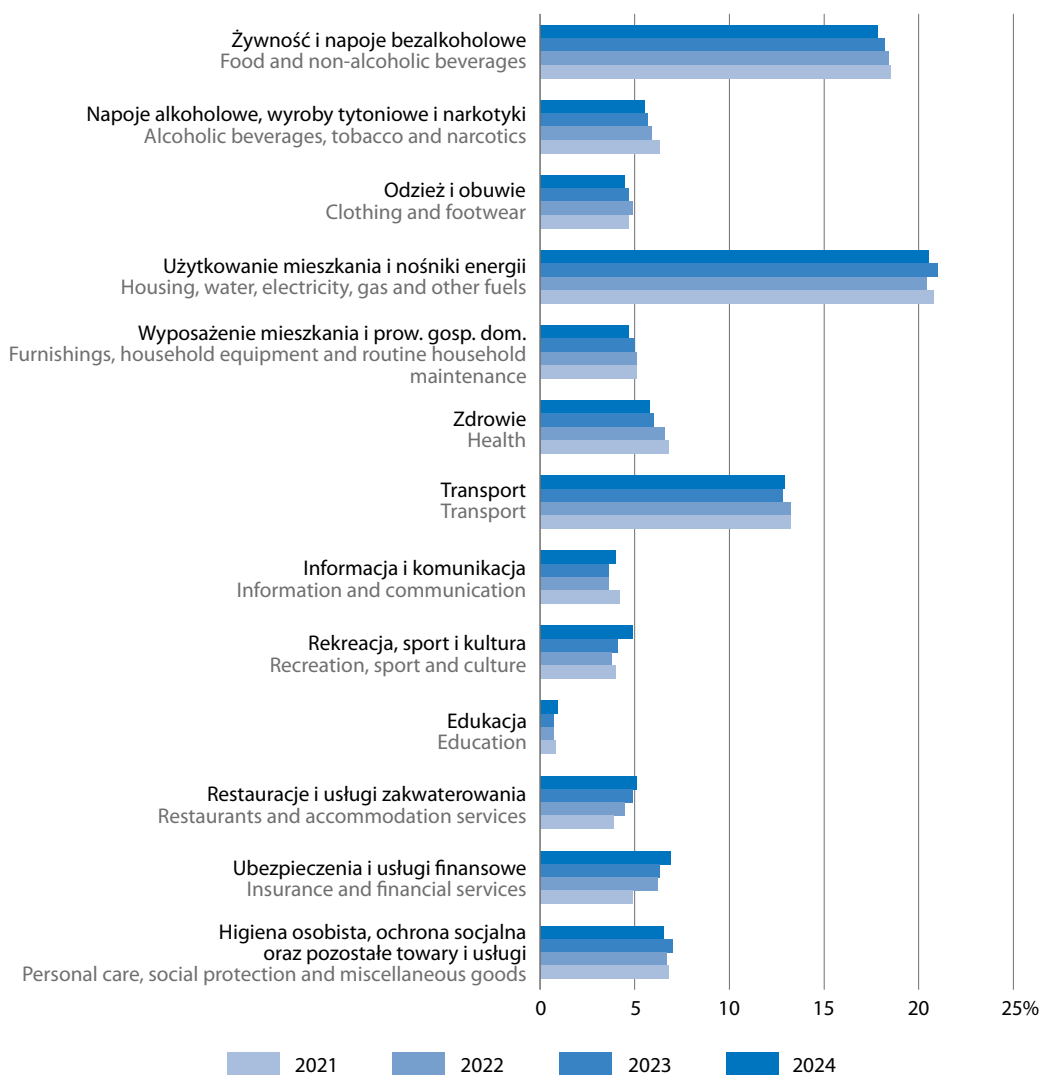
Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	w %		in %	
Spożycie indywidualne/dochód do dyspozycji brutto Final consumption expenditure/disposable income, gross	94,5	98,6	95,0	90,9
Oszczędności brutto [1]/dochód do dyspozycji brutto Saving gross/disposable income, gross	6,3	2,2	6,1	10,2
Nakłady brutto na środki trwałe/dochód do dyspozycji brutto Gross fixed capital formation/disposable income, gross	6,5	6,3	5,6	5,0
Wierzytelności netto/zadłużenie netto/dochód do dyspozycji brutto Net lending/net borrowing/disposable income, gross	-0,2	-4,2	0,2	5,3

[1] łącznie z korektą z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych, która nie jest uwzględniona w dochodach do dyspozycji brutto.

Oszczędności brutto stanowią tę część dochodu do dyspozycji brutto, która nie została przeznaczona na zaspokojenie bezpośrednich, indywidualnych potrzeb gospodarstw domowych. Oszczędności wykorzystywane są do finansowania nakładów inwestycyjnych lub na spłatę zobowiązań. W latach 2021–2022 w sektorze gospodarstw domowych odnotowano zadłużenie netto. W latach 2023–2024 zanotowano wierzytelności netto co oznacza, że oszczędności w tym roku były większe niż wydatki poniesione na zakup środków trwałych powiększone o saldo transferów kapitałowych.

Istotnym wskaźnikiem dla sektora gospodarstw domowych jest **wskaźnik stopy oszczędności**. Stopa oszczędności określa, w jaki sposób gospodarstwa domowe rozdysponowały swoje dochody pomiędzy konsumpcję i oszczędności. Wskaźnik ten ustalany jest na podstawie relacji oszczędności brutto do dochodów do dyspozycji brutto powiększonych o korektę z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych. Stopa oszczędności w sektorze gospodarstw domowych w Polsce w okresie 2021–2024 wynosiła odpowiednio: 6,3% w 2021 r., 2,2% w 2022 r., 6,1% w 2023 r. oraz 10,2% w 2024 r.

Wykres 22. Struktura spożycia indywidualnego wyrobów i usług zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu COICOP 2018 (ceny bieżące)
 Chart 22. Structure of households' final consumption expenditure according to COICOP 2018 classification (current prices)

W niniejszym opracowaniu kontynuowana jest prezentacja danych odnośnie struktury spożycia indywidualnego według najnowszej klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu, tj. COICOP 2018.

Największy udział w strukturze spożycia indywidualnego w latach 2021–2024 stanowiły wydatki związane z „Użytkowaniem mieszkania lub domu i zaopatrzeniem w wodę, energię”. Udział tej grupy w spożyciu gospodarstw domowych wyniósł 20,5% w roku 2024. Udział ten był niższy o 0,5 p. proc. w stosunku do roku 2023.

Drugą co do wielkości kategorią pozostał dział „Żywność i napoje bezalkoholowe”, którego udział zmniejszył się z 18,2% w roku 2023 do 17,8% w roku 2024 (spadek o 0,4 p. proc.).

Grupą, która cechowała się największym wzrostem udziału w spożyciu gospodarstw domowych względem roku poprzedniego, był dział „Rekreacja, sport i kultura”, którego udział w roku 2024 wyniósł 4,9%, co stanowiło wzrost o 0,8 p. proc. w stosunku do roku 2023.

Największym spadkiem udziału w spożyciu gospodarstw domowych względem roku poprzedniego charakteryzowały się działy: „Użytkowanie mieszkania lub domu...” oraz „Higiena osobista, ochrona socjalna oraz pozostałe towary i usługi” których udział w roku 2024 zmniejszył się o 0,5 p. proc. w stosunku do roku 2023 i wyniósł odpowiednio 20,5% oraz 6,5%.

Najmniejszym udziałem charakteryzują się wydatki związane z „Edukacją”, które w latach 2021–2024 stanowiły ok. 0,7%–0,9% spożycia indywidualnego.

Wśród kategorii wydatków, których udziały uległy największym zmianom w roku 2024 w stosunku do roku 2021, należy wskazać grupy: „Żywność i napoje bezalkoholowe”, „Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe” oraz „Zdrowie”, których udziały zmniejszyły się odpowiednio o 0,7, 0,8 oraz 1,0 p. proc., względem roku 2021. Największym wzrostem udziału cechowały się grupy związane z wydatkami na: „Restauracje i usługi zakwaterowania” – wzrost o 1,2 p. proc.; „Ubezpieczenia i usługi finansowe” – wzrost o 2,0 p. proc.; „Rekreacja, sport i kultura” – wzrost o 0,9 p. proc.

Rozdział 6. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych

Chapter 6. Non-profit institutions serving households sector

Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje jednostki niekomercyjne nierynkowe spełniające kryterium klasyfikowania zgodnie z ESA 2010, w tym podmioty wyznaniowe i podmioty, które prowadzą np. działalność edukacyjną, wydawniczą lub społeczną. Jednostki te służą gospodarstwom domowym, dostarczając im wyrobów lub świadcząc na ich rzecz usługi niefinansowe. Źródło finansowania ich działalności stanowią głównie składki członkowskie oraz darowizny gospodarstw domowych. Jednostki te mogą też otrzymywać dotacje od sektora instytucji rządowych i samorządowych, transfery z sektora przedsiębiorstw i sektora instytucji finansowych oraz darowizny, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Produkcja sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych ma głównie charakter nierynkowy i równa się sumie oszacowanych kosztów bieżącej działalności jednostek zaklasyfikowanych do sektora, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem,
- podatków od producentów pomniejszonych o dotacje dla producentów,
- amortyzacji środków trwałych.

W prezentowanych latach 2021–2024 działalność sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych znalazła odzwierciedlenie zarówno po stronie tworzenia jak i rozdysonowania produktu krajowego brutto. Sektor ten stanowił ok. 0,6% (w roku 2021), 0,5% (w roku 2022), 0,7% (w roku 2023) oraz 0,8% (w roku 2024) wartości dodanej brutto całej gospodarki narodowej, natomiast spożycie sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych stanowiło ok. 0,9% (w roku 2021), oraz 1,0% (w latach 2022–2024) produktu krajowego brutto.

Szczegółowe dane dotyczące sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych prezentowane są dla następujących sekcji PKD 2007: J (Informacja i komunikacja), N (Administrowanie i działalność wspierająca), P (Edukacja), Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna), R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) oraz S (Pozostała działalność usługowa). W tworzeniu wartości dodanej brutto sektora największy udział w 2024 r. miały jednostki instytucjonalne prowadzące działalność związaną z edukacją (34,4%), pozostałą działalnością usługową (27,4%), oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną (24,9%).

W latach 2021–2024 odnotowano nieznaczne zmiany w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

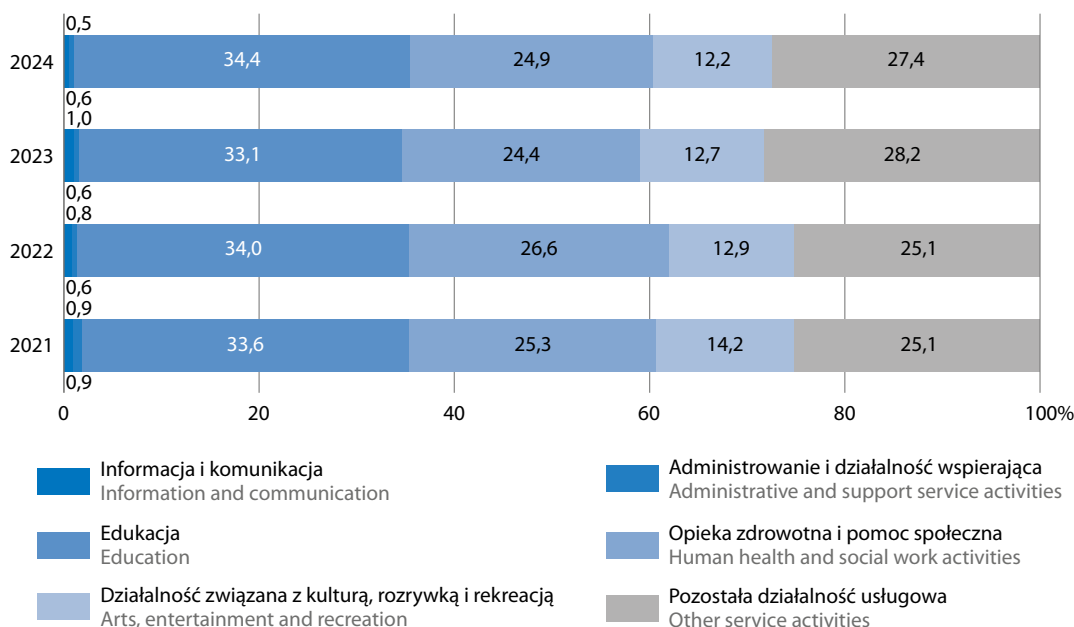
Jednostki związane z edukacją zmieniały swój udział w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto na przestrzeni analizowanych lat. W 2021 roku udział ten ukształtował się na poziomie 33,6%. W 2022 r. ich udział wzrósł o 0,4 p. proc. W 2023 r. odnotowano spadek o 0,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego, osiągając poziom 33,1%. W 2024 r. udział wzrósł o 1,3 p. proc, osiągając najwyższy poziom w badanym okresie, tj. 34,4%. Udział jednostek związanych z opieką zdrowotną i pomocą społeczną w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto sektora wyniósł 25,3% w 2021 roku. W 2022 roku ich udział wzrósł o 1,3 p. proc. W 2023 roku odnotowano spadek udziału tej sekcji w generowaniu wartości dodanej brutto sektora o 2,2 p. proc, a w 2024 roku wzrost o 0,5 p. proc. Jednostki zaangażowane w pozostałą działalność wykazały wysoką dynamikę w badanym okresie. W latach 2021–2022 ich udział ukształtował się na poziomie 25,1%. Znaczny wzrost ich udziału odnotowano w 2023 r. (o 3,1 p. proc.), osiągając najwyższy poziom w badanym okresie. Następnie, w 2024 r. ich udział spadł o 0,8 p. proc, ostatecznie osiągając poziom 27,4%.

Jednostki zaangażowane w pozostałe rodzaje działalności miały mniejszy wkład w generowaniu wartości dodanej brutto w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych. W 2021 r. udział wartości dodanej wytworzonej przez jednostki związane z informacją i komunikacją stanowił 0,9% wartości dodanej brutto całego sektora. W roku 2022 odnotowano niewielki spadek

o 0,1 p. proc., ale już w 2023 r. udział tej sekcji w tworzeniu wartości dodanej wzrósł do poziomu 1,0%. Następnie w 2024 r. nastąpił znaczny spadek o 0,5 p. proc, a udział tej sekcji ukształtował się na poziomie 0,5%. Największy udział jednostek związanych z administrowaniem i pozostałą działalnością wspierającą w tworzeniu wartości dodanej brutto sektora odnotowano w 2021 r. (0,9%). W latach 2022–2024 udział utrzymał się na niezmiennym poziomie 0,6%. Jednostki związane z kulturą, rozrywką i rekreacją wytworzyły 14,2% wartości dodanej brutto sektora w 2021 r. W 2022 r. ich udział spadł o 1,3 p. proc. W latach 2023 i 2024 nastąpił dalszy spadek ich udziału o odpowiednio 0,2 p. proc i 0,5 p. proc.

Wykres 23. Struktura wartości dodanej brutto w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 23. Structure of gross value added in non-profit institutions serving households sector by kind of activity (current prices)

Spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych jest równe sumie pozostałej produkcji nierynkowej powiększonej o transfery socjalne w naturze od producentów rynkowych. Przedstawione w Tablicy 12. zestawienie oparte jest na klasyfikacji COPNI (Klasyfikacja Wydatków Instytucji Niekomercyjnych Działających na Rzecz Gospodarstw Domowych według Celu), złożonej z dziewięciu głównych kategorii wydatkowych. Szczegółowa struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych opracowywana jest na podstawie wyników badań statystycznych prowadzonych wśród jednostek niekomercyjnych na formularzach SOF. Zaprezentowane dane oparte są na badaniach prowadzonych w latach 2022 i 2024.

Tablica 12. Struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych według klasyfikacji COPNI
Table 12. Consumption structure of non-profit institutions serving households sector according to COPNI classification

Wyszczególnienie Specification	2022	2024
	w %	in %
Użytkowanie mieszkania lub domu Housing	0,03	0,03
Ochrona zdrowia Health	8,77	9,63
Rekreacja i kultura Recreation and culture	23,87	23,13
Edukacja Education	23,48	25,14
Opieka społeczna Social protection	23,04	20,80
Religia Religion	1,05	1,15
Partie polityczne, organizacje pracownicze i zawodowe Political parties, labour and professional organisations	3,02	2,67
Ochrona środowiska Environment	3,29	3,10
Usługi gdzie indziej nie sklasyfikowane Services n.e.c.	13,45	14,35

W analizowanych latach 2022 i 2024 struktura spożycia w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych uległa stosunkowo niewielkim zmianom. Największą zmianę odnotowano w wydatkach dotyczących ochrony socjalnej i edukacji. Udział wydatków na ochronę socjalną spadł o 2,24 p. proc, a na edukację wzrósł o 1,66 p. proc. Udział wydatków na ochronę zdrowia i wydatków na usługi gdzie indziej nie sklasyfikowane wzrósł odpowiednio o 0,86 p. proc. i 0,90 p. proc. Odnotowano też niewielki wzrost znaczenia wydatków na usługi religijne (0,10 p. proc.). Udział wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu pozostawał na niezmiennym poziomie (0,03%). W przypadku pozostałych kategorii wydatkowych zanotowano spadek ich udziału w spożyciu sektora instytucji niekomercyjnych ogółem, tj. wydatki na rekreację i kulturę (o 0,74 p. proc.), wydatki na partie polityczne, organizacje pracownicze i zawodowe (o 0,35 p. proc.) i wydatki na ochronę środowiska (o 0,19 p. proc.).

Rozdział 7. Sektor zagranica

Chapter 7. Rest of the world sector

Sektor zagranica obejmuje jednostki instytucjonalne będące nierezydentami, które dokonują transakcji lub utrzymują inne relacje ekonomiczne z krajowymi jednostkami instytucjonalnymi (rezydentami). Do tych jednostek należą przedsiębiorstwa niefinansowe, instytucje finansowe, instytucje niekomercyjne, gospodarstwa domowe oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych. Rachunek zagranicy przedstawia całościowy obraz powiązań ekonomicznych między gospodarką narodową a zagranicą.

W prezentowanym rachunku relacje między podmiotami zagranicznymi a krajowymi jednostkami gospodarki narodowej są ujmowane poprzez takie kategorie transakcji, jak: saldo wymiany produktów z zagranicą, koszty związane z zatrudnieniem, dochody z tytułu własności, podatki bieżące od dochodów i majątku, składki netto na ubezpieczenia społeczne oraz świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze, transfery bieżące oraz transfery kapitałowe.

Zgodnie z metodologią ESA 2010 saldo wymiany produktów (wyrobów i usług) z zagranicą obejmuje również szacunki zakupów dokonywanych przez mieszkańców Polski za granicą oraz wydatków ponoszonych przez cudzoziemców na terytorium Polski.

W latach 2021–2024 wartość eksportu przewyższała import, co przełożyło się na dodatnie saldo wymiany handlowej wynoszące kolejno 85,2 mld zł, 52,2 mld zł, 195,9 mld zł oraz 145,0 mld zł. W strukturze polskiego handlu zagranicznego dominowały towary, które w 2024 r. stanowiły odpowiednio 75,3% eksportu i 83,1% importu ogółem.

Istotnym elementem powiązań gospodarki narodowej z zagranicą, obok salda wymiany produktów są dochody z tytułu własności. Do najważniejszych kategorii transakcyjnych należą: odsetki, dywidendy, reinwestowane zyski z zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz inne dochody z inwestycji. W latach 2021–2024 dochody z tytułu własności wypłacane za granicę znacząco przewyższały dochody otrzymywane z zagranicy. W rezultacie saldo dochodów z tytułu własności, mające największy wpływ na poziom DNB, pozostawało we wszystkich latach ujemne i wyniosło odpowiednio: –113,7 mld zł, –113,1 mld zł, –130,7 mld zł oraz –133,6 mld zł.

Na poziom dochodów z zagranicy wpływały również przepływy związane z zatrudnieniem. Koszty związane z zatrudnieniem w sektorze zagranica obejmują wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne opłacane przez pracodawców. Saldo tych kosztów⁶ w analizowanym okresie wyniosło kolejno: –13,8 mld zł w 2021 r., –19,2 mld zł w 2022 r., –17,2 mld zł w 2023 r. i –1,5 mld w 2024 r. Zaobserwowana w 2024 r. zmiana związana była przede wszystkim ze spadkiem po stronie przychodowej wynagrodzeń nierezydentów pochodzenia ukraińskiego pracujących w Polsce, wynikającym ze zmiany charakteru migracji z krótkookresowej na dłuookresową. W konsekwencji część cudzoziemców zmieniła status z nierezydentów na rezydentów Polski.

W latach 2021–2024 nominalna wartość dochodu narodowego brutto (DNB) utrzymywała się średnio o około 4% poniżej poziomu produktu krajowego brutto (PKB), głównie z powodu ujemnego salda dochodów z tytułu własności. Jednocześnie w latach 2023–2024 dochody z tytułu własności otrzymywane z zagranicy – głównie reinwestowane zyski z bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz odsetki – rosły szybciej niż odpowiadające im wypłaty na rzecz zagranicy. W rezultacie nominalna wartość DNB wzrosła zarówno w porównaniu z 2022 r., jak i w relacji do PKB.

Dochód narodowy brutto jest jednym z podstawowych wskaźników makroekonomicznych, określającym wartość produkcji wytworzonej w danym okresie przy wykorzystaniu czynników produkcji będących własnością rezydentów danego kraju, niezależnie od miejsca ich wykorzystania. Wskaźnik ten oblicza się jako sumę produktu krajowego brutto (PKB) oraz salda dochodów z zagranicy, obejmującego m.in. saldo kosztów związanych z zatrudnieniem, saldo dochodów z tytułu własności, dotacje otrzymywane z zagranicy, a także podatki od produkcji i importu płacone za granicę.

⁶ Szczegółowe dane prezentujące pełną sekwencję rachunków narodowych w ujęciu wartościowym przedstawione zostały w załączniku: Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2021–2024, w tablicach w formacie Excel.

Dochód narodowy brutto stanowi podstawę do wyliczenia jednego z głównych elementów składki państw członkowskich płaconych do budżetu UE (tzw. czwarta część zasobów własnych opartych na dochodzie narodowym brutto). Wysokość tej wpłaty uzależniona jest od poziomu DNB poszczególnych państw członkowskich, co sprawia, że wskaźnik ten odgrywa istotną rolę nie tylko w analizie makroekonomicznej, lecz także w systemie finansowania budżetu Unii Europejskiej.

Tablica 13. Proces przejścia od PKB do DNB
Table 13. The transition process from GDP to GNI

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2024
	ceny bieżące w mln zł current prices in million PLN			
1. Produkt krajowy brutto 1. Gross domestic product	2 661 518	3 100 850	3 415 274	3 669 531
2. Koszty związane z zatrudnieniem otrzymywane z zagranicy 2. Compensation of employees received from the rest of the world	18 618	20 812	22 002	22 820
3. Dotacje otrzymywane z zagranicy 3. Subsidies received from the rest of the world	17 063	18 945	15 798	19 541
4. Dochody z tytułu własności otrzymywane z zagranicy 4. Property income received from the rest of the world	27 172	52 912	55 686	61 094
5. Koszty związane z zatrudnieniem płacone za granicę 5. Compensation of employees paid to the rest of the world	32 460	39 978	39 200	24 348
6. Podatki od produkcji i importu płacone za granicę 6. Taxes on production and imports paid to the rest of the world	5 911	8 440	5 962	6 656
7. Dochody z tytułu własności płacone za granicę 7. Property income paid to the rest of the world	140 852	166 047	186 396	194 740
8. Dochód narodowy brutto (8=1+2+3+4-5-6-7) 8. Gross national income (8=1+2+3+4-5-6-7)	2 545 148	2 979 054	3 277 202	3 547 242
	w % in %			
Udział DNB w PKB Share of GNI in GDP	95,6	96,1	96,0	96,7

III. Uwagi metodologiczne

1. Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) i polskie rachunki narodowe

Prezentowane w publikacji dane opracowano zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010), wprowadzonego Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r.

System rachunków narodowych jest uporządkowanym wewnątrznie zbiorem spójnych, logicznych i zintegrowanych rachunków makroekonomicznych, bilansów i tablic opracowanych według obowiązujących norm i reguł statystycznych. ESA 2010 jest systemem zbudowanym w oparciu o uzgodnione międzynarodowe pojęcia, definicje, klasyfikacje i zasady rachunkowości. Tworzy go zbiór wzajemnie ze sobą powiązanych rachunków sporządzonych w określonym porządku. Każdy z nich odzwierciedla inny rodzaj działalności gospodarczej, prowadzonej przez przedmioty klasyfikowane do różnych sektorów instytucjonalnych i prowadzące działalność w kolejnych okresach czasowych.

W systemie rachunków narodowych wyróżniono:

- rachunki bieżące,
- rachunki akumulacji,
- bilanse (rachunki stanów).

Na **rachunki bieżące** składają się następujące rachunki:

- produkcji,
- tworzenia dochodów,
- podziału pierwotnego dochodów,
- podziału wtórnego dochodów,
- wykorzystania dochodów do dyspozycji,
- wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Rachunki akumulacji zawierają transakcje oraz inne zmiany oddziałujące na różnice między wielkościami występującymi w bilansie otwarcia i bilansie zamknięcia.

Na rachunki akumulacji składają się:

- rachunek kapitałowy prezentujący, w jaki sposób z oszczędności finansowane są inwestycje dotyczące różnego rodzaju aktywów niefinansowych,
- rachunek finansowy pokazujący pozyskiwanie oraz rozdysponowanie finansowych aktywów i pasywów,
- rachunek innych zmian wolumenu aktywów obejmujący wszystkie inne zmiany, jakie miały miejsce w bilansie otwarcia i zamknięcia a nie zostały wykazane jako transakcje w wyżej wymienionych rachunkach,
- rachunek przeszacowań ujmujący zyski/straty z tytułu posiadania majątku związane z poziomem i strukturą cen.

Na **bilanse** składają się:

- bilans otwarcia,
- zmiany w bilansie,
- bilans zamknięcia.

W systemie rachunków narodowych gospodarka narodowa opisywana jest poprzez działalność krajowych jednostek instytucjonalnych. Gospodarka ogółem opisywana jest przez jednostki krajowe i jednostki zagraniczne.

Jednostką krajową jest instytucjonalna jednostka zaangażowana (lub zamierzająca się zaangażować) w działalność gospodarczą lub transakcje o znaczącej skali ekonomicznej przez okres minimum jednego roku na terytorium ekonomicznym kraju.

W prezentowanych rachunkach narodowych ujęto wyniki działalności jednostek krajowych (rezydentów) oraz **jednostek zagranicznych** (nierzydentów) ale wyłącznie w zakresie transakcji z jednostkami instytucjonalnymi będącymi rezydentami.

Transakcje ekonomiczne kolejnych rachunków, opracowane w ustalony sposób, pozwalają na prowadzenie obserwacji, dokonywanie analiz oraz oceny gospodarki narodowej, z myślą o dostarczeniu odbiorcom systematycznego, a zarazem kompletnego obrazu gospodarki narodowej.

Rachunki narodowe sporządzane są w dużej agregacji, tj. dla całej gospodarki narodowej oraz na niższych poziomach agregacji, tj. w układzie sektorów instytucjonalnych i według rodzajów działalności. Transakcje według rodzajów działalności zestawiane są w rachunku produkcji i rachunku tworzenia dochodów, natomiast transakcje według sektorów instytucjonalnych opracowywane są dla całej sekwencji rachunków narodowych.

Przy opracowywaniu poszczególnych transakcji w zestawianych rachunkach wykorzystano informacje zawarte w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON oraz klasyfikacje budżetowe obowiązujące w poszczególnych latach, Polską Klasyfikację Działalności (PKD 2007) i Bilanse Płatnicze na bazie transakcji.

W systemie rachunków narodowych ESA 2010, w dezagregacji gospodarki narodowej na sektory instytucjonalne, jednostką klasyfikacyjną jest jednostka instytucjonalna, tj. podmiot prowadzący działalność produkcyjną, posiadający autonomię decyzji w zakresie swojej działalności oraz prowadzący pełny zestaw rachunków.

Jednostką instytucjonalną jest:

- podmiot gospodarczy wytwarzający wyroby i niefinansowe usługi rynkowe i prowadzący księgi rachunkowe,
- podmiot gospodarczy zajmujący się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz działalnością ubezpieczeniową,
- podmiot gospodarki narodowej działający na zasadach określonych w prawie budżetowym oraz podmiot, którego system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a którego podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa,
- instytucja niekomercyjna (organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, stowarzyszenia i fundacje, jednostki organizacji wyznaniowych),
- osoba fizyczna.

W rachunkach narodowych w dezagregacji gospodarki narodowej według rodzajów działalności jednostką klasyfikacyjną jest przedsiębiorstwo, tj. podmiot jak wyżej. W praktyce większość jednostek produkcyjnych prowadzi różnorodną działalność. Suma działalności pojedynczych jednostek tworzy działalność społeczno-ekonomiczną gospodarki narodowej. Prezentowane rachunki zestawione są według **przeważającego rodzaju działalności**.

Podmioty, których funkcją jest produkcja wyrobów i usług na rynek są tzw. **jednostkami rynkowymi**. Zachowanie ich uzależnione jest od działania rynku – sprzedają i kupują towary po cenach kształtujących popyt i podaż. Cechą charakterystyczną tych jednostek jest zatrudnianie siły najemnej, rozdział jednostki organizacyjnej od fizycznej osoby właściciela oraz prowadzenie ksiąg rachunkowych.

Jednostki nierynkowe (niekomercyjne) to producenci nierynkowi dostarczający innym podmiotom całość lub większość swojej produkcji nieodpłatnie lub po cenach ekonomicznie nieuzasadnionych. Ceny ekonomicznie uzasadnione są to ceny, które mają znaczący wpływ na ilość towarów, które producenci są gotowi dostarczyć, oraz na ilość towarów, które kupujący chcą nabyć.

Podmioty gospodarcze określane jako jednostki niekomercyjne powoływane są celem wytwarzania wyrobów oraz usług, lecz ich statut nie zezwala na transfer dochodów, zysków lub innych elementów nadwyżki produkcyjnej na rzecz jednostek, które je utworzyły, bądź które je kontrolują lub finansują. W przypadku, gdy jednostki nierynkowe sprzedają swoją produkcję po cenach, które są ekonomicznie uzasadnione (znaczące), powinny być traktowane jako jednostki rynkowe i zaliczane, bądź do sektora przedsiębiorstw niefinansowych, bądź też do sektora instytucji finansowych, w zależności od rodzaju ich działalności.

Jednostki nierynkowe mogą być finansowane oraz kontrolowane również przez przedsiębiorstwa. Przykładem są izby handlowe, instytucje zajmujące się promocją towarów i usług, ośrodki badań naukowych, itp. Jednostki tego typu zaliczone zostały do sektora przedsiębiorstw niefinansowych, bądź też do sektora instytucji finansowych.

Pozostałe jednostki niekomercyjne służą gospodarstwu domowemu dostarczając im wyrobów lub świadcząc na ich rzecz usługi. Źródłem ich finansowania są głównie składki członkowskie, względnie darowizny gospodarstw domowych. Jednostki te mogą również otrzymywać dotacje od sektora instytucji rządowych i samorządowych, transfery z sektora przedsiębiorstw niefinansowych i instytucji finansowych oraz darowizny, zarówno z kraju jak i z zagranicy. Podmioty gospodarcze, o których mowa, określono jako jednostki niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych prowadzących działalność nierynkową.

Grupy krajowych jednostek instytucjonalnych charakteryzujące się wspólną funkcją pełnioną w procesie produkcji, celem ekonomicznym oraz rodzajem prowadzonej działalności tworzą sektory instytucjonalne.

System rachunków narodowych wyróżnia pięć krajowych **sektorów instytucjonalnych** utworzonych przez charakterystyczne jednostki instytucjonalne:

- sektor przedsiębiorstw niefinansowych, do którego zaliczono podmioty gospodarcze wytwarzające wyroby i niefinansowe usługi rynkowe i prowadzące księgi rachunkowe,
- sektor instytucji finansowych, do którego zaliczono podmioty gospodarcze zajmujące się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz działalnością ubezpieczeniową,
- sektor instytucji rządowych i samorządowych, do którego zaliczono jednostki będące producentami nierynkowymi, których produkcja przeznaczona jest na spożycie indywidualne i ogólnospołeczne, finansowane z obowiązkowych płatności dokonywanych przez jednostki należące do pozostałych sektorów, a także jednostki, których podstawową działalnością jest redystrybucja dochodu i bogactwa narodowego oraz jednostki kontrolowane przez sektor, które zgodnie z metodologią ESA 2010 spełniają kryteria zaliczenia do sektora,
- sektor gospodarstw domowych, który tworzą osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz osoby fizyczne pracujące na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową, a także osoby fizyczne uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł,
- sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, do którego zaliczono organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, stowarzyszenia, fundacje oraz jednostki organizacji wyznaniowych.

Oprócz krajowych sektorów instytucjonalnych system rachunków narodowych wyróżnia sektor zagranica. Tworzą go podmioty gospodarcze będące własnością jednostek zagranicznych.

Szczegółowe zasady klasyfikowania jednostek instytucjonalnych do poszczególnych sektorów przedstawiono w Aneksie 1.

W prezentowanych rachunkach, grupy jednostek z przeważającym rodzajem działalności zestawiono w następujące sekcje PKD 2007:

- A.** Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- B.** Górnictwo i wydobywanie;
- C.** Przetwórstwo przemysłowe;
- D.** Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę powietrze do układów klimatyzacyjnych;
- E.** Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją;
- F.** Budownictwo;
- G.** Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- H.** Transport i gospodarka magazynowa;
- I.** Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;
- J.** Informacja i komunikacja;

- K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
- M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca;
- O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- P. Edukacja;
- Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
- R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- S. Pozostała działalność usługowa;
- T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby świadczące usługi na własne potrzeby;
- U. Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Dla celów praktycznych w tablicach nazwy sekcji zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.

2. Rachunki i transakcje w rachunkach narodowych według sektorów instytucjonalnych

2.1. Transakcje rachunku produkcji

Rachunek produkcji obejmuje transakcje bezpośrednio związane z tworzeniem produktu krajowego brutto w gospodarce narodowej (wartości dodanej brutto w sektorach instytucjonalnych).

2.1.1. Produkcja globalna

Produkcja globalna – ogół produktów (wyrobów i usług) wytworzonych w ciągu okresu księgowego, równy sumie produktów wszystkich krajowych sektorów instytucjonalnych lub sumie produktów wszystkich rodzajów działalności.

Działalności, które zaliczane są do szeroko pojętej produkcji to:

- indywidualna oraz zbiorowa produkcja wyrobów i usług, które dostarczane są (lub mają być dostarczone) jednostkom innym niż ich producenci, łącznie z produkcją wyrobów i usług zużytych w procesie wytwarzania określonych produktów,
- produkcja na własny rachunek wszystkich wyrobów, które pozostają u producentów i stanowią wyroby przeznaczone na spożycie i na akumulację pod warunkiem, że ich wartość jest znacząca,
- produkcja na własny użytek usług świadczonych przez właścicieli mieszkań (tzw. czynsze umowne) oraz usług świadczonych przez opłacaną pomoc domową.

Według Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010) produkcja zakładów i osób fizycznych, które wymykają się obserwacji statystycznej oraz kontroli organów władzy (w tym szara gospodarka i działalność nielegalna) powinna być zaliczona do produkcji rejestrowanej przez rachunki narodowe.

Zakres i metody zastosowane do oszacowania szarej gospodarki i działalności nielegalnej zostały zaprezentowane w Aneksie 3.

Pod pojęciem produkcji rozumie się działalność prowadzoną pod kontrolą i na odpowiedzialność jednostki ekonomicznej, która wykorzystuje wkład pracy, kapitał oraz zakupione materiały, surowce i usługi celem wytworzenia nowych produktów. Naturalne procesy wzrostu nie są traktowane jako produkcja. Teoretycznie, na produkcję składają się także usługi wytwarzane w ramach gospodarstw domowych, itp. W rachunkach narodowych nie uwzględnia się także usług wytwarzanych przez gospodarstwa domowe na własne potrzeby, takich jak pranie, sprzątanie, gotowanie.

W sektorze przedsiębiorstw niefinansowych na produkcję globalną składa się produkcja, która została sprzedana lub w inny sposób dotarła na rynek, względnie jest przeznaczona na sprzedaż.

Produkcję globalną stanowi suma następujących pozycji:

- ogólna wartość sprzedanych wyrobów i usług niefinansowych,
- marża realizowana na sprzedaży towarów zakupionych z przeznaczeniem do odsprzedaży,
- ogólna wartość wyrobów bądź usług realizowanych w ramach wymiany barterowej,
- ogólna wartość wyrobów bądź usług w postaci rozliczeń w naturze,
- zmiany w stanie zapasów wyrobów gotowych oraz produkcji niezakończonych,
- wartość wyrobów lub usług przeznaczonych na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

Produkcja globalna jednostek małych i średnich zaliczanych do podsektora przedsiębiorstw prywatnych krajowych (bez spółdzielni) powiększana jest o przychody z tytułu tzw. szarej gospodarki, tj. zaniżania efektów działalności przez zarejestrowane podmioty gospodarcze.

W sektorze instytucji finansowych produkcja globalna szacowana jest następująco:

- dla banków – suma przychodów z prowizji i opłat z działalności operacyjnej, marż na aktywach finansowych przeznaczonych do obrotu oraz z usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM),
- dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych – suma przychodów z tytułu prowizji oraz usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM),
- dla banku centralnego – suma kosztów poniesionych przez Narodowy Bank Polski,
- dla instytucji ubezpieczeniowych – saldo pobranych składek ubezpieczeniowych i wypłaconych odszkodowań, powiększone o uzupełnienia do składek i pomniejszone o zmiany stanu rezerw techniczno-ubebezpieczeniowych,
- dla domów maklerskich – przychody z działalności maklerskiej,
- dla jednostek pośrednictwa finansowego i wspomagających usługi finansowe – przychody z usług związanych m.in. z udzielaniem pożyczek pieniężnych poza systemem bankowym, z tytułu działalności leasingowej i factoringowej, prowadzenia działalności kantorowej, lombardowej, doradztwem finansowym i ubezpieczeniowym,
- dla towarzystw funduszy inwestycyjnych – przychody z działalności związanej z zarządzaniem funduszami inwestycyjnymi,
- dla powszechnych towarzystw emerytalnych – przychody z zarządzania otwartymi i dobrowolnymi funduszami emerytalnymi,
- dla pracowniczych towarzystw emerytalnych – przychody wynikające z zarządzania pracowniczymi funduszami emerytalnymi,
- dla funduszy inwestycyjnych i emerytalnych – suma kosztów działalności funduszy,
- dla spółek holdingowych i centrali – suma kosztów poniesionych przez jednostki.

FISIM jest wyznaczany i alokowany w oparciu o stopę odniesienia definiowaną jako „czysta” stopa procentowa, która nie zawiera premii za ryzyko. FISIM obliczany jest wyłącznie od pożyczek udzielonych i depozytów przyjętych przez pośredników finansowych (bank centralny nie jest ujmowany w szacunkach FISIM).

Za producentów FISIM, poza bankami, uznawane są jednostki instytucjonalne prowadzące działalność leasingu finansowego oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

W sektorze instytucji rządowych i samorządowych występuje produkcja globalna obliczana jako suma kosztów bieżącej działalności, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem (wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę),
- pozostałych podatków związanych z produkcją,
- amortyzacji środków trwałych.

Produkcja nierynkowa jest obliczana jako produkcja globalna pomniejszona o produkcję rynkową, produkcję na własne cele finalne oraz płatności za pozostałą produkcję nierynkową.

W sektorze gospodarstw domowych na produkcję globalną składają się:

- przychody ze sprzedaży wyrobów i usług wytworzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (z wyjątkiem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie) i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową z uwzględnieniem produkcji przeznaczonej na własne inwestycje oraz przyrostu zapasów wyrobów gotowych i produkcji niezakończonych,

- wartość produkcji globalnej w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (w tym wartość wyrobów i usług wytworzonych celem spożycia naturalnego), powiększonej o wypłaty z funduszy unijnych (w tym dopłat interwencyjnych) z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej oraz wypłaty dokonywane z budżetu państwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- wartość marży handlowej z tytułu sprzedaży produktów żywnościowych na targowiskach,
- wartość sprzedaży drewna z lasów będących własnością osób fizycznych oraz runa leśnego,
- wartość przychodów z wynajmu i dzierżawy,
- wartość napiwków za świadczone usługi,
- wartość usług świadczonych przez osoby zatrudnione do prac domowych w gospodarstwach domowych,
- wartość czynszów umownych w odniesieniu do mieszkań użytkowanych przez właścicieli i najemców oszacowana przy wykorzystaniu metody kosztów użytkownika; zgodnie z tą wyceną na wartość usług mieszkaniowych składają się odpowiednie koszty ponoszone na utrzymanie i remonty bieżące, łącznie z amortyzacją i zyskiem użytkownika mieszkania,
- szacunki szarej gospodarki i działalności nielegalnej,
- wartość usług związanych z korzystaniem z samochodów służbowych do celów prywatnych.

W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych występuje produkcja globalna nierynkowa, która równa się sumie oszacowanych kosztów bieżącej działalności producentów nierynkowych, tj.:

- zużycia pośredniego,
- kosztów związanych z zatrudnieniem, w tym wynagrodzeń w naturze,
- podatków od producentów pomniejszonych o dotacje dla producentów,
- amortyzacji środków trwałych.

Produkcja nierynkowa jest obliczana jako produkcja globalna pomniejszona o produkcję rynkową, produkcję na własne cele finalne oraz płatności za pozostałą produkcję nierynkową.

2.1.2. Zużycie pośrednie

Zużycie pośrednie – obejmuje wartość zużytych materiałów netto (po odjęciu wartości odpadów użytkowych), surowców (łącznie z opakowaniami), paliw, energii, gazów technicznych, usług obcych (obróbka obca, usługi transportowe, najem sprzętu, usługi telekomunikacyjne i obliczeniowe, prowizje płacone za usługi bankowe), usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM), usługi ubezpieczeniowe, koszty podróży służbowych (bez diet), inne koszty (np. koszty reklamy, reprezentacji, dzierżawy i najmu), koszty biletów służbowych, koszty ryczałtów za używanie własnych pojazdów do celów służbowych, opłaty giełdowe i opłaty z tytułu uczestnictwa w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych. W zużyciu pośrednim ujmowane są wyroby i usługi, które są przekształcane albo wykorzystywane w procesie produkcji.

Sumą bilansującą rachunku produkcji jest **wartość dodana brutto**, a po uwzględnieniu podatków od produktów pomniejszonych o dotacje do produktów – **produkt krajowy brutto**.

Produkt krajowy brutto (PKB) – obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. PKB stanowi sumę wartości dodanej brutto wszystkich krajowych sektorów instytucjonalnych lub wszystkich sekcji gospodarki narodowej powiększoną o różne składniki w zależności od tego, w jakich cenach obliczana jest wartość dodana brutto. PKB definiowany i mierzony jest według trzech następujących sposobów:

- a) podejście od strony produkcji: PKB stanowi sumę wartości dodanej brutto poszczególnych sektorów instytucjonalnych lub poszczególnych gałęzi powiększoną o podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów;
- b) podejście od strony rozdysponowania: PKB stanowi sumę końcowego wykorzystania wyrobów i usług przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami (spożycie i akumulacja brutto), powiększonego o saldo handlu zagranicznego;

- c) podejście od strony dochodów: PKB stanowi sumę dochodów gospodarki ogółem, tj. koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszany brutto.

2.2. Tworzenie wartości PKB w warunkach cen producenta i cen bazowych

Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim.

Produkt krajowy brutto liczony jest w cenach rynkowych bez względu na przyjętą zasadę wyceny wartości dodanej. Wycena produkcji globalnej jest zawsze identyczna z wyceną wartości dodanej brutto. W zależności od tego, w jakich cenach obliczana jest wartość dodana brutto – różne są składniki stanowiące różnicę między produktem krajowym brutto a wartością dodaną brutto ogółem w gospodarce narodowej.

W warunkach cen producenta: wartość dodana brutto ogółem gospodarki narodowej powiększana jest o cła i inne opłaty importowe oraz o podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i od importu).

W warunkach cen bazowych: wartość dodana brutto ogółem gospodarki narodowej brutto powiększana jest o podatki od produktów, tj. podatki płacone od jednostki dowolnego wyrobu lub usługi: podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i od importu), podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), podatek akcyzowy od produktów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier liczbowych i loterii, zryczałtowany podatek od towarów i usług od okazjonalnych przewozów osób) oraz pomniejszana o dotacje do produktów.

Cena producenta definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta (w tym także przez jednostkę handlową) od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszona o należny podatek od towarów i usług – VAT w przypadku płatnika tego podatku oraz o ewentualne rabaty i opusty.

Cena bazowa definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta (w tym także przez jednostkę handlową) od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszona o podatki od produktu oraz o ewentualne rabaty i opusty, powiększona o dotacje otrzymywane do danego produktu.

2.3. Transakcje rachunku tworzenia dochodów

Rachunek tworzenia dochodów obejmuje transakcje bezpośrednio związane z procesem produkcji i procesem tworzenia dochodów.

2.3.1. Koszty związane z zatrudnieniem

Na koszty związane z zatrudnieniem składają się wynagrodzenia i składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

Na **wynagrodzenia** składają się:

- wynagrodzenia zasadnicze,
- wynagrodzenia w naturze,
- premie i nagrody,
- dodatki (np. za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za staż pracy, za pełnienie funkcji specjalnych bądź kierowniczych itp.),
- wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych,
- wynagrodzenia za czas urlopów,
- wynagrodzenia za czas płatnych przestoju,
- prowizje i napiwki,
- odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe, odprawy wypłacane przy zwolnieniach grupowych,
- dochody z tytułu pracy nierejestrowanej,
- od 1999 r. wartość ustawowych składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płaconych przez pracowników.

Składki na ubezpieczenia społeczne obejmują faktyczne składki stanowiące wartość ustawowych składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy oraz składki przypisane umownie, które związane są w rachunkach narodowych głównie z imputacją składek dla pracowników służb mundurowych.

2.3.2. Podatki pomniejszone o dotacje związane z produkcją i importem

Podatki pomniejszone o dotacje związane z produkcją i importem obejmują:

– **podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów**

Transakcja ta prezentowana jest tylko na poziomie gospodarki narodowej ogółem. Tworzą ją:

- podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i zagranicznych),
- podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym),
- pozostałe podatki od produktów (podatek akcyzowy od produktów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych oraz do 2010 r. zryczałtowany podatek od towarów i usług od okazjonalnych przewozów osób autobusami zarejestrowanymi zagranicą),
- opłata paliwowa,
- opłata przejściowa, OZE, opłata kogeneracyjna, opłata mocowa,
- opłata skarbową od osób prawnych, podatek od czynności cywilno-prawnych, opłata komunikacyjna,
- podatek od sprzedaży detalicznej,
- opłaty od środków spożywczych,
- opłaty za zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych,
- opłata zastępcza,
- opłata emisyjna,
- dotacje do produktów (dotyczą m.in. płatności cukrowej, oddzielnych płatności z tytułu owoców miękkich, owoców i warzyw itp., wsparcia specjalnego na rynku mleka) oraz dotacje na mocy ustaw o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców paliw gazowych i energii elektrycznej w związku z sytuacją na rynku gazu i energii elektrycznej, o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw i o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców.

– **pozostałe podatki związane z produkcją pomniejszone o dotacje związane z produkcją**

Transakcja ta występuje w sektorach instytucjonalnych. Tworzą ją:

- pozostałe podatki związane z produkcją (m.in. podatek od środków transportu i nieruchomości wykorzystywanych na cele działalności gospodarczej, wpłaty zakładów pracy na PFRON, opłaty za zezwolenia na sprzedaż alkoholu, opłaty na Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji, na abonament radiowo-telewizyjny, podatek bankowy, obowiązkowe wpłaty instytucji finansowych do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, przychody ze sprzedaży uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, odpisy gazowy i elektryczny),
- pozostałe dotacje związane z produkcją (dotyczą m.in. wypłat z tytułu Jednolitej Płatności Obszarowej, w ramach funduszy z Unii Europejskiej).

Sumą bilansującą rachunku tworzenia dochodów jest **nadwyżka operacyjna brutto/dochód mieszany brutto**. W przypadku przedsiębiorstw nieposiadających osobowości prawnej w sektorze gospodarstw domowych, pozycja bilansująca rachunku tworzenia dochodów zawiera ukryty element odpowiadający wynagrodzeniu za pracę wykonywaną przez właściciela lub członków jego rodziny. Dochód z pracy na własny rachunek ma cechy wynagrodzeń oraz cechy zysku z tytułu pracy wykonywanej w charakterze przedsiębiorcy. Dochód ten, niebędący w ścisłym sensie ani wyłącznie wynagrodzeniem, ani wyłącznie zyskiem, określa się jako „dochód mieszany”.

Nadwyżkę operacyjną brutto stanowi wartość dodana brutto wytworzona przez jednostki krajowe rynkowe i nierynkowe pomniejszona o koszty związane z zatrudnieniem i pozostałe podatki związane z produkcją i powiększona o otrzymane pozostałe dotacje dla producentów.

2.4. Transakcje rachunku podziału pierwotnego i wtórnego dochodów

2.4.1. Transakcje podziału pierwotnego dochodów

Transakcje tworzące rachunek podziału pierwotnego dochodów, poza dochodami z tytułu własności, zostały omówione w punkcie 2.3.

Na **dochody z tytułu własności** składają się:

- odsetki otrzymane oraz zapłacone,
- dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych, tj.:
 - dywidendy, tj. wypłaty z zysku, dywidendy z funduszu założycielskiego płacone przez przedsiębiorstwa publiczne do budżetu państwa, dochody właścicieli przedsiębiorstw prywatnych, dywidendy akcjonariuszy; wpłaty z zysku NBP do budżetu państwa. Dywidendy te poddawane są tzw. testowi superdywidendy. W tym celu dokonuje się porównania dochodu danego przedsiębiorstwa z wypłaconą dywidendą na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych. W przypadku, gdy kwota wypłaconej dywidendy jest równa lub mniejsza od dochodu przedsiębiorcy rejestrowana jest jako dochód z tytułu własności z wpływem na wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych. Natomiast każdą kwotę, która przekracza dochód przedsiębiorcy, rejestruje się jako wycofanie kapitału bez wpływu na wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych. Analogiczny test przeprowadzany jest także dla wypłat zysku z NBP.
 - dochód podzielony jednostek typu przedsiębiorstwo, to kwoty, które jednostki wycofują do wykorzystania na własne cele z zysków zarobionych przez przedsiębiorstwo.
- reinwestowane zyski z zagranicznych inwestycji bezpośrednich,
- inne dochody z inwestycji tj. dochody z inwestycji przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (uwzględniono tu również zyski z inwestowania składek OFE), dochody z inwestycji do zapłacenia z tytułu uprawnień emerytalno-rentowych, dochody z inwestycji przypisane udziałowcom funduszy zbiorowego inwestowania,
- renty, w tym przychody ze sprzedaży częstotliwości.

Suma bilansująca rachunku podziału pierwotnego dochodów wszystkich sektorów instytucjonalnych równa jest **dochodowi narodowemu brutto**.

2.4.2. Transakcje podziału wtórnego dochodów

Elementami rachunku podziału wtórnego dochodów są podatki bieżące od dochodów, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze oraz pozostałe transfery bieżące.

Na **podatki od dochodów i majątku** składają się:

- podatek dochodowy,
- podatek rolny i podatek leśny,
- wpływy z opłaty uzdrowiskowej pobieranej w gminach posiadających status gminy uzdrowiskowej,
- opłata od posiadania psów,
- podatek od nieruchomości i środków transportu niezwiązanych z wykonywaniem działalności gospodarczej,
- opłaty skarbowe, paszportowe, komunikacyjne, miejscowe, itp.

Składki netto na ubezpieczenia społeczne są faktycznymi lub przypisanymi umownie składkami płaconymi przez gospodarstwa domowe do systemów ubezpieczeń społecznych, aby zapewnić środki na wypłatę świadczeń społecznych.

Składki netto na ubezpieczenia społeczne obejmują:

- faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców,
- przypisane umownie składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców,
- faktyczne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez gospodarstwa domowe,
- uzupełnienia do składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez gospodarstwa domowe,
- opłaty za usługi związane z systemem ubezpieczeń społecznych.

Składki (obowiązkowe i dobrowolne) wymienione powyżej obejmują składki na fundusz emerytalny i rentowy, ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe, Fundusz Pracy oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składki te, z wyjątkiem części stanowiącej odpis na rzecz OFE oraz PPE, PPK i IKE, są dochodem sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Ustawowe składki do OFE oraz dobrowolne składki na PPE, PPK i IKE rejestrowane są jako dochód sektora instytucji finansowych.

Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze obejmują świadczenia z ubezpieczeń społecznych pieniężne i pozostałe świadczenia z ubezpieczeń społecznych.

Na **świadczenia z ubezpieczeń społecznych pieniężne** składają się:

- emerytury i renty płacone z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- emerytury i renty płacone z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- zasiłki, świadczenia rehabilitacyjne,
- jednorazowe odszkodowania powypadkowe z tytułu ubezpieczenia społecznego.

Na **pozostałe świadczenia z ubezpieczeń społecznych** składają się:

- świadczenia rodzinne od 1 V 2004 r., które obejmują zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+” od 1 kwietnia 2016 r.,
- świadczenie pielęgnacyjne oraz zasiłek pielęgnacyjny (do 30 IV 2004 r. – zasiłki rodzinne, wychowawcze i pielęgnacyjne),
- świadczenia z Funduszu Pracy (zasiłki dla bezrobotnych, dodatki szkoleniowe, stypendia dla absolwentów odbywających szkolenie lub staż u pracodawcy oraz do 31 VII 2004 r. – zasiłki i świadczenia przedemerytalne, które od 1 VIII 2004 r. finansowane są z budżetu państwa),
- stypendia dla uczniów, studentów i absolwentów szkół wyższych (bez stypendiów pracowniczych i fundowanych wypłacanych ze środków zakładów pracy),
- nagrody dla studentów i absolwentów szkół wyższych,
- od 1 X 2008 r. – świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego (do 30 IX 2008 r. – zaliczka alimentacyjna, do 30 IV 2004 r. – wypłaty z Funduszu Alimentacyjnego),
- renty socjalne,
- jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka wypłacane od 9 II 2006 r.,
- pozostałe świadczenia społeczne realizowane na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

Pozostałe transfery bieżące obejmują:

- składki na udziale własnym z tytułu pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (poza systemem ubezpieczeń społecznych),
- wypłacone odszkodowania ubezpieczeniowe w zakresie ubezpieczeń osobowych i majątkowych (poza systemem ubezpieczeń społecznych),
- bieżącą współpracę międzynarodową obejmującą od 2004 r. wartość wykorzystanych przez ostatecznego beneficjenta funduszy z Unii Europejskiej zakwalifikowanych jako transfery bieżące,
- przekazywane na rzecz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych dotacje i darowizny oraz składki członkowskie,
- transfery bieżące (pieniężne i w naturze) pomiędzy gospodarstwami domowymi rezydentów i nierezydentów,
- rabat brytyjski od 2005 r.,
- Vat MOSS od 2015 r.,
- opłaty administracyjne, tj. grzywny i kary nakładane na jednostki instytucjonalne,
- pozostałe transfery, nie ujęte gdzie indziej.

W ramach **zasobów własnych UE z tytułu VAT i DNB** rejestruje się trzecią część zasobów własnych UE z tytułu VAT oraz składkę członkowską do UE liczoną na podstawie dochodu narodowego brutto (tzw. czwarta część zasobów własnych UE).

Sumą bilansującą rachunku podziału wtórnego **dochodów są dochody do dyspozycji brutto**.

2.5. Transakcje rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji

2.5.1. Spożycie

Spożycie produktów stanowi wartość produktów (wyrobów i usług) zużytych na zaspokojenie potrzeb ludności i obejmuje:

a) **spożycie prywatne**, w tym:

- spożycie w sektorze gospodarstw domowych (popyt konsumpcyjny), stanowiące wydatki poniesione przez ludność na:
 - zakup wyrobów i usług, wycenianych w cenach płaconych przez konsumentów (w tym wydatki na zakupy w szarej gospodarce),
 - wartość oszustw na podatku od towarów i usług (tzw. VAT fraud),
 - spożycie naturalne produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji – wycenianych w cenach skupu surowych (nieprzetworzonych) produktów,

ponadto:

- wartość czynszów umownych, w odniesieniu do mieszkań użytkowanych przez właścicieli i najemców, szacowanych przy wykorzystaniu metody kosztów użytkownika,
- wartość czynszów najmu dla mieszkań w budynkach czynszowych (towarzystw budownictwa społecznego i wynajętych w celu osiągnięcia zysku) – w wycenie tych usług bierze się pod uwagę m.in. koszty utrzymania i remontów bieżących, amortyzację i zysk z tytułu najmu,
- opłaty za usługi związane z systemem ubezpieczeń społecznych,
- wartość usług związanych z korzystaniem z samochodów służbowych do celów prywatnych,
- wartość używanych samochodów osobowych importowanych z UE,
- wydatki na wyroby i usługi związane z działalnością nielegalną.

Spożycie sektora gospodarstw domowych nie obejmuje m.in.: zakupu ziemi, domów i mieszkań, kosztów podróży służbowych, wydatków na cele dobroczynne, opłat sądowych, celnych i paszportowych, składek na rzecz organizacji politycznych i społecznych, kar i mandatów, podatków od spadków i darowizn, itp.

- spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych przyjęte na poziomie produkcji globalnej nierynkowej pomniejszonej o odpłatność ludności i powiększonej o transfery socjalne w naturze. Zgodnie z metodologią ESA 2010 wartość wytworzonych usług nierynkowych w tym sektorze jest w całości przekazywana nieodpłatnie gospodarstwom domowym jako transfery socjalne w naturze.

W wartości spożycia sektora gospodarstw domowych w praktyce często wyodrębniana jest kategoria spożycia skorygowanego. Stanowi ono sumę spożycia w sektorze gospodarstw domowych i spożycia indywidualnego (w postaci transferów socjalnych w naturze) w sektorach: instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych.

- b) **spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych**, stanowi wartość produkcji globalnej tego sektora pomniejszoną o produkcję rynkową oraz o odpłatność ludności za świadczone usługi nierynkowe, a powiększoną o wartość transferów socjalnych w naturze przekazanych gospodarstwom domowym za pośrednictwem producentów rynkowych.

Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje:

- spożycie indywidualne, które stanowi wartość wyrobów i usług nierynkowych przekazanych nieodpłatnie na rzecz gospodarstw domowych. Obejmuje ono usługi: oświaty i wychowania, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury fizycznej, sportu, turystyki.
- spożycie ogólnospołeczne, tj. spożycie wyrobów i usług nierynkowych, które nie posiadają konkretnych indywidualnych odbiorców. W kategorii tej uwzględniono głównie koszty poniesione na administrację publiczną, wymiar sprawiedliwości, obronę narodową, bezpieczeństwo publiczne, działalność naukowo-badawczą itp.

2.5.2. Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych

Korekta z tytułu zmiany w uprawnieniach emerytalno-rentowych dotyczy zmian w rezerwach ubezpieczeniowych, do których gospodarstwa domowe mają określone roszczenia. Taka pozycja korygująca jest niezbędna w celu uzgodnienia oszczędności gospodarstw domowych ze zmianami udziałów netto tych gospodarstw w rezerwach funduszy emerytalnych rejestrowanych na rachunku finansowym. Korekta jest rejestrowana zgodnie z przepływami, które się na nią składają.

W prezentowanych rachunkach korekta równa się pełnej wartości składek na ubezpieczenia społeczne, w odniesieniu do płatności emerytalnych, wpłaconych do kapitałowych systemów ubezpieczeń społecznych pomniejszonej o pełną wartość emerytur wypłaconych w formie świadczeń oraz wartość opłat za usługi ubezpieczeniowe i powiększonej o pełną wartość uzupełnień do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych.

Sumą bilansującą rachunek wykorzystania dochodów są oszczędności. Oszczędności stanowią tę część dochodów do dyspozycji, która nie jest wydatkowana na konsumpcję. Są one przeznaczone na nabycie aktywów lub spłatę zobowiązań.

2.6. Transakcje rachunku kapitałowego

2.6.1. Akumulacja brutto obejmuje:

- **Nakłady brutto na środki trwałe (popyt inwestycyjny)**, tj. nakłady, które zwiększają wartość majątku trwałego, bez nakładów będących pierwszym wyposażeniem inwestycji oraz odsetek od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

W rachunku uwzględnia się również:

- nakłady ponoszone na systemy uzbrojenia (np. czołgi, pojazdy opancerzone, okręty wojenne, łodzie podwodne) oraz małe narzędzia, które są wykorzystywane w procesie produkcji dłużej niż jeden rok bez względu na ich wartość,
- wydatki na produkty własności intelektualnej, przeznaczone do użytkowania przez okres dłuższy niż jeden rok, które obejmują w szczególności wydatki na prace badawczo-rozwojowe i wydatki na oprogramowanie komputerowe zakupione i wytworzone na własne potrzeby.
- **Przyrost rzeczowych środków obrotowych** obejmuje wartość przyrostu:
 - zapasów, materiałów i surowców, półfabrykatów obcej produkcji, paliw (o ile nie stanowią składnika wyposażenia), części zapasowych maszyn i urządzeń (o ile nie stanowią wartości środka trwałego), materiałów biurowych i druków,
 - produktów gotowych, tj. gotowych wyrobów i usług własnej produkcji, prac naukowo-badawczych, projektowych i geodezyjno-kartograficznych, zakończonych robót, inwentarza żywego hodowlanego oraz produkcji roślinnej i zwierzęcej,
 - produkcji niezakończonej obejmującej roboty i usługi w toku oraz półfabrykaty własnej produkcji,
 - towarów handlowych obcej produkcji zakupionych przez daną jednostkę gospodarczą w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym,
 - rezerw państwowych.

Zmiany rzeczowych środków obrotowych liczone są jako różnica między wartością na koniec i na początek okresu sprawozdawczego w cenach średniorocznych. Szacunki przyrostu rzeczowych środków obrotowych prowadzone są według rodzajów zapasów i według sektorów instytucjonalnych.

- **Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości**, tj.: wartość kamieni i metali szlachetnych, antyków i dzieł sztuki, biżuterii z kamieni i metali szlachetnych, pozycji kolekcjonerskich, które są nabywane jako lokata kapitału.

2.6.2. Transfery kapitałowe

Są to **transfery kapitałowe pieniężne** (w postaci kwot pieniężnych uzyskanych przez jednostkę dokonującą transferu poprzez rozdysponowanie innych aktywów, z wyjątkiem rzeczowych środków obrotowych, lub w postaci kwot pieniężnych na nabycie określonych aktywów, z wyjątkiem rzeczowych środków obrotowych, przez otrzymującego transfer) zgodnie z celem wskazanym przez dokonującego transfer oraz **transfery kapitałowe w naturze** (w postaci przekazania prawa własności aktywów innych niż rzeczowe środki obrotowe i gotówka lub w postaci umorzenia zobowiązania otrzymującego transfer wobec dokonującego transfer).

Transfery kapitałowe obejmują:

- podatki od kapitału,
- dotacje na inwestycje,
- pozostałe transfery kapitałowe.

Transfery kapitałowe mogą mieć różne formy, np.:

- podatków od spadku i darowizn za życia,
- podatków od wzrostu wartości gruntów rolnych z tytułu zmiany charakteru ich wykorzystania (np. pod budynki mieszkalne),
- wpłat dokonanych przez instytucje rządowe i samorządowe lub przez zagranicę na pokrycie strat związanych m.in. z klęskami żywiołowymi,
- odszkodowań za zniszczenie mienia lub obrażenia ciała nie objętych polisami ubezpieczeniowymi,
- transferów z instytucji rządowych i samorządowych do jednostek publicznych na pokrycie części lub wszystkich kosztów nakładów inwestycyjnych lub wysokich deficytów powstałych w ciągu dwóch lub więcej lat,
- umorzeń długu.

Transfer kapitału w prezentowanych rachunkach obejmuje dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw, odszkodowania wypłacone w przypadkach klęsk żywiołowych, umorzenia zobowiązań w stosunku do zagranicy oraz podatki od spadków i darowizn. Od 2004 r. obejmuje również wartość wykorzystanych przez ostatecznego beneficjenta funduszy z Unii Europejskiej zakwalifikowanych jako transfery kapitałowe.

W pozycji tej dokonano również rozliczenia składek na ubezpieczenia społeczne, które prawdopodobnie nigdy nie zostaną zebrane. Transfery te skierowane są z sektora instytucji rządowych i samorządowych do pozostałych sektorów instytucjonalnych gospodarki narodowej

Sumą bilansującą rachunek kapitałowy są **wierzytelności netto/zadłużenie netto**, które stanowią sumę wierzytelności netto lub zadłużenia netto sektorów instytucjonalnych. Reprezentują przychody netto, które gospodarka ogółem udostępnia zagranicy (jeśli są dodatnie) lub otrzymuje od zagranicy (jeśli są ujemne).

2.7. Eksport i import towarów i usług

Według europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych (ESA 2010), definicje eksportu i importu opierają się na kryterium rezydencji jednostki instytucjonalnej oraz koncepcji zmiany własności ekonomicznej, a nie na samym fizycznym przekroczeniu granicy państwa.

Eksport towarów i usług obejmuje transakcje dotyczące towarów i usług (sprzedaż, wymianę barterową, dary lub darowizny) dokonywane przez rezydentów na rzecz nie rezydentów. Eksport towarów następuje wtedy, gdy dochodzi do zmiany własności ekonomicznej towarów między rezydentem, a nierezydentem niezależnie od odpowiadających tym transakcjom przemieszczeniom towarów przez granicę. Eksport usług obejmuje wszystkie usługi świadczone przez rezydentów na rzecz nierezydentów (np. usługi transportowe, turystyczne, finansowe, IT).

Import towarów i usług obejmuje transakcje dotyczące towarów i usług (zakupy, wymianę barterową, dary lub darowizny) dokonywane przez nierezydentów na rzecz rezydentów. Import towarów następuje w momencie przejścia własności ekonomicznej towaru z nierezydenta na rezydenta, niezależnie od odpowiadających tym transakcjom przemieszczeniom towarów przez granicę. Import usług obejmuje wszystkie usługi świadczone przez nierezydentów na rzecz rezydentów.

Zarówno eksport, jak i import towarów w statystyce rachunków narodowych wyceniany jest na bazie FOB (Free on Board – wolny na pokładzie) na granicy kraju eksportującego. Wartość FOB obejmuje: wartość towarów w cenach bazowych, koszty usług transportowych i dystrybucyjnych doprowadzających towar do granicy kraju eksportera, wszelkie podatki pomniejszone o dotacje do produktów płatne do momentu przekroczenia granicy kraju eksportującego.

Usługi są wyceniane według cen rynkowych obowiązujących w momencie ich świadczenia (ceny nabywcy dla importu, ceny producenta dla eksportu). Moment rejestracji usług pokrywa się dokładnie z czasem ich świadczenia i zakupu.

III. Methodological notes

1. European System of National and Regional Accounts (ESA2010) and Polish national accounts

Data presented in the publication were compiled according to the European System of National and Regional Accounts in European Union (ESA 2010), introduced by the Regulation (EU) No 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013.

The national accounts system is an internationally framework compatible with consistent, logical and integrated macroeconomic accounts, balances and tables developed according to the actual standards and statistical rules.

ESA 2010 is a system based on international concepts, definitions, classifications and accounting policies. It is created by a set of related accounts made in a specific order. Each of them shows a different type of economic affairs, made by subject from different institutional sectors and conducting economic affairs in successive periods of time.

In the system of national account are:

- current accounts,
- accumulation accounts,
- balance sheets (state accounts).

The **current accounts** contain:

- production account,
- generation of income account,
- primary distribution of income account,
- secondary distribution of income account,
- use of disposable income account,
- use of adjusted disposable income account.

Accumulation accounts contain transactions and other changes affecting the differences between the values in the opening balance and the closing balance.

Accumulation accounts contain:

- capital account, which presents how saving are financed by investments related to various types of non-financial assets,
- financial account, which presents the acquisition and disposal of financial assets and liabilities,
- changes in the volume of assets account, which include all other changes that took place in the opening and closing balance sheet and were not recognized as transactions in the above mentioned accounts,
- revaluation account, which includes property gains / losses related to the level and structure of prices.

Balance sheet includes:

- opening balance sheet,
- changes in balance sheet,
- closing balance sheet.

In the national accounts system, the national economy is described by the activities of national institutional units. The total economy is described by domestic units and foreign units.

National unit is an institutional unit involved (or intending to be involved) in economic affairs or transactions with a significant economic scale for a minimum of one year in the economic territory of the country.

The presented national accounts include the results of activity of national units (residents) and **foreign entities** (non-residents) but only in the scope of transactions with resident institutional units.

Economic transactions in the accounts, developed in a determined way, make doing observations, analyzing and evaluating of the national economy, with a view to providing the recipients with a systematic and complete picture of the national economy.

National accounts are compiled in the high level of aggregation, i.e. for the entire national economy and at lower aggregation levels, i.e. by institutional sectors and by kind of activity. Transactions by kind of activity are compiled for the production account and for the generation of income account, however the transactions by institutional sectors are compiled for the whole sequence of national accounts.

For developing transactions in national accounts was used information filled in REGON register and budget classifications applicable in individual years, NACE Rev. 2 and balance of payments based on the transactions.

In the ESA 2010 national accounts system, in the disaggregation of the national economy into institutional sectors, the classification unit is the institutional unit, i.e. the entity conducting production activity, having decision autonomy within its scope of operations and running a full set of accounts.

Institutional unit is:

- a national economy entity which produced goods and non-financial market services and keeps accounting books,
- a national economy entity which working in financial intermediation, ancillary financial activity and insurance activity,
- a national economy entity working under the rules set out in budgetary law and an entity whose financial system has been defined by separate laws, the main source of being subsidies from the state budget,
- non-profit institution (social organizations, political parties, trade union organizations, associations and foundations, units of religious organizations),
- an individual.

In the national accounts, national economy by the type of activity the enterprise is the classification entity, i.e. entity as described above. In practice most production entities lead different activities. The sum of the activities of individual entities creates the socio-economic activity of the national economy. The presented accounts are compiled according to the **prevailing type of activity**.

Entities whose function is to produce products and services on the market are called market units. Their behavior depends on the market – they sell and buy goods at prices shaped by demand and supply. A characteristic feature of these entities is the employment of hired force, the separation of the organizational unit from the physical person of the owner and the keeping of accounting books.

Non-market units (non-profit) are producers providing to other entities all or most of their production for free of charge or at economically unjustified prices. Economically justified prices are prices that have a significant impact on the quantity of goods that producers are ready to deliver, and on the amount of goods that buyers want to buy.

Economic entities named as non-profit entities are established for manufacturing goods and services, but their statutes do not allow the transfer of income, profits or other elements of surplus production to the entities that created them, or which control or finance them. If non-market units sell their production by prices which are economically justified (significant), they should be treated as market units and included either in the sector of non-financial corporations or in the sector of financial corporations, depending on the type of their activity.

Non-market units can be financed and controlled also by enterprises. Examples are chambers of commerce, institutions involved in the promotion of goods and services, research centers, etc. Such units have been included in the sector of non-financial enterprises or in the sector of financial corporations.

Other non-profit institutions serving households by providing them products or services. The source of their financing are mainly membership fees or household donations. These units may also receive subsidies from the general government sector, transfers from the non-financial corporations sector and financial corporations as well as donations both from the country and from the rest of the world. The economic entities, which mentioned, were defined as non-profit institutions serving households conducting non-market activities.

Groups of national institutional units characterized by a common function performed in the production process, the economic objective and type of kind of activity are defined as institutional sectors.

The system of national accounts identified five national institutional sectors set up by characteristic institutional units:

- non-financial corporations sector, which includes the business entities produce goods and non-financial market services and keeping accounting books,
- the financial corporations sector, which includes economic entities making the financial intermediation, auxiliary financial activities and insurance activities,
- the general government sector, which includes non-market producer units, whose production is intended for individual and collective final consumption expenditure, financed from obligatory payments made by units belonging to other sectors, as well as units whose main activity is the redistribution of income and national wealth and units controlled by the sector which, in accordance with the ESA 2010 methodology, comply the criteria for being included in the sector,
- the household sector, which includes own-account workers in private farms in agriculture as well as natural persons working outside private farms in agriculture, employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books, as well as natural persons obtaining income from hired work and non-earned sources,
- the non-profit institutions serving households, which includes social organizations, political parties, trade union organizations, associations, foundations and religious organizations.

Besides of the national institutional sectors, the national accounts system creates the rest of the world sector, which includes business entities owned by foreign units.

Detailed rules for classifying institutional units to institutional sectors are presented in Annex 1.

In the presented accounts, the groups of entities with the predominant kind of activity are presented in the following sections of NACE Rev. 2:

- A.** Agriculture, forestry and fishing
- B.** Mining and quarrying
- C.** Manufacturing
- D.** Electricity, gas, steam and air conditioning supply
- E.** Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
- F.** Construction
- G.** Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
- H.** Transportation and storage
- I.** Accommodation and food service activities
- J.** Information and communication
- K.** Financial and insurance activities
- L.** Real estate activities
- M.** Professional, scientific and technical activities
- N.** Administrative and support service activities
- O.** Public administration and defence; compulsory social security
- P.** Education
- Q.** Human health and social work activities
- R.** Arts, entertainment and recreation
- S.** Other service activities
- T.** Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use
- U.** Activities of extraterritorial organizations and bodies.

For practical purposes, in the tables the section names have been shortened in relation to the current classification.

2. Accounts and transactions in national accounts by institutional sectors

2.1. Transactions in the production account

The production account includes transactions related to the production of gross domestic product in the national economy (gross value added in institutional sectors).

2.1.1. Output

Output – total products (goods and services) produced during the accounting period, equal to the sum of the products of all national institutional sectors or the sum of the products of all activities.

Activities, that are included in the output, are:

- individual and collective production of products and services that are delivered (or to be delivered) to entities other than their producers, including the production of products and services used in the production process of specific products,
- production on own use of all products that remain with producers and constitute products for final consumption expenditure and gross capital formation, if only their value is significant,
- production for own use of services provided by owners of flats (so-called imputed rents) and services provided by paid domestic help.

According to the European System of National and Regional Accounts (ESA 2010), the group of establishments and individuals that avoid statistical observation and control of the authorities (including hidden economy and illegal activity) should be included in the production in national accounts.

The scope and methodology used to estimate the hidden economy and illegal activity are presented in Annex 3.

The production is understood as an activity carried out under the control and responsibility of an economic unit that uses the work contribution, capital and purchased materials, resources and services to produce new products. Natural growth processes are not treated as production. In theory, the production also includes services produced within households. Services generated by households for their own use, such as laundry, cleaning and cooking are also excluded from the national accounts.

In **the non-financial corporations sector**, output is composed of production which has been sold or otherwise reached the market, or is intended for sale.

The total output is the sum of the following items:

- general value of products and non-financial services sold,
- margin realized on the sale of goods purchased for resale,
- the general value of products or services provided as part a barter of products,
- general value of products or services in the form of settlements in kind,
- changes in inventories of finished goods and work in progress,
- the value of goods or services intended to increase the value of own fixed assets.

The output of small and medium units included in the sub-sector national private corporations (excluding cooperatives) is increased by resources from the hidden economy, i.e. the undervaluation of economic entities registered.

Output of **the financial corporations sector** is estimated as follows:

- for banks – total revenues from commissions and fees from operating activities, margins on trading financial assets and financial intermediation services indirectly measured (FISIM),
- cooperative savings and credit unions – revenues from commissions and financial intermediation services indirectly measured (FISIM),
- for the central bank – sum of costs incurred by the Narodowy Bank Polski,

- for insurance companies – balance of insurance premiums collected and claims paid, increased by premium supplements and decreased by changes in technical provisions; this output is divided into life and non-life insurance, as well as direct activity and reinsurance,
- for brokerage houses – revenues from brokerage activities,
- for financial intermediaries and financial auxiliaries – revenues from services related to, inter alia, granting such loans outside the bank system, from leasing and factoring activities, running currency exchange offices, pawnshop activities financial and insurance consulting,
- for investment funds' management companies – revenues from operations related to the management of investment funds,
- for pension societies – revenues from activities related to the management of open and voluntary pension funds,
- for employees pension funds management companies – revenues resulting from the management of employee pension funds,
- for investment funds and pension funds – sum of costs incurred by pension,
- for holding companies and head offices – sum of costs incurred by entities.

FISIM is calculated and allocated based on a reference rate defined as a "clean" interest rate that does not include a risk premium. Calculations are based exclusively on loans granted and deposits accepted by financial intermediaries (the central bank is not included in the FISIM estimates).

Apart from banks, institutional units conducting financial leasing activities and cooperative savings and credit unions are incorporated into FISIM producers.

The total output in **the general government** is calculated as a sum of operating costs, i.e.:

- intermediate consumption,
- compensation of employees (wages and salaries as well as employers' social contributions),
- other taxes on production,
- consumption of fixed capital.

The non-market output is calculated as the difference between the total output and market output, output for own final use and payments for non-market output.

In **the households sector** output is equal to:

- revenues from the sale of products and services manufactured by natural persons conducting economic activity (excluding private farms in agriculture) and keeping simplified accounting books, as well as taking into account production designated for own investments and changes in inventories of finished goods and work in progress,
- the value of production of private farms in agriculture (including the value of products designed for own consumption), increased by subsidies from EU funds (including intervention subsidies) from The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture and European Agricultural Guarantee Fund and subsidies from country budget as a part of Rural Development Program,
- the value of trade margin on the sale of foodstuff articles at marketplaces,
- the value of the sale of timber originating from forests owned by natural persons and forest undergrowth,
- the value of revenues from renting and leasing,
- the value of tips for services rendered,
- the value of services rendered by persons employed to perform housework in households,
- the value of imputed rents referring to the dwellings occupied by householders (owners and others) estimated by the user cost method. According to this method the value of dwelling services constitutes appropriate costs borne on maintenance and repairs, including consumption of fixed capital and revenue of user of dwellings,
- the estimates of hidden economy and illegal activities,
- the value of services connected with the private use of company cars.

In the sector of non-profit institutions serving households, output is calculated as a sum of operating cost for non-market producers, i.e.:

- intermediate consumption,
- compensation of employees,
- other taxes on production less other subsidies on products,
- consumption of fixed capital.

The non-market output is calculated as the difference between the total output and market output, output for own final use and payments for non-market output.

2.1.2. Intermediate consumption

Intermediate consumption consumption includes the value of net materials used (after deducting the value of utility waste), raw materials (including packaging), fuels, energy, technical gases, external services (external processing, transport services, rental of equipment, telecommunications and computing services, commissions paid for services banking), financial intermediation services indirectly measured (FISIM), insurance services, business travel costs (without diets), other costs (for example: costs of advertising, representation, lease and rental), business tickets costs, lump sum costs for using own vehicles for business purposes, fees exchange and fees for participation in the National Depository of Securities. Intermediate consumption includes goods and services that are transformed or used in the production process.

The balancing value of the production account is **gross value added**, and after taking into account taxes on products less subsidies on products – **gross domestic product**.

Gross domestic product (GDP) – represents the final result of activity of all entities of the national economy. GDP is the sum of gross value added of all national institutional sectors or all sections of the national economy increased by various components depending on the prices at which the gross value added is calculated. GDP is defined and measured in the following three ways:

- a) production approach: GDP is the sum of gross value added of the various institutional sectors or the various industries plus taxes and less subsidies on products;
- b) expenditure approach: GDP is the sum of final uses of goods and services by resident institutional units (final consumption and gross capital formation), plus exports and minus imports of goods and services;
- c) income approach: GDP is the sum of uses in the total economy generation of income account i.e. compensation of employees, taxes on production and imports less subsidies, gross operating surplus and mixed income of the total economy.

2.2. Generation of the value of GDP at producer's and basic prices

Gross value added is the difference between output and intermediate consumption.

Gross domestic product is calculated at market prices regardless of the adopted value added valuation principle.

Gross domestic product illustrates the final result of the operation of all the national economy entities. GDP is the sum of the gross value added of all national institutional sectors or all sections of the national economy, increased by different components, depending on the prices at which the gross value added is calculated.

At producer's prices conditions: the total gross value added of the national economy is increased by customs duties and other import charges as well as goods and services tax – VAT (on domestic products and on imports).

At basic prices conditions: gross value added of the total gross national economy is increased by taxes on products, i.e. taxes paid per unit of any product or service: goods and services tax – VAT (on domestic products and on imports), taxes and duties from import (including excise duty), excise duty on domestic products and taxes on certain types of services (e.g. from numerical games and lotteries, lump sum tax

on goods and services on occasional passenger transport) and reduced by subsidies on products; in the category of subsidies to products.

The producer price is defined as the amount of money received by the producer (including the trading unit) from the buyer per unit of product (product or service), less the due tax on goods and services – VAT in the case of the taxpayer and any discounts and rebates.

The basic price is defined as the amount of money received by the producer (including the trade unit) from the buyer per unit of product (product or service), less taxes on the product and any discounts and rebates, plus subsidies on product.

2.3. Transactions of the generation of income account

The generation of income account includes transactions directly related to the production process and the process of generating income.

2.3.1. Compensations of employees

The Compensations of employees consist of: **wages and salaries** and employers' social contributions.

The wages and salaries consist of:

- wages and salaries in cash,
- wages and salaries in kind,
- bonuses and prizes,
- bonuses (for example for work in harmful conditions, for seniority, for performing special or managerial functions, etc.),
- payments for overtime work,
- holiday pay,
- remuneration paid for the time of downtime,
- commissions and tips,
- retirement benefits, jubilee bonuses, severance pay paid on group dismissals,
- income from undeclared work,
- since 1999, the value of employers' social contributions and health insurance contributions paid by employees.

Employers' social contributions include the actual contributions being the value of constituting the value of employers' actual social contributions, increased by contributions to the Employee Benefits Fund and imputed social contributions, which are mainly related to the imputation in national accounts of contributions for uniformed services employees.

2.3.2. Taxes on production less subsidies and import

Taxes less subsidies on production and import include:

■ taxes less subsidies on products

This transaction is presented only at the level of the total national economy, which consists of:

- value added taxes – VAT (from domestic and foreign products),
- taxes and duties on imports (including excise duty),
- other taxes on products (excise duty on domestic products and taxes on certain types of services (e.g. from games of chance and mutual wagering and until 2010 a flat-rate tax on goods and services on occasional passenger transport by buses registered abroad),
- fuel fee,
- temporary payment, OZE fee, cogeneration payment, power fee,
- stamp duty, taxes on civil-law transactions, transportation levy,
 - retail tax,

- levy on foodstuffs,
 - alcoholic beverages license fee,
 - substitute fee,
 - emission payment,
- subsidies on products (it concerns sugar payment, separate payments for soft fruit, fruit and vegetables, etc., special support in the milk market) and the subsidies under Acts on special solutions to protect gas fuel and electricity recipients in connection with the situation on the gas and electricity market, on special solutions for certain heat sources in connection with the situation on the fuel market and on extraordinary measures aimed at limiting electricity prices and supporting certain recipients.
 - **other taxes** on production less other subsidies on production

This transaction occurs in the institutional sectors. It consist of:

- other taxes on production (including tax on means of transport and industry used for business purposes, payment of workplaces for PFRON, fees for licenses for the sale of alcohol, fees for the Fund for Environmental Protection and Water Management, The State Fund for Rehabilitation of Disabled People Indirect Emission Cost Compensation Fund, radio-television license, bank tax, mandatory payment of financial institutions to the Bank Guarantee Fund),
- other subsidies on production (this applies to i.e. payments under the Single Area Payment as part of funds from the European Union).

The balancing item of the generation of income account is the **operating surplus, gross/mixed income**, gross. In the case of enterprises without legal personality in the household sector, the balancing item of the generation of income account contains a hidden element corresponding to the for work by the owner or members of his family. Income from self-employment the work is in the form of wages and salaries and features of profit from work performed as an employer. This income, which is not in the strict sense a salary, or only a profit, is referred to as "mixed income".

The operating surplus is the gross value added generated by domestic market and non-market units less wages and salaries and other taxes on production and increased by the other subsidies to the producers.

2.4. Transactions of the primary and secondary distribution of income account

2.4.1. Primary distribution of income transactions

Transactions forming the primary distribution of income account, except property income, were discussed in section 2.3.

The **property income** consists of:

- interest received and paid,
- distributed income of nonfinancial and financial corporations, i.a:
 - dividends, i.e. withdrawals from profit, dividends from the initial fund paid by public corporations to the state budget, income of owners of private corporations, dividends of shareholders; NBP payments to the state budget. These dividends are subject to the so-called the super-dividend test. For this purpose, comparison of the corporations' income with the dividend paid to the general government sector is made. If the amount of dividend paid is equal or less than the entrepreneur's income, it is registered as property income without impact on the general government sector. By contrast, any amount that exceeds the entrepreneur's income is recorded as a withdrawal of capital and does not affect the general government. A similar test is also carried out for the payment of profit from the NBP,
 - withdrawals from income of quasi-corporations, the amounts that units withdraw for use for their own purposes from the profits earned by the corporations,

- reinvested earnings on foreign direct investment,
- other investment income, i.e. investment income attributable to insurance policy holders (here also included profits from investing OFE contributions), investment income payable on pension entitlements, investment income attributable to collective investment fund shareholders,
- rents, including revenues from the sale of frequencies.

The balancing item of the primary distribution of income of all institutional sectors equals **gross national income**.

2.4.2. Secondary distribution of income transactions

The components of the secondary distribution of income account are current taxes on income, wealth, net social benefits other than social transfers in kind and other current transfers.

Current taxes on income, wealth consist of:

- taxes on income,
- agricultural tax and forest tax,
- income from the spa fee collected from the spa commune,
- fee for having dogs,
- tax on real estate and means of transport not related to the business activity,
- stamp duty, passport, communication, local fees, etc.

Net social contributions are the actual or imputed contributions made by households to social insurance schemes to make provision for social benefits to be paid.

Net social contributions include:

- employers' actual social contributions,
- employers' imputed social contributions,
- households' actual, social contributions,
- households' social contributions supplements,
- social insurance scheme service charges.

The contributions (mandatory and voluntary) mentioned above include contributions to the pension and disability fund, sickness and accident insurance, the Labor Fund and health insurance contributions. These contributions, with the exception of the part constituting deduction for Open Pension Funds (OPF), Occupational Pensions (OP), Employee Capital Plans and Individual Retirement Account (IRA), are income of the general government sector.

Statutory contributions to OPF and voluntary contributions to OP, Employee Capital Plans and IRA are recorded as income of the financial corporations sector.

Social benefits other than social transfers in kind include social security benefits in cash and other social insurance benefits.

The **social security benefits** in cash consist of:

- pension contributions and pension receipts paid out from the Social Insurance Fund,
- pension contributions and pension receipts paid out from The Agricultural Social Insurance Fund,
- social benefits, rehabilitation benefits,
- one-off post-accident damages for social insurance.

The **other social insurance benefits** consist of:

- family benefits from May 1, 2004, which include family allowance and supplements to the family allowance,
- child-raising benefit "Family 500+" since 1 April 2016,
- attendance benefit and attendance allowance (up to 30 IV 2004 – family, child-raising and attendance allowance),
- benefits from the Labor Fund (unemployment benefits, training allowances, scholarships for graduates undergoing training or internship with an employer, and until 31 VII 2004 – pre-retirement allowances and benefits, which from 1 VIII 2004 are financed from the state budget),

- scholarships for pupils, students and graduates of higher education institutions (without employee and funded scholarships paid from the means of workplace),
- awards for students and graduates of higher education institutions,
- since October 1, 2008 – benefits from the Alimony Fund (until October 30, 2008 – alimony advance, until April 30, 2004 – payments from the Alimony Fund),
- social pensions,
- one-off childbirth grants paid from February 9, 2006,
- other social benefits implemented on the basis of the Social Assistance Act.

The **other current transfers** include:

- net non-life insurance premiums (except for the social security system),
- paid non-life insurance claims (except for the social security system),
- current international cooperation covering from 2004 the value of funds from the European Union used by the final beneficiary qualified as current transfers,
- donations and donations and membership fees paid to non-profit institutions serving households (NPISH),
- current transfers (in cash and in kind) between resident and non-resident households,
- Vat MOSS since 2015,
- UK correction from 2005,
- administrative fees i.e. fine and penalties imposed on institutional units,
- other transfers not included elsewhere.

Within **the VAT- and GNI- based EU own resources** are recorded as the VAT-based third EU own resource and the EU membership contribution calculated on the basis of gross national income (so-called GNI- based fourth part of EU own resources).

Gross disposable income is the balancing item of the secondary distribution of income account.

2.5. Use of disposable income account transaction

2.5.1. Final consumption expenditure

Final consumption expenditure is the value of products (goods and services) used to meet people needs.

The item includes:

a) **Private consumption expenditure** of which:

- households' final consumption expenditure (consumer demand) constituting expenditures incurred by households on:
 - purchases of goods and services valued at prices paid by consumers (including expenditure on the purchases of products in hidden economy),
 - value of VAT fraud,
 - own-account consumption of agricultural products produced by people for themselves – valued at procurement prices of unprocessed products,

moreover, it includes:

- the value of imputed rents occupied by households (owners and others), estimated by the user cost method,
- the value of actual rents for the dwellings in rental buildings (public building societies and dwellings rented for profit); valuation of these services concerns among other costs of maintenance and repair including the depreciation and appropriate profit on rental,
- social insurance scheme services charges,
- the value of benefits from the private use of company cars,
- the value of used cars imported from the EU,
- expenditure on goods and services related to illegal activities.

Households' final consumption expenditure does not include the following items: expenditures on land, houses and flats, costs of business trips, expenditures on charity purposes, customs duties, court fees, charges for visas, contributions to political and social organisation, fines, penalties, inheritance and donation taxes etc.

- Final consumption expenditure of non-profit institutions serving households is at the level of gross output lessened by payments made by population and increased by social transfer in kind. According to the methodology of ESA 2010 the value of non-market services and goods produced by NPISHs sector is supplied free of charge to the households as a social transfer in kind.

In the value of households' final consumption expenditure, in practice, a category of actual individual consumption, is often calculated. It consists of households' final consumption expenditures and individual final consumption expenditures (in the form of social transfers in kind) in sectors: general government sector and non-profit institutions serving households sector.

- b) **Final consumption expenditure in the general government sector** is equal to the total output less market output and payments made by households for non-market output plus social transfers in kind provided to individual households via market producers.

Final consumption expenditure in the general government sector consists of:

- individual consumption expenditure, the value of goods and services provided to households without fees. It includes following services: education, culture and protection of national heritage, health care and social protection, physical culture, sport, tourism.
- collective consumption expenditure i.e. consumption of goods and services, which do not have specific individual recipients. This category includes mainly costs incurred for public administration, justice system, national defence, public safety, research and development, etc.

2.5.2. The adjustment for the change in pension entitlements

The adjustment for change in pension entitlements refers to changes in insurance reserves to which households have specified claims. Such corrective position is necessary in order to reconcile household savings with changes in net equity of these households in the reserves of pension funds registered in financial accounts. Adjustment is recorded according to the flows which compose it.

In the presented accounts, the adjustment equals to the full value of social security contributions, in relation to pension payments, paid into the social insurance capital schemes reduced by the full value of pensions paid in the form of benefits and the value of payments for insurance services plus the full value of supplements paid from property income attributed to insurance policy holders.

Saving is the balancing item of use of income account. Savings is the part of disposable income that is not spent on consumption. They are used for the acquisition of assets or for paying off liabilities.

2.6. Capital account transactions

2.6.1. Gross capital formation includes:

- **Gross fixed capital formation (investment demand)**, i.e. investments that increase the value of fixed assets without investments being the first equipment investment and interest on loans and investment loans for the period of the investment.

The capital account also includes:

- investments incurred on weapon systems (e.g. tanks, armoured vehicles, warships, submarines) and small tools that are used in the production process for more than one year regardless of their price,
- expenditure on intellectual property products for use over a period of more than one year, which include in particular expenditure on research and development and expenditure on computer software (purchased and manufactured for own needs).

■ **Changes in inventories** includes the value of:

- inventories, materials and raw materials, semi-finished foreign products, fuels (if they are not part of the equipment), some of the machines and equipment (unless they constitute the value of a fixed asset), office supplies and prints,
- finished products, i.e. finished products and services of own production, scientific and research works, design and geodetic-cartographic works, finished works, livestock, as well as crop and animal production,
- work in progress, including works and services in progress, and semi-finished products of own production,
- commercial goods from foreign production purchased by a given economic unit for the purpose of resale in the unprocessed state,
- state reserves.

Changes in inventories of current assets are calculated as the difference between the value at the end and the beginning of the reporting period in average annual prices. Estimates of the increase in inventories of current assets are carried out according to types of inventories and by institutional sectors.

■ **Acquisitions less disposals of valuables** concerns precious stones and metals, antiques and works of art, jewellery fashioned out of precious stones and metals and collectors' items that are acquired and held primarily as stores of value.

2.6.2. Capital transfers

These are **capital transfers in cash** (in the form of monetary amounts obtained by the transfer unit by disposing of other assets, excluding inventories, or in the form of cash amounts for the acquisition of certain assets, except inventories, by the transfer recipient) in accordance with the purpose indicated by the transferor and **capital transfers in kind** (in the form of transfer of ownership of assets other than inventories and cash or in the form of redemption of the obligation of the recipient of the transfer to the transferor).

Capital transfers include:

- capital taxes,
- investment grants,
- other capital transfer.

Capital transfers have various forms, e.g.:

- inheritance and on gifts taxes between persons levied,
- taxes on the increase in the value of agricultural land due to a change in the nature of their use (e.g. for residential buildings),
- payments made by general government or rest of the world to cover losses related to, among others with natural disasters,
- compensation for damage to property or personal injury not covered by insurance policies,
- transfers from general government to public units to cover part or all the costs of investment outlays or high deficits arising within two or more years,
- debt cancellation.

Capital transfers in the presented accounts includes investment grants for enterprises, compensation paid in cases of natural disasters, cancellation of liabilities in relation to the rest of the world, as well as inheritance and on gifts taxes. Since 2004, it also includes the value of funds from the European Union used by the final beneficiary, classified as capital transfers.

This item also includes the settlement of social security contributions, which will be probably never collected. These transfers are directed from the general government sector to other institutional sectors of the national economy.

The balancing total of the capital account is **net lending/net borrowing** which are the sum of net lending or net borrowing by institutional sectors. They represent net revenue that the total economy makes available to or receives from abroad (if positive) or from abroad (if negative).

2.7. Exports and imports of goods and services

According to the European System of National and Regional Accounts (ESA 2010), the definitions of exports and imports are based on the residence of the institutional unit and the concept of a change in economic ownership, not on the mere physical crossing of a national border.

Exports of goods and services encompass transactions in goods and services (sales, barter, gifts, or donations) made by residents to non-residents. Exports of goods occur when there is a change in economic ownership of goods between residents and non-residents, regardless of the corresponding cross-border movements of goods. Exports of services encompass all services provided by residents to non-residents (e.g., transportation, tourism, financial, IT services).

Imports of goods and services encompass transactions in goods and services (purchases, barter, gifts, or donations) made by non-residents to residents. Imports of goods occur when economic ownership of goods changes from non-residents to residents, regardless of the corresponding cross-border movements of goods. Imports of services include all services provided by non-residents to residents.

In national accounts statistics, both exports and imports of goods are valued on a FOB basis (Free on Board) at the border of the exporting country. The FOB value includes: the value of goods at basic prices, the costs of transportation and distribution services to bring the goods to the border of the exporting country, and all taxes less subsidies payable on products until they cross the border of the exporting country.

Services are valued at market prices prevailing at the time they are provided (at purchasers' price for import of services and at basic prices for exports). The time of recording of services coincides precisely with the time of their provision and purchase.

IV. Źródła danych i ich wykorzystanie

Głównymi źródłami danych, wykorzystywanymi do sporządzania rachunków narodowych są sprawozdania GUS oraz źródła administracyjne dotyczące:

- działalności gospodarczej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- działalności instytucji finansowych i ubezpieczeniowych,
- działalności budżetu państwa, budżetów jednostek samorządów terytorialnych, państwowych funduszy celowych, agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz samorządowych zakładów budżetowych,
- działalności szkół wyższych,
- działalności instytucji kultury,
- działalności inwestycyjnej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- działalności rolniczej jednostek osób prawnych i fizycznych,
- obrotów z zagranicą.

Dane dla **sektora przedsiębiorstw niefinansowych** pochodzą głównie z rocznych ankiet przedsiębiorstw o symbolach SP i SP-3 oraz z kwartalnych sprawozdań finansowych przedsiębiorstw o przychodach, kosztach i wyniku finansowym na formularzach o symbolu F-01/I-01, a także sprawozdaniach SOF-1 i SOF-4 w zakresie instytucji niekomercyjnych zaliczanych do sektora przedsiębiorstw niefinansowych.

W szacunkach produkcji globalnej wykorzystano informacje o:

- przychodzie ze sprzedaży wyrobów i usług,
- marży handlowej,
- wartości wyrobów i usług przekazanych na własne cele finalne jednostki,
- zmianie stanów zapasów wyrobów gotowych,
- zmianie stanów zapasów produkcji niezakończonej.

W szacunkach wielkości ekonomicznych tworzących koszty przedsiębiorstw wykorzystano informacje o kosztach działalności ogółem, w tym:

- amortyzacji,
- zużyciu materiałów,
- zużyciu energii,
- usługach obcych,
- wynagrodzeniach brutto,
- ubezpieczeniach społecznych,
- podatkach i opłatach,
- odpisach na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych,
- podróżach służbowych,
- pozostałych kosztach, w tym ubezpieczeniach majątkowych.

Elementy kosztów ujęto w następujące transakcje:

- zużycie pośrednie, sumując zużycie materiałów, energii, usługi obce, podróże służbowe, pozostałe zużycie pośrednie, saldo składek i odszkodowań z tytułu ubezpieczeń majątkowych,
- wynagrodzenia brutto,
- składki na ubezpieczenia społeczne (powiększone o składki na Fundusz Pracy),
- pozostałe podatki od producentów,
- ubezpieczenia majątkowe netto.

Ponadto ze sprawozdań przedsiębiorstw wykorzystano informacje o: podatkach, dotacjach przedmiotowych i innych zwiększeniach, odsetkach od kredytów i pożyczek otrzymanych i zapłaconych, wypłatach z zysku, zmianach stanu zapasów, nagrodach i premiach wypłacanych z zysku.

Dane dla **sektora instytucji finansowych** pochodzą głównie ze źródeł administracyjnych w zakresie podmiotów objętych nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego: instytucji ubezpieczeniowych, w tym krajowych oddziałów zakładów ubezpieczeń działających za granicą, powszechnych i pracowniczych towarzystw

emerytalnych, funduszy emerytalnych (otwartych/pracowniczych/dobrowolnych), domów maklerskich, funduszy inwestycyjnych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych).

Ponadto, dane o działalności podmiotów finansowych z sekcji K wg PKD 2007 zbierane są w oparciu o sprawozdania statystyczne realizowane przez GUS: sprawozdanie SP – dla jednostek dużych i średnich oraz sprawozdanie SP-3 dla jednostek małych (m.in. kantorów, lombardów); sprawozdanie TFI w zakresie wyników finansowych towarzystw funduszy inwestycyjnych; sprawozdanie SFU-OZ dla zagranicznych oddziałów zakładów ubezpieczeń działających w Polsce na podstawie prawa do zakładania przedsiębiorstw; sprawozdanie SOF-1 i SOF-4 w zakresie instytucji niekomercyjnych zaliczanych do sektora finansowego.

Dane dla holdingów finansowych oraz centrali, które są zaklasyfikowane do sektora instytucji finansowych, pochodzą ze sprawozdań finansowych publikowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Dane dla banków pochodzą z informatycznego systemu NBP. Banki przekazują do NBP dane w zakresie określonym w załącznikach do Uchwały nr 38/2023 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 4 lipca 2023 r. w sprawie trybu i szczegółowych zasad przekazywania przez banki do Narodowego Banku Polskiego danych niezbędnych do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa oraz oceny sytuacji finansowej banków i ryzyka sektora bankowego (Dz. Urz. NBP 2023, poz. 12). Z NBP pochodzą również dane dotyczące usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM), tj. różnicy pomiędzy faktycznymi odsetkami do zapłacenia lub do otrzymania, a tzw. stopą odniesienia, i ich alokacji na sektory instytucjonalne.

Źródłem danych do obliczenia FISIM dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych są dane bilansowe SKOK z Komisji Nadzoru Finansowego, natomiast dla firm leasingowych źródłem jest sprawozdanie FDF dotyczące działalności finansowej przedsiębiorstw – część P-LS dotycząca działalności leasingowej.

Transakcje dla jednostek sektora instytucji finansowych są zestawiane w szczególności na podstawie rachunków zysków i strat. Przykładowo, informacje z zakresu przychodów i kosztów dotyczących banków posłużyły do obliczenia:

- produkcji globalnej, będącej sumą przychodów z prowizji z działalności operacyjnych banków oraz marż na obrocie aktywami finansowymi,
- transakcji wchodzących w skład kosztów banków, tj.: zużycia pośredniego, wynagrodzeń brutto, ubezpieczeń społecznych i innych kosztów pracowniczych, różnych podatków związanych z produkcją.

Informacje o przychodach i kosztach dotyczących instytucji ubezpieczeniowych posłużyły do obliczenia:

- produkcji globalnej, będącej różnicą między rzeczywistą składką zarobioną a odszkodowaniami i świadczeniami, powiększonymi o uzupełnienia składek oraz z uwzględnieniem zmiany pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- transakcji wchodzących w skład kosztów instytucji ubezpieczeniowych, tj.: zużycia pośredniego, wynagrodzeń brutto, ubezpieczeń społecznych i innych kosztów pracowniczych oraz podatków związanych z produkcją.

Dane dla jednostek zaklasyfikowanych do **sektora instytucji rządowych i samorządowych** pochodzą głównie ze sprawozdań Ministerstwa Finansów o symbolu Rb obejmujących dochody i wydatki tych jednostek. Objęte nimi są wszystkie formy organizacyjno-prawne jednostek działających w budżecie państwa i w budżetach jednostek samorządu terytorialnego.

W budżecie stosowany jest określony system grupowania dochodów i wydatków budżetowych. Dochody i wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego klasyfikowane są według działów, rozdziałów i paragrafów. Paragraf odpowiada źródłom dochodów i rodzajom wydatków budżetowych. Rozdział odpowiada jednostkom organizacyjnym lub rodzajom działalności grupującym dochody i wydatki w układzie podstawowym (paragrafowym). Dział obejmuje kilka lub kilkanaście rozdziałów. Dochody i wydatki budżetu państwa klasyfikowane są dodatkowo według części. Ujmuje się w nich dochody i wydatki poszczególnych organów władzy państwowej, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej, a także organów wymiaru sprawiedliwości oraz innych jednostek wyodrębnionych w budżecie.

Dane o gospodarce finansowej publicznych szkół wyższych oraz instytucji kultury pozyskiwane są ze sprawozdań statystycznych o symbolu odpowiednio F-01/s i F-02/dk.

Informacje o samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej oraz instytutów badawczych prowadzących działalność leczniczą pochodzą ze sprawozdań MZ-03 z Ministerstwa Zdrowia, a także z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Obrony Narodowej.

Sprawozdania Krajowego Funduszu Drogowego oraz pozostałych funduszy zarządzanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego wchodzących w skład sektora instytucji rządowych i samorządowych otrzymywane są z BGK oraz KPRM.

Dane dotyczące gospodarki finansowej agencji rządowych, Polskiej Akademii Nauk, Narodowego Funduszu Zdrowia, KRUS i ZUS oraz innych podmiotów zaliczanych do sektora instytucji rządowych i samorządowych pozyskiwane są bezpośrednio ze sprawozdań finansowych tych jednostek lub ze Sprawozdania z wykonania budżetu państwa.

Dane dla przedsiębiorstw publicznych oraz szpitali publicznych działających w formie spółek kapitałowych pochodzą ze sprawozdań statystycznych SP lub F01/I-01.

Dla pozostałych jednostek nie ujętych w sprawozdawczości budżetowej bądź statystycznej wykorzystywane są dane pochodzące z rachunku zysków i strat.

Jednostki wchodzące w skład sektora instytucji rządowych i samorządowych świadczą usługi rynkowe oraz usługi nierynkowe, których wartość liczona jest na poziomie kosztów bieżącej działalności poniesionych w danym roku. Elementy kosztów pogrupowano w następujące transakcje: zużycie pośrednie, wynagrodzenia brutto, składki na ubezpieczenie społeczne, inne koszty związane z zatrudnieniem oraz amortyzacja środków trwałych.

Rozmiary spożycia indywidualnego i ogólnospołecznego w tym sektorze oszacowano na poziomie wartości usług nierynkowych, tj. usług oświaty, kultury, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa, obrony narodowej itp. powiększonych o wartość transferów socjalnych w naturze przekazywanych ludności za pośrednictwem producentów rynkowych.

Informacje dla sektora gospodarstw domowych pochodzą głównie ze sprawozdań statystycznych o symbolach SP-3, R i H.

Kategorie ekonomiczne dla grupy gospodarstw domowych prowadzących działalność gospodarczą pozarolniczą oszacowano według metody przyjętej w rachunkach sektora przedsiębiorstw niefinansowych. Grupa ta obejmuje jednostki osób fizycznych, zatrudniające do 9 pracowników. Podstawą szacunków były wyniki badania reprezentacyjnego na formularzu o symbolu SP-3.

Podstawą do opracowania transakcji dla indywidualnych gospodarstw rolnych były:

- sprawozdania o symbolu R,
- źródłowe badania reprezentacyjne zbiorów i plonów w połączeniu z finalnymi ocenami i ekspertyzami rzeczoznawców GUS ds. produkcji rolniczej,
- uogólnione wyniki reprezentacyjnych badań produkcji zwierzęcej,
- badania budżetów gospodarstw domowych GUS,
- dane z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB,
- informacje z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o wypłatach środków finansowych dla rolnictwa z funduszy Unii Europejskiej.

W oparciu o uzyskane informacje sporządzono rozliczenie bilansowe dla poszczególnych produktów rolnych w podziale na kierunki rozdysponowania produkcji od strony producenta, które to rozliczenie posłużyło do oszacowania transakcji dla indywidualnych gospodarstw rolnych.

Dane o podatkach od producentów oraz podatkach od dochodów i majątku pozyskano z informacji o dochodach budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Wysokość świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych transferów socjalnych określa się na podstawie danych ZUS, KRUS oraz informacji z Ministerstwa Finansów o świadczeniach wypłacanych z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Rachunki sektora **instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych** zestawiane są w oparciu o dane pozyskiwane ze sprawozdań typu SOF:

- SOF-1 Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych,
- SOF-2 Sprawozdanie z działalności związków zawodowych,
- SOF-3 Sprawozdanie z działalności partii politycznych,
- SOF-4 Sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego oraz organizacji pracodawców,
- w zakresie usług religijnych wykorzystywane są dane pochodzące z badania GUS dotyczące obrządków Kościoła Katolickiego oraz dokonywane są szacunki w oparciu o raporty „Finanse Kościoła Katolickiego w Polsce”, opublikowany przez Katolicką Agencję Informacyjną oraz „Koszty działalności Kościoła Katolickiego w Polsce” opublikowany przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego.

Dla sektora **zagranica** głównym źródłem danych był Bilans Płatniczy, dokumenty EXTRASTAT, dokumenty INTRASTAT oraz wyniki badań: Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach oraz Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy z krajami Unii Europejskiej.

Transakcje dotyczące akumulacji we wszystkich krajowych sektorach instytucjonalnych ustalono głównie w oparciu o roczne sprawozdania statystyczne przedsiębiorstw o symbolach SP, SP-3 i F-03, sprawozdawczość budżetową oraz doszacowania własne (doszacowania conceptualne oraz doszacowania do kompletności danych).

Sektory instytucjonalne					
Przedsiębiorstwa niefinansowe	Instytucje finansowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Gospodarstwa domowe	Instytucje niekomercyj- ne działające na rzecz gospodarstw domowych	Zagranica
CBSG/01 F-01/s F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SP SP-3 Z-02 Z-06	F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SFU-OZ SOF-1 SOF-4 SP SP-3 TFI Z-02 Sprawozdawczość finansowa NBP (NBP) Sprawozdawczość finan- sowa banków (NBP) Spra- wozdawczość finansowa spółdzielczych kas oszczęd- nościowo-kredytowych (KNF) Sprawozdawczość finanso- wa zakładów ubezpieczeń/ reasekuracji (KNF) Sprawoz- dawczość finansowa fun- duszy inwestycyjnych (KNF) Sprawozdawczość finansowa domów maklerskich (KNF) Sprawozdawczość finansowa towarzystw emerytalnych – powszechnych, pracowniczych (KNF) Sprawozdawczość finanso- wa funduszy emerytalnych – otwartych, pracowniczych, dobrowolnych (KNF) Sprawoz- dawczość finansowa holdin- gów finansowych i centrali Sprawozdawczość finansowa Ubezpieczeniowego Fundu- szu Gwarancyjnego (UFG) Sprawozdawczość finansowa Polskiego Biura Ubezpieczy- cie li Komunikacyjnych (PBUK) Sprawozdawczość finansowa Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (KNF)	Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa, dane księ- gowe Kasy Rolniczego Ubez- pieczenia Społecznego, Naro- dowego Funduszu Zdrowia, Zakładu Ubezpieczeń Społecz- nych, Polskiej Akademii Nauk, Krajowej Szkoły Administra- cji Publicznej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Bankowego Funduszu Gwaran- cyjnego, Turystycznego Fundu- szu Gwarancyjnego, wojewódz- kich ośrodków ruchu drogowego, dane z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wojewódz- kich jednostkach doradztwa rolniczego, dane z Banku Gos- podarstwa Krajowego o Krajo- wym Funduszu Drogowym, Funduszu Kolejowym, Fundu- szu Strefowym, Funduszu Ter- momodernizacji i Remontów, Funduszu Pożyczek i Kredytów Studenckich, Funduszu Dopłat, Funduszu Żeglugi Śródlądowej, Funduszu Wsparcia Kredyto- biorców, Krajowym Funduszu Gwarancyjnym, Funduszu Pol- skiej Nauki, Krajowym Fundu- szu Kapitałowym, Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, Funduszu Gwarancji Płynno- ściowych, Ekologicznym Fun- duszu Poręczeń i Gwarancji, Funduszu Dopłat do Oprocento- wania i Turystycznym Fun- duszu Zwrotów, dane o opłacie przejściowej oraz wypłatach od Zarządcy Rozliczeń, dane o melioracjach pod stawowych, dane o drogach i mostach pu- blicznych, raport Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, F-01/o, F- 01/s, F-01/I-01, F-02/dk, F-03, Mz-03, Oś- 4w/n, Oś-4g, Oś-4p, PNT-01, PNT-01a, PNT-01/s, Rb- 27, Rb-27S, Rb-27UE, Rb- 28UE, Rb-28, Rb-28S, Rb-30S, Rb-33, Rb-34S, Rb-34PI, Rb-35, Rb-40, Rf-02, SG-01 cz.4, SP, Z-06, Z-12, rachunki zysków i strat pozo- stałych jednostek	BAEL BBGD BCL CBSG/01 C-02 F-01/I-01 F-01/s H-01a H-01g H-01s KNF-02 M-01 PNT-01 R-05Sz R-06 R-08 R-09 R-09U R-09W R-10S R-ZW-B R-ZW-S SP-3	F-01/s F-03 KNF-02 PNT-01 PNT-01/s SOF-1 SOF-2 SOF-3 SOF-4 Badanie ISKK (Instytut Statystyczny Kościoła Katolickiego) Badanie KAI (Katolicka Agencja In- formacyjna)	Bilans Płatniczy, badanie ru- chu granicz- nego, bada- nie podróży zagranicz- nych, INTRA- STAT, EKSTR- STAT, DNU-K DNU-R MF VAT-01 dane doty- czące osób fizycznych będących podatni- kami VAT i pozosta- łych pod- miotów będących podatnikami VAT systemy informa- cyjne: MR, ARiMR, MRiRW

IV. Sources and use of data

The main data sources used to compile national accounts are statistical reports and administrative sources concerning:

- business activities of legal and natural persons,
- activities of financial and insurance institutions,
- activities of the state budget, budgets of local self-government entities, state earmarked funds, executive agencies, institutions of the budgetary economy and self-government budgetary establishments,
- activities of universities,
- activities of cultural institutions,
- investment activities of legal and natural persons,
- agricultural activities of legal and natural persons,
- turnover with the rest of the world.

Data for **the non-financial corporations sector** comes mainly from annual reports of enterprises with SP symbols (SP, SP-3) and quarterly financial reports of enterprises concerning revenues, costs and financial results on F-01/I-01 report as well as SOF-1 and SOF-4 reports on non-profit institutions included in the non-financial corporations sector.

The following information in the estimates of output was used:

- revenue from the sale of products and services,
- trade margin,
- value of goods and services for own final use,
- change in inventories of finished goods,
- change in inventories of work in progress.

In the estimates of economic figures creating the costs of enterprises, the following information on the total operating costs was used, of which:

- consumption of fixed capital,
- costs of used materials,
- costs of used energy,
- costs of used other services,
- wages and salaries,
- employers' social contributions
- taxes and fees,
- write-offs for the company social benefits fund,
- business trips,
- other costs, of which non-life insurance.

The elements of cost are included in the following transactions:

- intermediate consumption, summing up costs of used materials, costs of used energy, costs of used other services, business trips, other intermediate consumption, balance of premiums and non-life insurance compensation,
- wages and salaries,
- employers' social contributions (increased by contributions to the Labor Fund)
- other taxes on production,
- net non-life insurance.

Moreover, the following information based on reports of enterprise was used: taxes, subject subsidies and other increases, interest on credits and loans received and paid, distributions from profit, changes in inventories, prizes and premiums paid out of profit.

Data for **the financial corporations sector** derives mainly from administrative sources in the scope of entities supervised by the Polish Financial Supervision Authority: insurance corporations, including insurance branches of the Polish insurance companies operating abroad, pension societies and employees'

pension funds management companies, pension funds (open/employees/voluntary), brokerage houses, investment funds and cooperative savings and credit unions.

Data on the activities of financial entities from section K according to PKD 2007 are collected on the basis of statistical reports: SP report – for large and medium-sized entities and SP-3 report for small entities (including foreign exchange offices, pawnshops); TFI report on the financial results of investment fund management companies; SFU-OZ report of the branches of insurance companies operating in Poland on the basis of the right to establish enterprises; SOF-1 and SOF-4 statistical surveys on non-profit institutions activity included in the financial corporations sector.

Data for holding companies and head offices, that are classified in the financial corporations sector, come from the financial statements published in the National Court Register.

Data for banks is sourced from the NBP IT system. Banks provide data to the NBP in the scope specified in the Annexes to Resolution No. 38/2023 of the Management Board of Narodowy Bank Polski dated July 4, 2023 on the mode and detailed rules for banks to submit data necessary for monetary policy and periodic assessment of the financial condition of the state as well as of the financial condition of banks and banking sector risk (Journal of the NBP 2023, item 12). The NBP also provides data on financial intermediation services indirectly measured (FISIM), i.e. the difference between the actual interest payable or receivable, and the so-called the benchmark rate and their allocation to institutional sectors.

The source of the data for the calculation of FISIM for leasing companies is the FDF report on the activities of financial companies – part of the P-LS on leasing activities.

Transactions for entities of the financial corporation sector are compiled particularly on the basis of the profit and loss accounts. For example, information on income and expenses related to banks was used to calculate:

- output, being the sum of commission and fees income from operating activities of banks and margins on trading financial assets,
- transactions included in the costs of banks, and namely: intermediate consumption, gross wages, social insurance and other employee costs and other taxes related to production.

Information on revenues and costs of insurance companies was used to calculate:

- output being the difference between the actual earned premium and claims and benefits, plus supplements to premiums and taking into account the change in other technical provisions,
- transactions resulting from the costs of insurance corporations, i.e.: intermediate consumption, gross wages and salaries, social insurance and other employee costs and other taxes related to production.

Data for entities classified into the **general government sector** comes mainly from Ministry of Finance's reports with the symbol Rb, which contain revenues and expenditure of these units. They include all organizational and legal forms of units operated in the state budget and in the local budget.

There is used a specific system of grouping revenues and expenditures in the budget. Revenues and expenditures are classified according to titles, chapters and paragraphs. Paragraph corresponds to sources of revenues and types of budget expenditures. The chapter corresponds to organizational units or types of activity, grouping revenue and expenditure in the basic (paragraph) layout. The title includes several or over a dozen chapters. Revenues and expenses of the state budget are additionally classified according to parts. They include revenues and expenditure of individual state authorities, supreme and central state administration units as well as judicial authorities and other units separated in the state budget.

Data on finances of public universities and public institutions of culture are obtained from statistical reports with symbols, respectively F-01/s and F-02/dk.

Data for public health care institutions and research institutes conducting health care activities are obtained from MZ-03 reports from the Ministry of Health. Data from the Ministry of the Interior and Administration and the Ministry of National Defense are also used.

Reports of the National Road Fund and other funds managed by Bank Gospodarstwa Krajowego, which are part of the general government sector, are obtained from BGK and KPRM.

Data on finances of government agencies, Polish Academy of Sciences, National Health Fund, Agricultural Social Insurance Fund, Social Insurance Institution and other entities included in the general government sector are obtained directly from the financial statements of these entities or from the Report on the implementation of the state budget.

Data for public corporations and public hospitals with status of capital companies come from reports SP or F-01/I-01.

For other entities, which are included neither in budgetary nor statistical reports, data are obtained from financial statement.

Units included in the general government sector provide market services and non-market services, of which value is calculated as a sum of operating costs incurred in a given year. Cost elements are grouped into the following transactions: intermediate consumption, gross wages and salaries, social contributions, other costs related with employment and consumption of fixed capital.

Individual and collective final consumption expenditure in this sector are estimated at the level of non-market services, i.e. education, culture, health care, justice system, public safety, national defense etc., increased by the value of social transfers in kind provided to individual households via market producers.

Information for the households sector mainly comes from surveys with symbols SP-3, R and H.

Economic categories for households conducting economic activity outside agriculture is estimated according to methodology accepted in accounts of nonfinancial corporations sector. This group includes units of natural persons hiring up to 9 persons. The basis for the estimation was the outcome of a representative statistical survey SP-3.

The basis for transactions of private farms in agriculture are:

- surveys with symbol R,
- representative source surveys on harvests and yields combined with final recommendations and expertise of Statistics Poland experts on agricultural output,
- generalized results of representative surveys on animal output,
- Statistics Poland household budget survey,
- data from Institute of Agricultural and Food Economics – NRI,
- information from The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture regarding payments of financial resources for agriculture from European Union funds.

Based on obtained information the balancing settlement was done for each agricultural product divided on direction of disposals of production from manufacturer side, which was used to estimate transactions for private farms in agriculture.

Data about taxes on production and taxes on income and wealth came from state budget and local government units budgets.

The value of social security benefits and other social benefits is calculated on the basis of data from Social Security, Agricultural Social Insurance Fund and information from Ministry of Finance about benefits paid from state budget and local government units budgets.

The non-profit institutions serving households sector account is compiled on the base of SOF statistical forms, i.e.:

- SOF-1 Report on activities of foundations, associations and similar organisations,
- SOF-2 Report on trade unions,
- SOF-3 Report on activities of political parties,
- SOF-4 Report on activities of business, professional and employers' organizations,
- in the area of religious services, data from the Statistics Poland survey on the rites of the Catholic Church are used and estimates are made based on the reports 'Finance of the Catholic Church in Poland', which is published by the Catholic Information Agency and 'Costs of the Catholic Church's activities in Poland' by the Institute for Catholic Church Statistics.

For **the rest of the world sector** the main source of data was the Balance of Payments, EXTRASTAT and INTRASTAT documents and border traffic surveys: 'Participation of Polish citizens (residents) in trips' and 'Trips made by non-residents to Poland. The movement of vehicles and persons at the Polish border with the countries of the European Union'.

Transactions concerning accumulation in all domestic institutional sectors were determined mainly based on annual statistical surveys of enterprises with the SP, SP-3 and F-03 symbols, budgetary reporting, and self-estimates (conceptual adjustments and exhaustiveness adjustments)

Institutional sectors					
Non-financial corporations	Financial corporations	General government	Households	Non-profit institutions serving households	Rest of the world
CBSG/01 F-01/s F-01/I-01 F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SP SP-3 Z-02 Z-06	F-01/I-01 SP F-03 G-05 KNF-02 KZZ PNT-01 SFU-OZ SOF-1 SOF-4 SP SP-3 TFI Z-02 Financial reporting of the NBP (NBP) Financial reporting of banks (NBP) Financial reporting of cooperative savings and credit unions (KNF) Financial reporting of insurance/reinsurance companies (KNF) Financial reporting of investment funds (KNF) Financial reporting of brokerage houses (KNF) Financial reporting of pension funds – general and employee (KNF) Financial reporting of pension funds – open, employee, voluntary (KNF) Financial reporting of holding companies and head offices Financial reporting of the Insurance Guarantee Fund (UFG) Financial reporting of the Polish Motor Insurers' Bureau (PBUK) Financial reporting of the National Association of Cooperative Savings and Credit Unions (KNF)	Report of the realization of the State budget, accounting data from Agricultural Social Insurance Fund, National Health Fund, Social Insurance Institution, Polish Academy of Science, National School of Public Administration, National School Of Judiciary And Public Prosecution, Bank Guarantee Fund, Touristic Guarantee Fund, voivodship road traffic centers, data from Ministry of Agriculture and Rural Development on agricultural advisory units, data from Bank Gospodarstwa Krajowego on National Road Fund, Railway Fund, Zone Fund, Thermo and Maintenance Fund, Student Loans and Credits Fund, Subsidy Fund, Fund for Inland Waterway Transport, Borrowers Support Fund, Borrowers Support Fund, National Guarantee Fund, Polish Science Fund, National Capital Fund, Counteracting Fund COVID-19, Liquidity Guarantee Fund, Interest Subsidy Fund, Tourist Return Fund, data on temporary payments and payments from made by Zarządca Rozliczeń, data on data on basic meliorations, on roads and public bridges, report of The National Broadcasting Council's Office, F-01/o, F-01/s, F-01/I-01 F-02/dk, F-03, Mz-03, Oś-4w/n, Oś-4g, Oś-4p, PNT-01, PNT-01a, PNT-01/s, Rb-27, Rb-27S, Rb-27UE, Rb-28UE, Rb-28, Rb-28S, Rb-30S, Rb-33, Rb-34S, Rb-34Pl, Rb-35, Rb-40, Rf-02, SG-01 cz.4, SP, Z-06, Z-12, other profit and loss accounts of units	BAEL BBGD BCL CBSG/01 C-02 F-01/I-01 F-01/s H-01a H-01g H-01s KNF-02 M-01 PNT-01 R-05Sz R-06 R-08 R-09 R-09U R-09W R-10S R-ZW-B R-ZW-S SP-3	F-01/s F-03 KNF-02 PNT-01 PNT-01/ /s SO F-1 SOF-2 SOF-3 SOF-4 Survey conducted by ISKK (Institute for Catholic Church Statistics) Survey CAI (Catholic Information Agency)	Balance of Payments, Non-residents' travels to Poland. Movement of vehicles and people across the Polish – European Union countries border, INTRASTAT EKSTRSTAT DNU-K DNU-R MF VAT-01 data on natural persons who are VAT payers and other entities which are VAT payers Information systems: MR, ARiMR, MRiRW

Aneks 1

Zakres podmiotowy sektorów instytucjonalnych w rachunkach narodowych

Rachunki narodowe opracowano według następujących sektorów instytucjonalnych:

- sektor przedsiębiorstw niefinansowych,
- sektor instytucji finansowych,
- sektor instytucji rządowych i samorządowych,
- sektor gospodarstw domowych,
- sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych,
- sektor zagranica.

1. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych

Do sektora przedsiębiorstw niefinansowych zaliczono:

- a) jednostki osób prawnych (niezależnie od liczby pracujących) prowadzące działalność gospodarczą, m.in. przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa komunalne, spółki (akcyjne i z o.o.), spółdzielnie, przedsiębiorstwa zagraniczne drobnej wytwórczości;
- b) jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (niezależnie od liczby pracujących):
 - państwowe jednostki organizacyjne, spółki jawne, komandytowe i cywilne,
 - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych.

Jednostki instytucjonalne zaliczane do sektora przedsiębiorstw niefinansowych grupowane są w następujące podsektory instytucjonalne:

- przedsiębiorstwa niefinansowe publiczne,
- przedsiębiorstwa niefinansowe prywatne krajowe,
- przedsiębiorstwa niefinansowe pod kontrolą zagraniczną.

Podsektor przedsiębiorstw publicznych składa się z jednostek instytucjonalnych, które są kontrolowane przez instytucje rządowe i samorządowe. Obejmuje jednostki własności państwowej, samorządu terytorialnego, mieszanej z przewagą kapitału podmiotów własności państwowej lub samorządu terytorialnego.

Podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych składa się z jednostek instytucjonalnych, które są kontrolowane przez jednostki inne niż jednostki rządowe i samorządowe oraz inne niż jednostki instytucjonalne – nierezydentów. Obejmuje jednostki własności prywatnej krajowej (m.in. spółdzielnie) i własności mieszanej z przewagą kapitału podmiotów własności prywatnej krajowej.

Podsektor przedsiębiorstw zagranicznych składa się z jednostek instytucjonalnych, które kontrolowane są przez jednostki instytucjonalne – nierezydentów. Obejmuje jednostki prywatne kapitału zagranicznego oraz własności mieszanej z przewagą kapitału podmiotów zagranicznych.

Podział jednostek sektora przedsiębiorstw na podsektory instytucjonalne dokonywany jest w oparciu o rodzaj formy własności lub współwłasności jednostek instytucjonalnych (wyróżnik FW w Bazie Jednostek Statystycznych).

Wyróżnia się następujące formy własności lub współwłasności (w nawiasie podano symbol FW):

- państwowa (111, 112, 121, 122),
- samorządu terytorialnego (113, 123),
- mieszana publiczna (127, 131, 132, 133, 137),
- prywatna krajowa (214, 215, 224, 225),
- zagraniczna (216, 226),
- mieszana prywatna (227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237).

Według tych form własności sektor przedsiębiorstw niefinansowych dzielony jest na następujące podsektory instytucjonalne:

- podsektor przedsiębiorstw publicznych (FW = 111, 112, 121, 122, 113, 123, 127, 131, 132, 133, 137),
- podsektor przedsiębiorstw prywatnych krajowych (FW = 214, 215, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237),
- podsektor przedsiębiorstw zagranicznych (FW = 216, 226).

2. Sektor instytucji finansowych

Do **sektora instytucji finansowych** zaliczono jednostki instytucjonalne zaangażowane w pośrednictwo finansowe lub pomocniczą działalność finansową ściśle związaną z pośrednictwem finansowym. Są one klasyfikowane według podstawowego rodzaju działalności zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności 2007 do sekcji K (działy 64, 65, 66).

W sektorze instytucji finansowych wyróżnia się podsektory jednostek instytucjonalnych pogrupowane wg poniższego schematu:

- **monetarne instytucje finansowe**, z tego:
 - Bank Centralny – Narodowy Bank Polski,
 - pozostałe monetarne instytucje finansowe (instytucje przyjmujące depozyty, z wyjątkiem banku centralnego oraz fundusze rynku pieniężnego);
- **instytucje finansowe z wyjątkiem monetarnych instytucji finansowych oraz instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych**, z tego:
 - fundusze inwestycyjne niebędące funduszami rynku pieniężnego,
 - pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalno-rentowych,
 - pomocnicze instytucje finansowe,
 - instytucje finansowe typu captive i udzielające pożyczek;
- **instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalno-rentowe**, z tego:
 - instytucje ubezpieczeniowe,
 - fundusze emerytalno-rentowe.

Każdy z wymienionych podsektorów, poza podsektorem banku centralnego, dzielony jest na:

- instytucje finansowe publiczne,
- instytucje finansowe prywatne krajowe,
- instytucje finansowe pod kontrolą zagraniczną.

3. Sektor instytucji rządowych i samorządowych

Do **sektora instytucji rządowych i samorządowych** zaliczono podmioty gospodarki narodowej:

- działające na zasadach określonych w ustawie o „finansach publicznych” (jednostki budżetowe, fundusze celowe, samorządowe zakłady budżetowe, agencje wykonawcze i instytucje gospodarki budżetowej),
- jednostki, których system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a których podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa (np. publiczne szkoły wyższe, agencje rządowe, Polska Akademia Nauk),
- fundusze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych,
- instytuty badawcze, które prowadzą działalność leczniczą,
- państwowe i samorządowe instytucje kultury,

- fundusze mające osobowość prawną, które są powiązane z budżetem państwa lub budżetami jednostek samorządu terytorialnego,
- instytucje obsługujące fundusze ubezpieczeń społecznych (ZUS, KRUS), Fundusz Pracy oraz Narodowy Fundusz Zdrowia,
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny,
- jednostki niekomercyjne kontrolowane przez sektor instytucji rządowych i samorządowych, w tym fundacje Skarbu Państwa,
- inne podmioty realizujące zadania z zakresu polityki państwa oraz przedsiębiorstwa publiczne, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

W polskich rachunkach narodowych rozróżnia się następujące podsektory sektora instytucji rządowych i samorządowych:

- instytucje rządowe na szczeblu centralnym,
- instytucje samorządowe na szczeblu lokalnym,
- fundusze zabezpieczenia społecznego.

Podsektor instytucji rządowych na szczeblu centralnym obejmuje wszystkie centralne organy władzy i administracji państwowej, agencje wykonawcze, instytucje gospodarki budżetowej oraz państwowe fundusze celowe z wyjątkiem funduszy ubezpieczeń społecznych.

Do podsektora instytucji rządowych zaliczono również samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej na szczeblu centralnym, państwowe instytucje kultury oraz jednostki, których podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa (m.in. publiczne szkoły wyższe, agencje rządowe, PAN), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych, fundusze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego, jednostki doradztwa rolniczego, instytuty badawcze, które prowadzą działalność leczniczą, przedsiębiorstwa publiczne i fundacje Skarbu Państwa, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz inne podmioty realizujące zadania z zakresu polityki państwa.

Podsektor instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym obejmuje samorząd terytorialny oraz jednostki powołane bądź nadzorowane przez organy samorządu terytorialnego, samorządowe zakłady budżetowe, samorządowe samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, samorządowe instytucje kultury, wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego, szpitale publiczne działające w formie spółek kapitałowych i przedsiębiorstwa publiczne, które zgodnie z metodologią ESA 2010 zostały zaliczone do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Podsektor funduszy zabezpieczenia społecznego obejmuje państwowe fundusze ubezpieczeń społecznych z gwarantowaną prawnie opieką socjalną oraz instytucje obsługujące fundusze ubezpieczeń społecznych. W skład funduszy ubezpieczeń społecznych wchodzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zarządzane przez nie fundusze, a także Fundusz Pracy i Narodowy Fundusz Zdrowia, tj. fundusze obowiązkowe prowadzone przez państwo. W rachunkach narodowych wyżej wymienione fundusze traktowane są łącznie i występują pod nazwą funduszy zabezpieczenia społecznego.

4. Sektor gospodarstw domowych

Sektor gospodarstw domowych obejmuje osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz osoby fizyczne pracujące poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową, a także osoby fizyczne uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł.

Sektor gospodarstw domowych obejmuje:

- osoby lub grupy osób, uzyskujące dochód z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł, których podstawową funkcją jest konsumpcja,
- osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie,

- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących do 9 osób i prowadzące uproszczoną ewidencję księgową,
- osoby przebywające na stałe w instytucjach, posiadające niewielką autonomię działania czy podejmowania decyzji w kwestiach ekonomicznych lub nieposiadające jej wcale (np. członkowie wspólnot religijnych żyjący w zakonach i klasztorach, pacjenci przebywający przez długi okres czasu w szpitalach, więźniowie odbywający długotrwałe kary więzienia, osoby w podeszłym wieku mieszkające na stałe w domach opieki),
- instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, nieposiadające osobowości prawnej lub takie, które posiadają osobowość prawną, ale których znaczenie jest niewielkie,
- osoby lub grupy osób które produkują wyroby i niefinansowe usługi wyłącznie na własne cele finalne (właściciele mieszkań produkujący usługi mieszkaniowe na własne cele finalne oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników do prac domowych).

W polskich rachunkach narodowych rozróżniane są następujące podsektory sektora gospodarstw domowych:

- pracodawcy i pracujący na własny rachunek
 - w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie,
 - poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie.
- osoby fizyczne
 - pracujące najemnie,
 - otrzymujące emeryturę i rentę,
 - utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów,
 - pozostałe osoby.

Podsektor gospodarstw domowych pracodawców i pracujących na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód uzyskiwany z użytkowanego gospodarstwa rolnego.

Zgodnie z definicją, do gospodarstw indywidualnych w rolnictwie zaliczono:

- gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych,
- gospodarstwa o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące produkcję rolną (roślinną i zwierzęcą) o znaczącej (określonej odpowiednimi progami) skali, w tym działy specjalne produkcji rolnej.

Podsektor gospodarstw domowych pracodawców i pracujących na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie stanowią gospodarstwa domowe osób fizycznych, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód z prowadzonej działalności gospodarczej lub z pracy na własny rachunek.

Podsektor gospodarstw domowych osób fizycznych pracujących najemnie stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód z pracy najemnej.

Podsektor gospodarstw domowych otrzymujących emeryturę i rentę stanowią gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym źródłem dochodu jest emerytura i renta.

Podsektor gospodarstw domowych osób fizycznych posiadających niezarobkowe źródło dochodów inne niż emerytura i renta stanowią gospodarstwa domowe, w których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód uzyskiwany z tytułu własności lub świadczeń z pomocy społecznej.

Podsektor gospodarstw domowych pozostałych osób fizycznych stanowią gospodarstwa domowe osób fizycznych przebywających stale w instytucjach zbiorowego zamieszkania, bez względu na rodzaj dochodu.

5. Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych

Sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje instytucje niekomercyjne posiadające osobowość prawną, działające na rzecz gospodarstw domowych i będące prywatnymi producentami nierynkowych wyrobów i usług. Do sektora instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych zaliczono: organizacje społeczne, partie polityczne, organizacje związków zawodowych, towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje oraz jednostki organizacji wyznaniowych (Kościoł Katolicki i inne kościoły oraz związki wyznaniowe), kluby społeczne, kulturalne i sportowe.

W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych nie wyróżnia się podsektorów.

6. Sektor zagranica

Do **sektora zagranica** zaliczono podmioty gospodarcze, bez charakterystycznych funkcji i przychodów, będące własnością jednostek zagranicznych i współpracujące z jednostkami krajowymi. Zagranica pełni zatem rolę podobną do sektora instytucjonalnego, z tym że jednostki będące nierezydentami włączone są do systemu tylko wtedy, gdy zaangażowane są w transakcje z jednostkami instytucjonalnymi będącymi rezydentami.

Zgodnie z systemem ESA 2010, do sektora zagranica nie są zaliczane tzw. umowne jednostki będące rezydentami, tj:

- a. te części jednostek będących nierezydentami, które posiadają centrum głównych interesów ekonomicznych na terytorium ekonomicznym danego kraju;
- b. jednostki będące nierezydentami, które są właścicielami gruntów lub budynków na terytorium ekonomicznym danego kraju, ale jedynie w zakresie transakcji odnoszących się do tych gruntów lub budynków.

Podstawowy podział sektora zagranica wyróżnia następujące podsektory:

- państwa członkowskie oraz instytucje i organy Unii Europejskiej,
- państwa niebędące członkami Unii Europejskiej oraz organizacje międzynarodowe niebędące rezydentami Unii Europejskiej.

Aneks 2

Produkt krajowy brutto według parytetu siły nabywczej

Przedmiotem porównań międzynarodowych jest produkt krajowy brutto określony od strony rozdysponowania jako suma końcowego wykorzystania wyrobów i usług przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami (spożycie i akumulacja brutto), powiększonego o eksport i pomniejszonego o import towarów i usług. Dla celów porównań międzynarodowych prowadzonych w ramach wspólnego programu Eurostatu i OECD (Eurostat-OECD PPP Programme) PKB oraz jego poszczególne agregaty są wyrażone w jednolitej walucie, której jednostką umowną jest Standard Siły Nabywczej (Purchasing Power Standard), w skrócie PPS.

Do przeliczeń PKB na wspólną umowną walutę PPS stosuje się parytety siły nabywczej walut (Purchasing Power Parities – PPP). Przeliczenia PKB na wspólną umowną walutę PPS umożliwiają nie tylko ocenę realnych różnic w poziomie PKB oraz porównanie siły nabywczej walut i poziomu cen między poszczególnymi krajami, ale również analizę różnic w wewnętrznej strukturze cen każdego z krajów.

1. Definicje

Parytety siły nabywczej (PPPs) – są to przeliczniki walutowe odzwierciedlające realną siłę nabywczą waluty krajowej na rynku danego kraju w relacji do jednostki umownej waluty porównywanych krajów (1 PPS). Wskaźnik parytetu siły nabywczej (PPP) dla danego kraju jest definiowany jako liczba jednostek waluty tego kraju, niezbędna do zakupu w tym kraju takiej samej ilości towarów i usług, jaką można zakupić w pozostałych krajach za jedną jednostkę wspólnej umownej waluty (1 PPS).

PKB obliczony wg parytetu siły nabywczej (w PPS) – określany jako „realny PKB”, ponieważ przeliczenie wartości PKB z waluty krajowej na wspólną umowną walutę (PPS) eliminuje różnice cen pomiędzy krajami, co umożliwia bezpośrednie porównanie wolumenów PKB badanych krajów.

Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) – umożliwiają przeliczenie wybranych składowych PKB (spożycie, akumulacja brutto) na wspólną umowną walutę (PPS), nie zapewniają jednak addytywności wyników. Oznacza to, że suma składowych PKB wyrażonych w PPS nie musi być zgodna z wartością PKB ogółem w PPS. Z tego też powodu wyniki porównań PKB ogółem oraz jego kategorii składowych, wyrażonych we wspólnej umownej walucie (PPS), należy analizować oddzielnie na każdym poziomie agregacji.

2. Podstawa prawna

Parytety siły nabywczej są obliczane zgodnie z Rozporządzeniem Nr 1445/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. ustanawiającym wspólne zasady dostarczania podstawowych informacji w sprawie parytetów siły nabywczej oraz ich wyliczenia i rozpowszechniania. Wszystkie kraje Unii Europejskiej (UE) są obowiązane do corocznego udziału w międzynarodowych porównaniach Eurostat-OECD PPP Programme oraz dostarczania danych niezbędnych dla obliczeń PPP.

Od 1 września 2014 r. dane wykorzystywane w badaniach PPP są opracowywane zgodnie z aktualnie obowiązującym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010).

3. Zasady metodologiczne

Zasady prowadzenia międzynarodowych porównań Eurostat-OECD PPP Programme są szczegółowo opisane w podręczniku „Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities”⁷. Dodatkowe informacje na temat metodologii badań PPP znajdują się w publikacjach i artykułach zamieszczonych na stronach Eurostatu⁸.

Parytety siły nabywczej dla rynkowych wyrobów i usług są obliczane przez Eurostat według zharmonizowanej metodologii badań PPP oraz zgodnie z zasadami zestawiania rachunków narodowych w krajach członkowskich UE. Podstawą wyliczeń wskaźników PPP są notowania cen (wybranych reprezentantów na rynku krajowym), prowadzone jednocześnie we wszystkich uczestniczących krajach, dla jednakowej próby produktów. W badaniu dąży się przy tym do zachowania warunków porównywalności (cechy fizyczne, parametry techniczne, użyteczność, jakość) oraz reprezentatywności badanych towarów (dostępność na rynku oraz znaczący udział w strukturze wydatków PKB). W przypadku usług nierynkowych stosuje się metody kosztowe, tj. oparte na kosztach jednostkowych (quasi-ceny).

Badania cen są prowadzone dla następujących kategorii/grup wydatków PKB:

- spożycie indywidualne w sektorze gospodarstw domowych dla podstawowych grup wydatków,
- nakłady brutto na środki trwałe (wyroby, maszyny i urządzenia inwestycyjne, obiekty budowlane i prace inżynierskie).

Eurostat, we współpracy z krajami uczestniczącymi w badaniu, opracowuje szczegółowe wytyczne i instrukcje dla każdego badania cen, a następnie prowadzi wnikliwą weryfikację wyników badania.

Do przeliczeń obrotów handlu zagranicznego stosuje się oficjalne kursy walut. Wyniki PPP obliczone na poziomie grupy produktów agregowane są do poziomu PKB ogółem. Do agregacji jako wagi, wykorzystywane są struktury wydatków odpowiednich dla danej grupy produktów. Zagregowane PPP stosowane są do obliczeń PKB i jego agregatów w ujęciu realnym oraz przestrzennych indeksów wolumenu.

4. Wyniki PPP – tablice i podsumowanie

Za koordynację dostarczania podstawowych informacji, wyliczenie i publikację wyników odpowiada Eurostat. Publikowane są następujące dane:

- wskaźniki PPP na poziomie: produktu krajowego brutto, spożycia gospodarstw domowych oraz spożycia indywidualnego skorygowanego – w jednostkach waluty krajowej za 1 PPS,
- produkt krajowy brutto, spożycie gospodarstw domowych oraz spożycie indywidualne skorygowane – w PPS, ogółem i na 1 mieszkańca,
- wskaźniki poziomu cen w relacji do średniej krajów Unii Europejskiej.

Pełne wyniki PPP są udostępniane dwa razy w roku: w czerwcu i grudniu, przy czym dane publikowane w grudniu dla roku t-3 są to wyniki ostateczne, a za lata t-1 i t-2 wyniki wstępne. Ponadto począwszy od 2022 r. Eurostat publikuje w marcu wybrane dane na temat PPP w ramach tzw. „szybkiego szacunku”. Prezentowane w tym czasie dane wynikowe w zakresie PKB dla roku t-1 obliczone są na podstawie wstępnych danych cenowych. Z kolei wyniki dla lat t-2 i t-3 przeliczane są na podstawie najnowszych, zaktualizowanych danych. W ramach „szybkiego szacunku” nie są udostępniane dane dotyczące spożycia gospodarstw domowych, spożycia indywidualnego skorygowanego oraz poziomów cen.

⁷ „Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities 2023 edition”, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024; podręcznik jest dostępny na stronie internetowej: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/w/ks-gq-24-011>.

⁸ Patrz: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/purchasing-power-parities>.

Tablica 14. Wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) w zakresie PKB w krajach UE

Wyszczególnienie		2021	2022	2023	2024
		UE-27			
Kraj	Waluta ^a	Liczba jednostek waluty krajowej za 1 PPS			
Unia Europejska (UE-27)	PPS	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
Austria	EUR	1,1293	1,1138	1,1281	1,1327
Belgia	EUR	1,1286	1,1309	1,1262	1,1229
Bułgaria	EUR	0,5552	0,5938	0,6045	0,6179
Chorwacja	EUR	0,6385	0,6743	0,6877	0,7149
Cypr	EUR	0,9166	0,9149	0,9056	0,9041
Czechy	CZK	19,6932	20,2106	20,1333	20,4444
Dania	DKK	9,8581	9,8907	9,6933	9,6460
Estonia	EUR	0,8373	0,9077	0,9173	0,9186
Finlandia	EUR	1,2393	1,2488	1,2333	1,2020
Francja	EUR	1,1036	1,1060	1,0863	1,0861
Grecja	EUR	0,8165	0,8144	0,8111	0,8212
Hiszpania	EUR	0,9225	0,9059	0,8909	0,8962
Irlandia	EUR	1,1787	1,1686	1,1852	1,1812
Litwa	EUR	0,6897	0,7576	0,7859	0,7829
Luksemburg	EUR	1,3080	1,2954	1,2927	1,3003
Łotwa	EUR	0,7276	0,7672	0,7859	0,7916
Malta	EUR	0,8882	0,9048	0,9032	0,9255
Niderlandy	EUR	1,1625	1,1567	1,1698	1,1661
Niemcy	EUR	1,1079	1,1152	1,1223	1,1174
Polska	PLN	2,7478	2,9163	3,0745	3,1080
Portugalia	EUR	0,8473	0,8370	0,8216	0,8227
Rumunia	RON	2,5906	2,8049	2,9056	2,9997
Słowacja	EUR	0,7650	0,7896	0,7946	0,8002
Słowenia	EUR	0,8426	0,8338	0,8612	0,8776
Szwecja	SEK	13,1118	13,5070	13,6344	13,5366
Węgry	HUF	232,5690	251,4580	270,6940	279,9290
Włochy	EUR	0,9804	0,9578	0,9637	0,9560

^a Dane w tabeli przedstawione są w przeliczeniu na walutę krajową obowiązującą w 2026 r.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 18.06.2026 r.].

Zaprezentowane wskaźniki parytetu siły nabywczej (PPP) obliczone na poziomie PKB ogółem, oznaczają liczbę jednostek waluty krajowej niezbędną do zakupu w danym kraju takiej samej ilości produktów, jaką można zakupić na rynkach innych krajów za 1 PPS. Ponieważ wskaźniki parytetu (PPP) obliczane są na podstawie rynkowych cen bieżących, siła nabywcza jednostki wspólnej umownej waluty (PPS) nie jest stała. Parytety siły nabywczej ulegają zmianom w zależności od poziomu cen na rynkach krajowych oraz od struktury wydatków PKB w poszczególnych krajach. Dlatego też możliwość wykorzystania wyników badań PPP jest ograniczona do porównań przestrzennych i tylko w niewielkim stopniu mogą być one wykorzystane w porównaniach czasowych.

Tablica 15. Produkt krajowy brutto w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2021	2022	2023	2024
	UE-27			
	w mln PPS			
Unia Europejska (UE-27)	14 792 279	16 170 156	17 264 214	18 042 087
Niemcy	3 323 756	3 577 348	3 759 432	3 874 127
Francja	2 272 713	2 399 728	2 608 796	2 702 499
Włochy	1 879 403	2 086 031	2 223 530	2 303 375
Hiszpania	1 339 207	1 518 699	1 681 143	1 779 021
Polska	968 586	1 063 290	1 110 834	1 180 670
Niderlandy	766 924	859 207	897 719	961 769
Rumunia	457 824	493 635	547 474	586 453
Belgia	448 381	496 646	534 428	552 081
Irlandia	380 444	445 577	442 731	476 448
Szwecja	413 198	430 621	450 565	475 971
Austria	359 723	403 483	423 593	436 206
Czechy	320 301	348 820	380 448	394 149
Portugalia	255 511	291 470	329 060	352 252
Dania	259 002	286 256	287 614	303 428
Węgry	238 898	262 272	277 872	291 122
Grecja	226 063	254 180	277 026	288 274
Finlandia	200 726	213 110	221 369	229 604
Bułgaria	128 507	144 955	156 358	169 566
Słowacja	133 186	139 253	155 471	162 719
Chorwacja	91 377	100 264	115 145	120 159
Litwa	82 221	88 543	94 565	100 905
Słowenia	61 752	68 219	74 373	76 820
Luksemburg	55 842	59 234	63 523	66 277
Łotwa	44 371	47 041	50 341	51 353
Estonia	37 565	39 993	41 811	43 379
Cypr	28 018	32 404	35 819	38 457
Malta	18 780	19 877	23 173	25 004

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB wyrażonego w PPS w 2024 r.

Uwaga: PKB poszczególnych krajów nie sumuje się do wartości PKB dla całej Unii Europejskiej ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 18.06.2026 r.].

Zgodnie ze wstępnymi wynikami opublikowanymi przez Eurostat w czerwcu 2026 r., Niemcy dysponowały największym realnym PKB wśród wszystkich krajów UE. W 2024 r. PKB Niemiec wyniósł ponad 3 874 mld PPS. Realny PKB Francji ukształtował się na poziomie wynoszącym 2 702 mld PPS. Wśród krajów UE, których realny PKB wyniósł powyżej 1 mld PPS znalazły się Włochy – 2 303 mld PPS, Hiszpania – 1 779 mld PPS oraz Polska, która zajęła piąte miejsce w UE z wynikiem blisko 1 181 mld PPS. Kolejne miejsca w rankingu objęły Niderlandy z realnym PKB wynoszącym prawie 962 mld PPS, Rumunia – 586 mld PPS, Belgia – 552 mld PPS, Irlandia – 476 mld PPS, Szwecja – blisko 476 mld PPS oraz Austria, z realnym PKB wynoszącym 436 mld PPS. Trzy kraje: Czechy, Portugalia i Dania, dysponowały realnym PKB w wysokości ponad 300 mld PPS. Węgry, Grecja oraz Finlandia odnotowały realny PKB powyżej 200 mld PPS. Bułgaria, Słowacja, Chorwacja i Litwa osiągnęły poziom realnego PKB wyższy niż 100 mld PPS, a Słowenia, Luksemburg i Łotwa – wyższy niż 50 mld PPS. Pozostałe kraje: Estonia, Cypr i Malta osiągnęły poziom poniżej 50 mld PPS.

W 2024 r. pięć krajów Europejskich, największych pod względem PKB (Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania i Polska), wspólnie dysponowało ponad 65% realnego PKB całej Unii Europejskiej. Realny PKB kolejnych dziewięciu krajów (Niderlandów, Rumunii, Belgii, Irlandii, Szwecji, Austrii, Czech, Portugalii oraz Danii) stanowił łącznie 25% realnego PKB UE. Realny PKB pozostałych 13 krajów wyniósł łącznie poniżej 10%.

Tablica 16. Udział krajów w produkcie krajowym brutto UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2021	2022	2023	2024
	UE-27			
	w %			
Unia Europejska (UE-27)	100,00	100,00	100,00	100,00
Niemcy	22,47	22,12	21,78	21,47
Francja	15,36	14,84	15,11	14,98
Włochy	12,71	12,90	12,88	12,77
Hiszpania	9,05	9,39	9,74	9,86
Polska	6,55	6,58	6,43	6,54
Niderlandy	5,18	5,31	5,20	5,33
Rumunia	3,10	3,05	3,17	3,25
Belgia	3,03	3,07	3,10	3,06
Irlandia	2,57	2,76	2,56	2,64
Szwecja	2,79	2,66	2,61	2,64
Austria	2,43	2,50	2,45	2,42
Czechy	2,17	2,16	2,20	2,18
Portugalia	1,73	1,80	1,91	1,95
Dania	1,75	1,77	1,67	1,68
Węgry	1,62	1,62	1,61	1,61
Grecja	1,53	1,57	1,60	1,60
Finlandia	1,36	1,32	1,28	1,27
Bułgaria	0,87	0,90	0,91	0,94
Słowacja	0,90	0,86	0,90	0,90
Chorwacja	0,62	0,62	0,67	0,67
Litwa	0,56	0,55	0,55	0,56
Słowenia	0,42	0,42	0,43	0,43
Luksemburg	0,38	0,37	0,37	0,37
Łotwa	0,30	0,29	0,29	0,28
Estonia	0,25	0,25	0,24	0,24
Cypr	0,19	0,20	0,21	0,21
Malta	0,13	0,12	0,13	0,14

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB wyrażonego w PPS w 2024 r.

Uwaga: Udział PKB poszczególnych krajów UE nie sumuje się do 100% ze względu na zastosowane zaokrąglenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 18.06.2026 r.].

Kluczowym wskaźnikiem służącym porównaniu rozwoju gospodarczego krajów Unii Europejskiej jest poziom realnego PKB na 1 mieszkańca (Tablica 17).

Tablica 17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2021	2022	2023	2024
	UE-27			
	w PPS			
Unia Europejska (UE-27)	33 300	36 100	38 400	40 000
Luksemburg	87 100	90 400	95 100	97 700
Irlandia	74 700	85 700	83 600	88 500
Niderlandy	43 700	48 500	50 200	53 400
Dania	44 200	48 500	48 400	50 800
Austria	40 200	44 600	46 400	47 500
Belgia	38 700	42 500	45 400	46 600
Niemcy	40 500	43 300	45 100	46 400
Szwecja	39 700	40 900	42 500	44 800
Malta	36 200	37 400	41 900	43 900
Finlandia	36 200	38 400	39 700	40 800
Cypr	30 400	34 500	37 400	39 500
Francja	33 400	35 100	38 100	39 300
Włochy	31 800	35 300	37 700	39 100
Hiszpania	28 300	31 800	34 800	36 400
Czechy	30 500	32 400	35 000	36 200
Słowenia	29 300	32 300	35 100	36 100
Litwa	29 300	31 300	32 900	34 900
Portugalia	24 600	27 800	31 100	32 900
Estonia	28 200	30 000	30 600	31 600
Polska	26 200	28 100	29 500	31 500
Chorwacja	23 600	26 000	29 800	31 100
Rumunia	23 900	25 900	28 700	30 800
Węgry	24 800	27 300	29 000	30 400
Słowacja	24 500	25 500	28 500	29 800
Łotwa	23 500	24 900	26 800	27 500
Grecja	21 200	24 000	26 300	27 400
Bułgaria	19 700	22 400	24 300	26 300

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB na 1 mieszkańca wyrażonego w PPS w 2024 r.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 18.06.2026 r.].

W 2024 r. średni realny PKB na 1 mieszkańca UE wynosił 40 000 PPS. Dziesięć krajów UE osiągnęło poziom realnego PKB na 1 mieszkańca wyższy, a siedemnaście krajów niższy od średniej dla całej UE. Krajem o najwyższym realnym PKB na 1 mieszkańca był Luksemburg, a najniższym — Bułgaria.

Realny PKB na 1 mieszkańca w Luksemburgu osiągnął w 2024 r. 244% średniego poziomu realnego PKB na osobę w UE. Wynik ten nie odzwierciedla jednak rzeczywistej sytuacji ekonomicznej Luksemburga ze względu na liczbę osób pracujących na terenie tego kraju, znacznie przekraczającą liczbę osób faktycznie w nim zamieszkujących. W pozostałych krajach, w których realny PKB na 1 mieszkańca był wyższy od średniego w UE w 2024 r., wskaźnik wolumenu nie przekroczył 134%, za wyjątkiem Irlandii (221%).

W Niderlandach i Danii poziom realnego PKB na 1 mieszkańca był wyższy od średniego o 20% i więcej. Wśród pozostałych krajów, których poziom realnego PKB na 1 mieszkańca był wyższy niż średnia UE, należy wymienić Austrię, Belgię, Niemcy, Szwecję, Malte oraz Finlandię. Większe zróżnicowanie zaobserwowano w krajach dysponujących realnym PKB na 1 mieszkańca niższym niż średnia UE. Osiem krajów (Cypr, Francja, Włochy, Hiszpania, Czechy, Słowenia, Litwa i Portugalia) dysponowało w 2024 r. realnym PKB na 1 mieszkańca stanowiącym nie mniej niż 80% średniej unijnej. W kolejnych sześciu krajach (w Estonii, Polsce, Chorwacji, Rumunii, Węgrzech i Słowacji) poziom realnego PKB na 1 mieszkańca w 2024 r. wyniósł ponad 70% średniego poziomu w Unii Europejskiej. Pozostałe trzy kraje: Łotwa, Grecja i Bułgaria osiągnęły poziom realnego PKB na 1 mieszkańca powyżej 60% średniego poziomu w UE.

Tablica 18. Indeksy wolumenu produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w krajach UE według parytetu siły nabywczej

Wyszczególnienie ^a	2021	2022	2023	2024
	UE-27			
	UE=100			
Unia Europejska (UE-27)	100	100	100	100
Luksemburg	262	250	248	244
Irlandia	225	237	218	221
Niderlandy	132	134	131	134
Dania	133	134	126	127
Austria	121	123	121	119
Belgia	116	118	118	117
Niemcy	122	120	118	116
Szwecja	119	113	111	112
Malta	109	103	109	110
Finlandia	109	106	103	102
Cypr	91	95	97	99
Francja	101	97	99	98
Włochy	96	98	98	98
Hiszpania	85	88	91	91
Czechy	92	90	91	90
Słowenia	88	90	91	90
Litwa	88	87	86	87
Portugalia	74	77	81	82
Estonia	85	83	80	79
Polska	79	78	77	79
Chorwacja	71	72	78	78
Rumunia	72	72	75	77
Węgry	75	76	75	76
Słowacja	74	71	74	75
Łotwa	71	69	70	69
Grecja	64	66	68	68
Bułgaria	59	62	63	66

a Kolejność krajów wyznaczono zgodnie z rankingiem PKB na 1 mieszkańca wyrażonego w PPS w 2024 r.

Źródło: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp 18.06.2026 r.].

Aneks 3

Gospodarka nieobserwowana w rachunkach narodowych

1. Zakres szacunków rozmiarów gospodarki nieobserwowanej

Metodologia systemu rachunków narodowych obowiązująca w Unii Europejskiej (ESA2010), gwarantuje kompletność danych służących do szacowania produktu krajowego brutto (PKB) oraz dochodu narodowego brutto (DNB). W praktyce oznacza to, że statystyki makroekonomiczne – oprócz działalności bezpośrednio obserwowanej za pomocą badań statystycznych i rejestrów administracyjnych – obejmują również tzw. gospodarkę nieobserwowaną.

Gospodarka nieobserwowana według metodologii rachunków narodowych obejmuje te działania produkcyjne – zarówno legalne, jak i nielegalne – które z różnych powodów nie są ujawniane w źródłach danych i nie podlegają standardowym badaniom statystycznym. Ze względu na rodzaj i legalność prowadzonej działalności, a także specyfikę zaangażowanych w nią podmiotów, w polskich rachunkach narodowych wyróżnia się następujące główne obszary produkcji nieobserwowanej:

- a) **działalność podmiotów zarejestrowanych i niezarejestrowanych**, obejmującą działania produkcyjne w sensie ekonomicznym, całkowicie legalne (pod względem spełniania norm i regulacji prawnych), ale ukrywane przed władzami publicznymi z następujących przyczyn:
 - aby uniknąć płacenia podatku dochodowego, podatku od wartości dodanej (VAT) i pozostałych podatków,
 - aby uniknąć płacenia składek na ubezpieczenie społeczne,
 - aby uniknąć stosowania wymogów prawa, takich jak: płaca minimalna, maksymalny czas pracy, warunki bezpieczeństwa pracy,
 - aby uniknąć procedur administracyjnych, w tym sprawozdawczości.
- W tym obszarze celem działania podmiotów jest głównie: ukrywanie części dochodu w celu uniknięcia opodatkowania, zatrudnianie pracowników „na czarno”, a także prowadzenie działalności bez wymaganej rejestracji i związanych z tym obowiązków formalno-prawnych.
- b) **działalność nielegalna** obejmująca produkcję wyrobów i usług, których sprzedaż, rozprowadzanie lub posiadanie jest zabronione przez prawo.
- c) **pozostałe dostosowania** obejmujące określone działania przedsiębiorstw i osób fizycznych, które nie podlegają sprawozdawczości, ale zgodnie z metodologią rachunków narodowych powinny być ujęte w granicach produkcji rynkowej.

Dane dla lat 2021–2024 prezentowane w niniejszej publikacji uwzględniają szacunki gospodarki nieobserwowanej dla:

- zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z liczbą pracujących do 9 osób bez względu na formę prawną oraz podmiotów sektora prywatnego (bez spółdzielni) z liczbą pracujących od 10 do 49 osób,
- uchylania się od płacenia podatku od towarów i usług (tzw. VAT fraud),
- niezarejestrowanych podmiotów gospodarczych z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej, głównie w działalności usługowej, w tym działalności polegającej na świadczeniu usług seksualnych,
- działalności nielegalnej w zakresie produkcji i handlu narkotykami, przemytu papierosów, przemytu alkoholu oraz działalności osób czerpiących korzyści majątkowe z tytułu świadczenia usług prostytutki przez inne osoby (działalność sutenerska),
- produkcji na własne cele finalne gospodarstw domowych,
- pozostałych obszarów nie objętych sprawozdawczością.

2. Metody przyjęte do szacunków rozmiarów gospodarki nieobserwowanej

2.1.W szacunkach rozmiarów gospodarki nieobserwowanej w zakresie podmiotów zarejestrowanych i niezarejestrowanych wykorzystano:

- metodę bezpośrednią, bazującą na zestawie wskaźników normatywnych,
- badanie pracy nierejestrowanej poprzez badania rynku pracy (badanie aktywności ekonomicznej ludności oraz badanie modułowe pracy nierejestrowanej),
- szacunki działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych.

Metoda bezpośrednia posłużyła do oszacowania produkcji ukrytej w zarejestrowanych podmiotach gospodarczych. Badaniami objęto podmioty gospodarcze z liczbą pracujących do 9 osób bez względu na szczególną formę organizacyjną oraz podmioty sektora prywatnego (bez spółdzielni) z liczbą pracujących od 10 do 49 osób. Metoda bezpośrednia szacunku polega na oszacowaniu normatywów przeciętnej wydajności pracy i przeciętnego wynagrodzenia na jednego pracującego. Normatywy te następnie wykorzystano do wyszacowania przeciętnych przychodów na jednego pracującego, które z kolei stanowiły podstawę do oszacowania produkcji globalnej, zużycia pośredniego i wartości dodanej brutto.

Oszacowania normatywów dokonano w podziale na:

- sekcje według Polskiej Klasyfikacji Działalności,
- rodzaje miejscowości (gminy, miasta–gminy, miasta),
- liczbę pracujących (1–2 osoby, 3–4 osoby, 5 osób, powyżej 5 osób).

Badania rynku pracy wykorzystano do oszacowania rozmiarów gospodarki nieobserwowanej w zakresie działalności osób fizycznych wykonujących pracę nierejestrowaną, głównie działalność usługową.

W badaniu tym zostały wykorzystane:

- oficjalne statystyki dotyczące wynagrodzeń, liczby pracujących i zarejestrowanych bezrobotnych,
- wyniki reprezentacyjnego badania i aktywności ekonomicznej ludności (BAEL),
- badanie modułowe pracy nierejestrowanej za rok 2017 oraz 2022.

W oparciu o wyniki powyższych badań oszacowano liczbę pracujących w gospodarce nieobserwowanej ogółem oraz w podziale na sekcje PKD 2007.

Do oszacowania produkcji oraz kosztów jej wytworzenia przez osoby fizyczne wykonujące pracę nierejestrowaną wykorzystano, obliczone na podstawie danych wynikowych z badania SP-3 (dotyczącego zarejestrowanych jednostek małych zatrudniających do 9 osób), przeciętne wynagrodzenie oraz odpowiednio wyliczone wskaźniki relacji (w tym nadwyżka na 1 zatrudnionego). Oddzielnie policzono produkcję wynikającą z pracy nierejestrowanej pracowników oraz osób pracujących na własny rachunek.

Ponadto w ramach działalności nierejestrowanej uwzględniono szacunki produkcji na własne cele finalne, tj.:

- szacunek przetworzonych produktów rolnych zachowanych do własnej konsumpcji gospodarstw domowych – alokowany w sekcji A;
- szacunek budownictwa wykonanego systemem gospodarczym – alokowany w sekcji F.

Produkcję globalną obliczono jako iloczyn oszacowanej liczby pracujących, przeciętnych wynagrodzeń oraz wskaźnika relacji wynagrodzeń do produkcji globalnej dla małych podmiotów zarejestrowanych. Koszty wytworzenia tej produkcji (zużycie pośrednie), obliczono z wykorzystaniem wskaźnika relacji zużycia pośredniego do produkcji globalnej w małych podmiotach zarejestrowanych.

Szacunki działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych

Dochody z tytułu działalności związanej ze świadczeniem usług seksualnych obliczono dla trzech ustalonych kategorii tych usług – działalności agencji, usług świadczonych przez osoby pracujące w prywatnych lokalach (własnych lub wynajętych) oraz usług seksualnych świadczonych przy drogach.

Wartość tych przychodów równa jest iloczynowi liczby osób świadczących usługi seksualne, liczbie kontaktów w ciągu roku oraz średniej cenie usług. W szacunku uwzględniono także udział nierezydentów, który charakterystyczny jest dla usług seksualnych świadczonych przy drogach. Wartość usług świadczonych przez cudzoziemców, a także wartość kosztów, jakie ponoszą w związku z przekazywaniem części swojego zysku sutenerom, wpływa także na poziom salda handlu zagranicznego.

2.2. Szacunki działalności nielegalnej

Do szacunków działalności nielegalnej wykorzystano dane ze źródeł administracyjnych i pozastatystycznych, w tym wyniki badań specjalistycznych instytucji i ośrodków naukowo-badawczych oraz raporty policyjne.

Szacunki działalności nielegalnej dotyczą następujących obszarów:

– działalność sutenerska

Działalność sutenerska jest zabroniona przez polskie prawo i polega na czerpaniu zysków ze świadczenia usług seksualnych przez inne osoby.

– produkcja i handel narkotykami

W działalności związanej z produkcją i handlem narkotykami uwzględniono te grupy narkotyków, które mają największe znaczenie na polskim rynku. Są to: marihuana i haszysz, amfetamina, kokaina i crack, heroina, ekstazy, LSD i halucynogeny oraz polska heroina. Szacunki wartości przychodów z tytułu działalności związanej z produkcją i handlem narkotykami dokonywane są od strony podaży i od strony popytu.

– przemyt papierosów

Zjawiska, które poddano dokładnej analizie dotyczą przemytu papierosów ze wschodu na rynek krajowy i ich nielegalnej sprzedaży w handlu, głównie bazarowym, a także zjawiska wywozu do krajów Europy Zachodniej legalnie wyprodukowanych w Polsce papierosów i tam wprowadzenie ich na rynek bez obowiązujących znaków akcyzy. Ponadto została uwzględniona nielegalna produkcja papierosów na skalę przemysłową – podrabianie znanych marek. Część dochodów związaną z legalnie wyprodukowanymi papierosami zaliczono do gospodarki nieobserwowanej, w tym część wynikającą z nielegalnej produkcji oraz przemytu na rynek polski, do gospodarki nielegalnej.

– przemysł alkoholu

Nielegalny rynek wyrobów alkoholowych w Polsce dotyczy głównie wyrobów spirytusowych wysokoprocentowych. Opierając się na ustaleniach Służb Celnych oraz dostępnych raportach przyjęto, że spośród segmentów nielegalnego rynku najistotniejsze elementy to odkażanie alkoholu skażonego i obrót odkażonym alkoholem.

2.3. Pozostałe dostosowania

Zgodnie z metodologią systemu rachunków narodowych, dla zachowania kompletności danych wprowadzono następujące dostosowania:

- sprzedaż produktów żywnościowych na targowiskach,
- korzyści wynikające z wykorzystania samochodów służbowych do celów prywatnych,
- sprzedaż runa leśnego (jagody, grzyby) – przydrożna i na targowiskach,
- sprzedaż odpadów przemysłowych (odpady metaliczne, szklane, z tworzyw sztucznych, papierowe) w punktach skupu surowców wtórnych.

Powyższe dostosowania opierają się na zróżnicowanych metodach szacunku i założeniach oraz dostępnych źródłach danych, w tym wynikach badania Budżety Gospodarstw Domowych, zasobach administracyjnych z Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców (CEPiK). Dostosowania te rzutują zarówno na stronę produkcji jak i wykorzystania PKB.

3. Wpływ gospodarki nieobserwowanej na poziom PKB

W latach 2021–2024 udział gospodarki nieobserwowanej w tworzeniu produktu krajowego brutto (w jednostkach zarejestrowanych i niezarejestrowanych, działalność nielegalna oraz pozostałe dostosowania) kształtował się na poziomie 12,5% w 2021 roku i spadał w kolejnych latach, osiągając poziom 9,9% w 2024 r. W jednostkach zarejestrowanych i niezarejestrowanych w latach 2021–2024 wyniósł on odpowiednio 10,3%, 9,1%, 8,1% oraz 7,5%, natomiast udział działalności nielegalnej w latach 2021–2024 obniżył się do 0,2% produktu krajowego brutto. Pozostałe dostosowania w ramach gospodarki nieobserwowanej ukształtowały się na poziomie 1,9% w 2021 roku oraz 2,2% w 2024 r.

Niezmiennie największy udział w gospodarce nieobserwowanej mają jednostki prowadzące działalność handlową, budowlaną oraz obsługę rynku nieruchomości. Natomiast największy udział w tworzeniu dochodów osiąganych z tytułu działalności nielegalnej ma działalność związana z produkcją i handlem narkotykami.

Wytworzona, w wyniku działalności w gospodarce nieobserwowanej, produkcja przeznaczona była głównie na spożycie oraz na powiększenie nakładów brutto na środki trwałe.

Tablica 19. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej w tworzeniu PKB (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
	w mln zł			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	2 661 518	3 100 850	3 415 274	3 669 531
	w %			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogółem gospodarka nieobserwowana	12,5	11,3	10,2	9,9
W jednostkach zarejestrowanych	8,8	7,6	6,7	6,1
Z tytułu wykonywania pracy niezarejestrowanej	1,5	1,5	1,4	1,4
Działalność nielegalna	0,3	0,3	0,2	0,2
Sutenerstwo	0,04	0,03	0,03	0,03
Narkotyki, alkohol, papierosy (handel)	0,24	0,19	0,17	0,16
Narkotyki, alkohol, papierosy (produkcja)	0,03	0,03	0,03	0,03
Pozostałe dostosowania*)	1,9	1,9	1,9	2,2
Ogółem gospodarka nieobserwowana wg grup sekcji PKD 2007:				
Przemysł (B,C,D,E)	1,8	1,6	1,4	1,4
Budownictwo (F)	2,3	1,9	1,4	1,5
Handel i naprawa pojazdów samochodowych zakwaterowanie i gastronomia (G,I)	4,3	4,2	4,2	3,6
Transport i gospodarka magazynowa, informacja i komunikacja (H,J)	1,1	1,0	0,8	0,9
Obsługa rynku nieruchomości, naukowa i techniczna oraz administrowanie (L,M,N)	1,7	1,5	1,2	1,2
Pozostałe usługi (A,K,O,P,Q,R,S,T)	1,3	1,1	1,2	1,3

*) m.in. sprzedaż produktów żywnościowych na targowiskach, korzyści wynikające z wykorzystania samochodów służbowych do celów prywatnych, sprzedaż przydrożna.

Tablica 20. Szacunki rozmiarów szarej gospodarki i działalności nielegalnej według elementów rozdysponowania PKB (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
	w mln zł			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	2 661 518	3 100 850	3 415 274	3 669 531
	w %			
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (łącznie z produkcją nieobserwowaną)	100,0	100,0	100,0	100,0
Spożycie	55,6	57,1	56,6	56,0
w tym: produkcja nieobserwowana	6,9	6,6	5,9	6,1
Nakłady brutto na środki trwałe	16,9	16,4	17,9	17,2
w tym: produkcja nieobserwowana	4,1	3,6	3,4	3,1

Annex 1

Subjective scope of institutional sectors in the national accounts

National accounts have been developed by to the following institutional sectors:

- non-financial corporations,
- financial corporations,
- general government,
- households,
- non-profit institutions serving households,
- rest of the world.

1. Non-financial corporations sector

Non-financial corporations sector includes:

- a) legal entities (regardless of number of persons employed) which they are established, inter alia, state enterprises, undertakings, companies (public limited and limited liability), cooperatives, foreign enterprises;
- b) organisational units without legal personality (regardless of number of persons employed):
 - national organisational units, partnerships, limited partnerships and civil companies,
 - natural persons who are engaged in economic activity, in which number of persons employed exceed 9, excluding individual farms.

Institutional units belonging to the non-financial corporations sector are grouped into the following institutional sub-sectors:

- public corporations,
- national private corporations,
- foreign corporations.

Public corporations consist of institutional units, which are controlled by general government. They include state property units, regional or local authorities, mixed with an advantage of capital of state or regional property units.

National private corporations consist of institutional units, which are controlled by units different from general government units and different from institutional units – non-residents. They include private property units (inter alia, cooperatives) and mixed with an advantage of capital of private property units.

Foreign corporations consist of institutional units, which are controlled by institutional units – non-residents. They include private units with foreign capital and mixed with an advantage of capital of foreign units. Division non-financial corporation sector's units into sub-sectors is made based on type of ownership or join ownership of institutional units (distinguishing sign of the form of ownership in Statistical Units Base).

Distinction is made between following form of ownership (the symbol of the form of ownership is in bracket):

- state property (111, 112, 121, 122),
- regional or local authorities (113, 123),
- public mixed (127, 131, 132, 133, 137),
- private (214, 215, 224, 225),
- foreign (216, 226),
- private mixed (227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237).

According to these ownerships non-financial corporations sector is divided into following institutional units:

- subsector public corporations (FW = 111, 112, 121, 122, 113, 123, 127, 131, 132, 133, 137),
- subsector national private corporations (FW = 214, 215, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237),
- subsector foreign corporations (FW = 216, 226).

2. Financial corporations sector

The financial corporations sector includes institutional units involved in financial intermediation or auxiliary financial activities related to financial intermediation. They are classified according to the basic type of activity in accordance with the Polish Classification of Activities 2007 to section K (divisions 64, 65, 66).

The subsectors of institutional units in the financial corporation sector are grouped according to the following scheme:

- **monetary financial institutions**, of which:
 - central bank – Narodowy Bank Polski,
 - other monetary financial institutions (deposit-taking corporations except the central bank and money market funds);
- **financial corporations, except monetary financial institutions and insurance corporations and pension funds**, of which:
 - investment funds that are not money market funds,
 - other financial intermediaries, except insurance corporations and pension funds,
 - financial auxiliaries,
 - captive financial institutions and money lenders;
- **insurance corporations and pension funds**, of which:
 - insurance corporations,
 - pension funds.

Each of the subsectors mentioned above, apart from the central bank sub-sector, is divided into:

- public financial corporations,
- national private financial corporations,
- foreign controlled financial corporations.

3. General government sector

In **the general government sector** there are classified following entities:

- units operating on the terms set out in the Public Finance Act (budgetary units, special purpose funds, local budgetary establishments, executive agencies, budget institutions),
- entities, for which financial system has been defined by other legal acts and which main source of financing are transfers from the state budget (public universities, government agencies, Polish Academy of Science),
- funds managed by Bank Gospodarstwa Krajowego,
- public health care institutions,
- public hospitals with status of capital companies,
- research institutes conducting health care activities,
- central and local institutions of culture,
- funds with legal personality which are connected with the state budget or local government,
- units servicing social security funds (Social Insurance Institution, Agricultural Social Insurance Fund), Labour Fund and National Health Fund),
- Bank Guarantee Fund,
- Non-profit institutions controlled by the general government sector, including The State Treasury foundations,
- Other units realizing public tasks and public companies, which are classified into general government sector, according to ESA 2010 methodology.

In the Polish National Accounts, the following sub-sectors of general government are distinguished:

- central government,
- local government,
- social security funds.

The central government subsector encloses all central government authorities and administration bodies, executive agencies, budget institutions and special purpose funds excluding social security funds.

The central government subsector also includes central health care institutions, central institutions of culture and units for which transfers from the state budget are their main source of financing (i.e. public universities, government agencies, Polish Academy of Science), Bank Guarantee Fund, hospitals with status of capital companies, agricultural advisory units, research institutes that operate medical activities, public corporations and The State Treasury foundations, which according to ESA 2010 methodology, are classified into general government sector.

The local government subsector includes local government and units established or supervised by local government bodies, local budgetary establishments, local health care institutions, local institutions of culture, voivodship road traffic centres, hospitals with status of capital companies and public corporations which according to ESA 2010 methodology, are classified into general government sector.

The subsector of social security funds includes state social security funds with legally guaranteed social care and units servicing social security funds. The social security funds include the Social Insurance Institution, Agricultural Social Insurance Fund and funds managed by them as well as Labor Fund and National Health Fund, i.e. obligatory funds running by the state. All above mentioned funds, in national accounts are treated jointly and are named as social security funds.

4. Households sector

The households sector includes natural persons working, at own account, on private farms in agriculture and natural persons working, at own account, outside private farms in agriculture employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books as well as natural persons obtaining income from employment and other sources.

The households sector includes:

- individuals or groups of individuals, with income from employment and other sources, whose principal function is consumption,
- natural persons working at own account on private farms in agriculture,
- natural persons working at own account employing up to 9 persons and keeping simplified accounting books,
- persons living permanently in institutions who have little or no autonomy of action or decision in economic matters (e.g. members of religious orders living in monasteries, long-term patients in hospitals, prisoners serving long sentences, elderly persons living permanently in retirement homes),
- non-profit institutions serving households, which do not have independent legal status, or those which do but which are of only minor importance,
- individuals or groups of individuals whose principal function is consumption and that produce goods and non-financial services for exclusively own final use (services of owner-occupied dwellings and domestic services produced by paid employees).

The following sub-sectors of the household sector are distinguished in Polish National Accounts:

- employers and own-account workers
 - in private farms in agriculture,
 - outside private farms in agriculture.
- natural persons
 - employees,
 - recipients of retirement and other pensions,
 - recipients of non-earned income sources other than retirement of other pensions,
 - others.

Subsector of employers and own-account workers in private farms in agriculture constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from the use of private farm in agriculture.

According to definition private farms in agriculture include:

- holdings with the area of 1 ha or more of agricultural land,
- holdings with the area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) conducting agricultural production (crop and animal output) of significant (determined by the appropriate threshold) scale, including special branches of agricultural activities.

Subsector of employers and own-account workers outside private farms in agriculture constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from the use of conducted economic activity or from own-account work.

Subsector of natural persons – employees constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from hired work.

Subsector of natural persons recipients of retirement and other pensions constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is income from retirement and other pensions.

Subsector of natural persons recipients of non-earned income sources other than retirement or other pensions constitutes of households for which exclusive or main source of maintenance is property income or income from other social benefits.

Subsector of other natural persons constitutes of households of persons permanently living in collective accommodation institutions, regardless of the kind of income.

5. Non-profit institutions serving households sector

The non-profit institutions serving households sector consists of non-profit institutions which are: separate legal entities, serve households and are private non-market producers. The NPISHs sector includes the following main organisations' types that provide non-market goods and services to households: charities, political parties, trade unions, professional or research societies, foundations and units of religious organisations (Catholic Church and other churches and religious associations), and social, cultural and sports clubs.

There are no sub-sectors of non-profit institutions serving households.

6. Rest of the world sector

The rest of the world includes economic entities, without characteristic functions and revenues, owned by foreign entities and cooperating with domestic entities. The role of the rest of the world is therefore similar to that of the institutional sector, but non-resident units are included in the system only if they are involved in transactions with resident institutional units.

In accordance with the ESA 2010 system, so-called 'contractual resident units' are not included to the rest of the world sector, ie:

- a. those parts of non-resident units which have a centre of main economic interest in the economic territory of the country,
- b. non-resident units which own land or buildings in the economic territory of the country, but only in scope of transactions relating to land or buildings.

The basic breakdown of the rest of the world sector distinguishes the following sub-sectors:

- Member States and institutions and European Union authorities,
- non-members of the EU and non-resident international organizations of the EU.

Annex 2

Gross domestic product at purchasing power parity

The object of international comparisons is gross domestic product assessed from the expenditure side as a sum of final uses of goods and services by resident institutional units (final consumption and gross capital formation), plus exports and minus imports of goods and services. For the purposes of international comparisons conducted under the joint programme of Eurostat and OECD (Eurostat-OECD PPP Programme) GDP and its aggregates are expressed in the uniform artificial currency unit – Purchasing Power Standard, in abbreviated form PPS.

To convert GDP into a common artificial currency (PPS) Purchasing Power Parities (PPP) are used. Conversion of GDP into the common artificial currency unit (PPS) enables not only the assessment of real differences in GDP level and a comparison of purchasing power of currencies and price levels between individual countries, but also an analysis of disparities in the internal structure of prices of each of the countries.

1. Definitions

Purchasing power parities (PPPs) — are currency conversion rates that reflect real purchasing power of the national currency unit on the domestic market in relation to the unit of artificial currency of compared countries (1 PPS). The purchasing power parity index (PPP) for the given country is defined as the number of national currency units needed to buy in this country the same volume of goods and services which can be purchased in other surveyed countries for one unit of common artificial currency (1 PPS).

GDP calculated at the purchasing power parity (in PPS) — is defined as “real GDP”, because conversion of GDP value from the national currency into the artificial common currency unit (PPS) eliminates the effect of price level differences across countries what allows direct comparison of GDP volumes of the investigated countries.

Purchasing power parity indices (PPP) — enable the conversion of selected GDP components (final consumption expenditure, gross capital formation) into the artificial common currency (PPS), however, do not ensure additivity of the results. This means that the sum of GDP components expressed in PPS does not have to be consistent with the value of total GDP in PPS. For this reason, the results of the comparison of total GDP and its components, expressed in common artificial currency (PPS), should be analysed separately at each level of aggregation.

2. Legal basis

Purchasing power parities are calculated under the Regulation (EC) No 1445/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 establishing common rules for the provision of basic information on Purchasing Power Parities and for their calculation and dissemination. All European Union (EU) countries are obliged to participate annually in the international comparison Eurostat-OECD PPP Programme and to provide data necessary for the calculations of PPP.

Since 1 September 2014, data used in PPP surveys is elaborated in accordance with the current Regulation (EU) no 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union (ESA 2010).

3. Methodological rules

The rules for conducting international comparisons of Eurostat-OECD PPP Programme are described in detail in the ‘Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities’⁹ Additional explanations on the methodology can be found in the publications as well as press releases published on the Eurostat websites.¹⁰

⁹ ‘Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities 2023 edition’, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024; the manual is available on the website: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5923225/KS-RA-12-023-EN.PD>.

¹⁰ See: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/purchasing-power-parities>.

Purchasing power parities for market goods and services are calculated by Eurostat according to the harmonised PPP methodology and in line with rules of compilation of national accounts in the EU countries. The basis for the calculation of PPP indicators are price quotations of selected products on the domestic market, which are conducted at once in all participating countries for the same product sample. The aim is to preserve the conditions of comparability (physical characteristics, technical parameters, usefulness, quality) and the representativity of the goods covered in the surveys (availability on the market and a significant share in the structure of GDP expenditures). In the case of non-market services, cost methods are used, i.e. based on unit costs (quasi-prices).

Price surveys are conducted for the following categories/groups of GDP expenditures:

- individual consumption expenditures of households for basic groups of expenditures,
- gross fixed capital formation (equipment goods, buildings and civil engineering works).

Eurostat in cooperation with participating countries elaborates detailed guidelines and instructions for each price survey and then conducts detailed verification of the results of the survey.

To convert balance of exports and imports official exchange rates are used. PPP results calculated at the level of product groups are aggregated to the total GDP level. For this purpose, expenditure weights proper for a given group of products are used. Aggregated PPP are applied for calculation of real GDP and its elements, as well as spatial volume indices.

4. PPP Results (tables and summary)

The coordination of provision of basic information on PPP and calculation and dissemination of the results for individual UE countries are within the Eurostat's responsibilities. The following data is published:

- PPP indices at the level of: gross domestic product, household final consumption expenditure and actual individual consumption – in national currency units per 1 PPS,
- gross domestic product, household final consumption expenditure and actual individual consumption – in PPS, total and per capita,
- price level indices in relation to an average of the European Union countries.

Full set of the PPP results is disseminated twice a year: in June and December. The results relating to year t-3 are final and results regarding years t-1 and t-2 are preliminary. Since 2022, Eurostat additionally publishes selected data on PPPs in March in the frame of so-called 'flash estimate'. The results on GDP for year t-1 presented at that time are calculated on the basis of preliminary price data. The results for years t-2 and t-3 are calculated on the basis of the latest updated data. The 'flash estimate' does not provide data on household final consumption expenditure, actual individual consumption and price levels.

Table 14. Indices of Purchasing Power Parity (PPP) for GDP in EU countries

Specification		2021	2022	2023	2024
		EU-27			
Country	Currency ^a	National currency units for 1 PPS			
European Union (EU-27)	PPS	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000
Austria	EUR	1.1293	1.1138	1.1281	1.1327
Belgium	EUR	1.1286	1.1309	1.1262	1.1229
Bulgaria	EUR	0.5552	0.5938	0.6045	0.6179
Croatia	EUR	0.6385	0.6743	0.6877	0.7149
Cyprus	EUR	0.9166	0.9149	0.9056	0.9041
Czechia	CZK	19.6932	20.2106	20.1333	20.4444
Denmark	DKK	9.8581	9.8907	9.6933	9.6460
Estonia	EUR	0.8373	0.9077	0.9173	0.9186
Finland	EUR	1.2393	1.2488	1.2333	1.2020
France	EUR	1.1036	1.1060	1.0863	1.0861
Greece	EUR	0.8165	0.8144	0.8111	0.8212
Spain	EUR	0.9225	0.9059	0.8909	0.8962
Ireland	EUR	1.1787	1.1686	1.1852	1.1812
Lithuania	EUR	0.6897	0.7576	0.7859	0.7829
Luxembourg	EUR	1.3080	1.2954	1.2927	1.3003
Latvia	EUR	0.7276	0.7672	0.7859	0.7916
Malta	EUR	0.8882	0.9048	0.9032	0.9255
Netherlands	EUR	1.1625	1.1567	1.1698	1.1661
Germany	EUR	1.1079	1.1152	1.1223	1.1174
Poland	PLN	2.7478	2.9163	3.0745	3.1080
Portugal	EUR	0.8473	0.8370	0.8216	0.8227
Romania	RON	2.5906	2.8049	2.9056	2.9997
Slovakia	EUR	0.7650	0.7896	0.7946	0.8002
Slovenia	EUR	0.8426	0.8338	0.8612	0.8776
Sweden	SEK	13.1118	13.5070	13.6344	13.5366
Hungary	HUF	232.5690	251.4580	270.6940	279.9290
Italy	EUR	0.9804	0.9578	0.9637	0.9560

^a Data in the table is presented in a national currency being in force in 2026.

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 18.06.2026].

The presented Purchasing Power Parities (PPP) indices, calculated for the total GDP, represent the number of national currency units necessary to purchase in the given country the same volume of goods and services which can be purchased on the market of other EU countries for 1 PPS. Because the indices of PPP are calculated on the basis of current market prices, purchasing power of the common artificial currency unit (PPS) is not constant. Purchasing power parities fluctuate depending on the level of prices and structure of GDP expenditures in the individual countries. Therefore, possibility of using PPP results is limited to the spatial comparisons and only to a small extent can be used for comparisons over time.

Table 15. Gross domestic product of EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2021	2022	2023	2024
	EU-27			
	in million PPS			
European Union (EU-27)	14 792 279	16 170 156	17 264 214	18 042 087
Germany	3 323 756	3 577 348	3 759 432	3 874 127
France	2 272 713	2 399 728	2 608 796	2 702 499
Italy	1 879 403	2 086 031	2 223 530	2 303 375
Spain	1 339 207	1 518 699	1 681 143	1 779 021
Poland	968 586	1 063 290	1 110 834	1 180 670
Netherlands	766 924	859 207	897 719	961 769
Romania	457 824	493 635	547 474	586 453
Belgium	448 381	496 646	534 428	552 081
Ireland	380 444	445 577	442 731	476 448
Sweden	413 198	430 621	450 565	475 971
Austria	359 723	403 483	423 593	436 206
Czechia	320 301	348 820	380 448	394 149
Portugal	255 511	291 470	329 060	352 252
Denmark	259 002	286 256	287 614	303 428
Hungary	238 898	262 272	277 872	291 122
Greece	226 063	254 180	277 026	288 274
Finland	200 726	213 110	221 369	229 604
Bulgaria	128 507	144 955	156 358	169 566
Slovakia	133 186	139 253	155 471	162 719
Croatia	91 377	100 264	115 145	120 159
Lithuania	82 221	88 543	94 565	100 905
Slovenia	61 752	68 219	74 373	76 820
Luxembourg	55 842	59 234	63 523	66 277
Latvia	44 371	47 041	50 341	51 353
Estonia	37 565	39 993	41 811	43 379
Cyprus	28 018	32 404	35 819	38 457
Malta	18 780	19 877	23 173	25 004

a The order according to the ranking of GDP in PPS in 2024.

Note: The GDP of individual countries does not add up to the GDP of the entire European Union due to rounding.

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 18.06.2026].

According to Eurostat’s preliminary data published in June 2026, Germany had the largest real GDP among all EU countries. In 2024 the GDP of Germany amounted to almost 3 874 bn PPS. The real GDP of France reached the level of 2 702 bn PPS. Among EU countries whose real GDP was higher than 1 billion PPS were Italy — 2 303 bn PPS, Spain — 1 779 bn PPS and Poland, which held the fifth place in the EU at the level of nearly 1 181 bn PPS. The next positions in the ranking were taken by the Netherlands with real GDP of almost 962 bn PPS, Romania — 586 bn PPS, Belgium — 552 bn PPS, Ireland — 476 bn PPS, Sweden – nearly 476 bn PPS and Austria with the real GDP reaching 436 bn PPS. The real GDP of three countries: Czechia, Portugal and Denmark, counted above 300 bn PPS. The real GDP of Hungary, Greece and Finland exceeded 200 bn PPS. Bulgaria, Slovakia, Croatia and Lithuania reached the level of real GDP higher than 100 bn PPS, whereas Slovenia, Luxembourg and Latvia — higher than 50 bn PPS. Other countries: Estonia, Cyprus and Malta had the level lower than 50 bn PPS.

In 2024, five the largest countries of Europe in terms of GDP (Germany, France, Italy, Spain and Poland) jointly had over 65% of the real GDP of the total EU. The real GDP of next nine countries (the Netherlands, Romania, Belgium, Ireland, Sweden, Austria, Czechia, Portugal and Denmark) represented in total 25% of the real GDP of the EU. The real GDP of the remaining 13 countries jointly amounted to less than 10%.

Table 16. Share of countries in gross domestic product of EU at purchasing power parity

Specification ^a	2021	2022	2023	2024
	EU-27			
	in %			
European Union (EU-27)	100.00	100.00	100.00	100.00
Germany	22.47	22.12	21.78	21.47
France	15.36	14.84	15.11	14.98
Italy	12.71	12.90	12.88	12.77
Spain	9.05	9.39	9.74	9.86
Poland	6.55	6.58	6.43	6.54
Netherlands	5.18	5.31	5.20	5.33
Romania	3.10	3.05	3.17	3.25
Belgium	3.03	3.07	3.10	3.06
Ireland	2.57	2.76	2.56	2.64
Sweden	2.79	2.66	2.61	2.64
Austria	2.43	2.50	2.45	2.42
Czechia	2.17	2.16	2.20	2.18
Portugal	1.73	1.80	1.91	1.95
Denmark	1.75	1.77	1.67	1.68
Hungary	1.62	1.62	1.61	1.61
Greece	1.53	1.57	1.60	1.60
Finland	1.36	1.32	1.28	1.27
Bulgaria	0.87	0.90	0.91	0.94
Slovakia	0.90	0.86	0.90	0.90
Croatia	0.62	0.62	0.67	0.67
Lithuania	0.56	0.55	0.55	0.56
Slovenia	0.42	0.42	0.43	0.43
Luxembourg	0.38	0.37	0.37	0.37
Latvia	0.30	0.29	0.29	0.28
Estonia	0.25	0.25	0.24	0.24
Cyprus	0.19	0.20	0.21	0.21
Malta	0.13	0.12	0.13	0.14

a The order according to the ranking of GDP in PPS in 2024.

Note: The GDP share of individual EU countries does not add up to 100% due to rounding.

Source: Based on: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 18.06.2026].

The key indicator used for the comparison of economic development of the European Union countries is the level of real GDP per capita (Table 17).

Table 17. Gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2021	2022	2023	2024
	EU-27			
	in PPS			
European Union (EU-27)	33 300	36 100	38 400	40 000
Luxembourg	87 100	90 400	95 100	97 700
Ireland	74 700	85 700	83 600	88 500
Netherlands	43 700	48 500	50 200	53 400
Denmark	44 200	48 500	48 400	50 800
Austria	40 200	44 600	46 400	47 500
Belgium	38 700	42 500	45 400	46 600
Germany	40 500	43 300	45 100	46 400
Sweden	39 700	40 900	42 500	44 800
Malta	36 200	37 400	41 900	43 900
Finland	36 200	38 400	39 700	40 800
Cyprus	30 400	34 500	37 400	39 500
France	33 400	35 100	38 100	39 300
Italy	31 800	35 300	37 700	39 100
Spain	28 300	31 800	34 800	36 400
Czechia	30 500	32 400	35 000	36 200
Slovenia	29 300	32 300	35 100	36 100
Lithuania	29 300	31 300	32 900	34 900
Portugal	24 600	27 800	31 100	32 900
Estonia	28 200	30 000	30 600	31 600
Poland	26 200	28 100	29 500	31 500
Croatia	23 600	26 000	29 800	31 100
Romania	23 900	25 900	28 700	30 800
Hungary	24 800	27 300	29 000	30 400
Slovakia	24 500	25 500	28 500	29 800
Latvia	23 500	24 900	26 800	27 500
Greece	21 200	24 000	26 300	27 400
Bulgaria	19 700	22 400	24 300	26 300

a The order according to the ranking of GDP per capita in PPS in 2024.

Source: „Eurostat’s Database”, Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 18.06.2026].

In 2024, the average real GDP per capita in the EU was 40 000 PPS. Ten countries of EU reached the level of real GDP per capita higher and seventeen countries lower than the average for the total EU. The country with the highest GDP per capita was Luxembourg and the lowest — Bulgaria.

In 2024, the real GDP per capita in Luxembourg reached 244% of the average level of real GDP per capita in EU. This result however, does not show the actual economic situation of Luxembourg due to the number of people working in this country significantly exceeding the number of people actually living there. In other countries with real GDP per capita higher than the EU average, the volume index in 2024 did not go beyond 134%, except for Ireland (221%).

In the Netherlands and Denmark, the level of real GDP per capita was 20% higher than the average and more. Other countries of real GDP per capita higher than the EU average included Austria, Belgium, Germany, Sweden, Malta and Finland. Greater disparity can be observed in countries with real GDP per capita lower than the EU average. The real GDP per capita in 2024 of eight countries (Cyprus, France, Italy, Spain, Czechia, Slovenia, Lithuania and Portugal) reached the level of no less than 80% of the European average. In the next six countries (Estonia, Poland, Croatia, Romania, Hungary and Slovakia), the level of real GDP per capita in 2024 was higher than 70% of the average level in the European Union. The other three countries: Latvia, Greece and Bulgaria, reached the level of real GDP per capita representing more than 60% of the average level in the EU.

Table 18. Volume indices of gross domestic product per capita in EU countries at purchasing power parity

Specification ^a	2021	2022	2023	2024
	EU-27			
	EU=100			
European Union (EU-27)	100	100	100	100
Luxembourg	262	250	248	244
Ireland	225	237	218	221
Netherlands	132	134	131	134
Denmark	133	134	126	127
Austria	121	123	121	119
Belgium	116	118	118	117
Germany	122	120	118	116
Sweden	119	113	111	112
Malta	109	103	109	110
Finland	109	106	103	102
Cyprus	91	95	97	99
France	101	97	99	98
Italy	96	98	98	98
Spain	85	88	91	91
Czechia	92	90	91	90
Slovenia	88	90	91	90
Lithuania	88	87	86	87
Portugal	74	77	81	82
Estonia	85	83	80	79
Poland	79	78	77	79
Croatia	71	72	78	78
Romania	72	72	75	77
Hungary	75	76	75	76
Slovakia	74	71	74	75
Latvia	71	69	70	69
Greece	64	66	68	68
Bulgaria	59	62	63	66

a The order according to the ranking of GDP per capita in PPS in 2024.

Source: "Eurostat's Database", Internet: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [accessed: 18.06.2026].

Annex 3

Non-observed economy in national accounts

1. The scope of the size of non-observed economy

The system of national accounts methodology applied in EU (ESA2010) guarantees the completeness of data used to estimate gross domestic product (GDP) and gross national income (GNI). In practice, this means that macroeconomic statistics – in addition to activities directly observed through statistical surveys and administrative records – also cover the so-called non-observed economy. Non-observed economy according to the national accounts methodology, includes those production activities, both legal and illegal that, for various reasons, are not captured in data sources and are not subject to standard statistical surveys. Due to the type and legality of the conducted activities, as well as the specific nature of the entities involved in it, the following main areas of non-observed economy are distinguished in the Polish national accounts:

- a) **the activities of registered and unregistered entities**, which includes production activities in an economic sense, completely legal (in terms of meeting standards and regulations), but hidden from public authorities for the following reasons:
- to avoid paying income tax, value added tax (VAT) and other taxes,
 - to avoid paying social security contributions,
 - to avoid legal requirements such as: minimum wage, maximum working time, safety at work,
 - to avoid administrative procedures including reporting.

In this area a key issue of entities activity is concealing (hiding) part of the income in order to avoid taxation, employing workers at the black market as well as conducting business without the required registration and related formal and legal obligations.

- b) **illegal activities**, which include production of goods and services whose sale, distribution and possession are prohibited by law.
- c) **other adjustments** covering specific activities of enterprises and natural persons that are not subject to reporting but, according to the national accounts methodology, should be included in the market production boundary.

Data for 2021–2024 presented in this publication includes estimates for non-observed economy for:

- registered economic entities of private sector employing up to 9 persons (irrespective of the legal form) as well as employing from 10 to 49 persons (excluding cooperatives),
- tax evasion of goods and services (so-called VAT fraud),
- unregistered business entities in the title of non-registered work, mainly in services, including persons providing prostitution services,
- illegal activities in the scope of production and sale of drugs, smuggling of tobacco products, smuggling of alcohol and activity of persons, who gain financial benefits from prostitution services providing by others (so called pimps services),
- households' own-account production,
- other areas not covered by reporting.

2. Methods adopted for estimates of the size of non-observed economy

2.1. In the estimates of non-observed economy in the scope of registered and unregistered entities, the following methods were used:

- direct method, based on a set of normative indicators,
- survey on unregistered employment through labour market research (Labour Force Survey – LFS and special modular survey on unregistered employment),
- estimates of activities related to sexual services.

The direct method was used to estimate the hidden production of registered operators. The research covered business entities with the number of employees up to 9 people regardless of the specific organizational form and private sector entities (without cooperatives) with the number of employees from 10 to 49 people. The direct method consists of estimating the average productivity and the average wages per 1 employed person. These estimations are used to calculate average income per one employed person, which are used for the calculation of output, intermediate consumption and gross value added.

Estimates were done with distinction of:

- sections according to NACE Rev. 2,
- kinds of locality (communes, towns-communes, towns),
- number of persons employed (1–2 persons, 3–4 persons, 5 persons, more than 5 persons).

Studies of the labour market have been used to estimate the size of non-observed economy by natural persons performing unregistered employment, mainly service activities.

The study used:

- official statistics regarding wages, number of workers and registered unemployed,
- results of representative study on unregistered employment (LFS),
- modular survey on unregistered employment for year 2017 and 2022.

Supported by the above studies the number of people working in non-observed economy was estimated in total and with distinction on NACE Rev. 2 sections.

To calculate output and costs of creating it by natural persons who perform unregistered employment, average wages has been used and adequate indicators of relations (gross operating surplus per one employed person) have been calculated, both on the basis of results of SP-3 survey (which concerns registered small enterprises employing up to 9 persons). Production resulting from unregistered work of employees and self-employed was counted separately.

In addition, in the scope of non-observed economy the production for own final purposes was taken into account:

- estimate of the value of processed agricultural products from own production and for own final use – allocated in NACE A section;
- estimate of value of own-account construction output by households – allocated in NACE F section.

Output has been calculated as a multiplication of estimated number of employees, average wages and relation indicator of wages for output of small registered enterprises. Costs of this production (intermediate consumption) has been calculated, with the use of relation indicator for intermediate consumption of output in small registered enterprises.

Estimation of activity concerning sexual services

Profit gained from activity related to sexual services has been calculated for three established categories of these services: activities of agencies, individuals working on private premises (owned or rented) and sexual services provided by the roads.

The value of this profit is equal to the multiplication of number of people providing sexual services, the number of contacts within a year and the average price of services. In the estimation the number of non-residents has been included, as it is mostly characteristic for sexualized services provided by the roads. The value of services provided by foreigners, as well as costs, which they have regarding transferring part of the profits to the pimps, affects also the level of foreign trade balance.

2.2. Estimation of illegal activities

To estimate illegal activities both data from administrative and non-statistical sources have been used, including the results of studies performed by specialized institutions and research and science centers as well as police reports.

The estimates of illegal activity concern following areas:

– pimps activities

Pimps activities are prohibited by the Polish law and are connected with deriving a benefit from other persons who practice prostitution,

– production and trade of drugs

In activities related to production and sale of illegal drugs, the groups of drugs have been taken into account, which are significant to the Polish market. These are: marihuana and hashish, amphetamine, cocaine and crack cocaine, heroin, ecstasy, LSC, hallucinogens and polish heroin. The estimation of profit from activities regarding production and sale of drugs is made from supply and demand side.

– smuggling of tobacco products

Phenomena, which have been carefully analyzed concerns the smuggling of cigarettes from the East on to the domestic market and illegal sale mainly in on-street markets trade, as well as events of transport to countries of Western Europe legally produced in Poland cigarettes and there introducing them to the market without excise duties. Moreover, the illegal production of counterfeit cigarettes on industrial scale has been included. The part of the profit of legally produced cigarettes has been included in the hidden economy, whereas the part of illegal production and smuggling onto the polish market, has been incorporated into illegal economy.

– smuggling of alcohol

The illegal market for alcohol products in Poland relates mainly to spirits. Based on the findings of the Customs Service and available reports, it was assumed that among the illegal market segments the most important spheres were decontamination of denatured alcohol and trade in decontaminated alcohol.

2.3. Other adjustments

In accordance with the methodology of the system of national accounts, the following adjustments were made to ensure completeness of data:

- sale of food at market places,
- benefits from use of company cars for private purposes,
- revenues from roadside and market place sales of forest fruits and mushrooms,
- sale of industrial waste for processing (metal, glass, plastics, paper) in recycling collection points.

The above adjustments are based on various estimation methods and assumptions, as well as available data sources, including the results of the Household Budgets Survey and administrative data from the Central Register of Vehicles and Drivers (CEPiK). These adjustments impact both the production and expenditure side of GDP.

3. The impact of the estimates of non-observed economy on the level of GDP

In the years 2021–2024, the share of non-observed economy in creating GDP (in registered and unregistered entities, illegal activity and other adjustments) was on the level on 12.5% in the year 2021, and decreased in subsequent years, reaching the level of 9.9% in 2024. In registered and unregistered entities, in the years 2021–2024 was as follows: 10.3%, 9.1%, 8.1% and 7.5%, while the share of illegal activity in the years 2021–2024 has been decreased to 0.2% of GDP. Other adjustments in the scope of non-observed economy were on the level on 1.9% in the year 2021, and 2.2% in the year 2024.

Consistently the largest share in non-observed economy had units conducting trade, construction and real estate activities. While, the largest share in the creation of revenues from illegal activities is related to drug production and trafficking.

Gross value added as a result of the activity in non-observed economy was intended mainly for final consumption expenditure and for increasing gross fixed capital formation.

Table 19. The estimates of the size of hidden economy in creating GDP (current prices)

Specification	2021	2022	2023	2024
	in million PLN			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	2 661 518	3 100 850	3 415 274	3 669 531
	in percent			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	100.0	100.0	100.0	100.0
Non-observed economy in total	12.5	11.3	10.2	9.9
In registered economic entities	8.8	7.6	6.7	6.1
Due to non-registered work	1.5	1.5	1.4	1.4
Illegal activity	0.3	0.3	0.2	0.2
Pimps services	0.04	0.03	0.03	0.03
Drugs, alcohol, tobacco products (trade)	0.24	0.19	0.17	0.16
Drugs, alcohol, tobacco products (production)	0.03	0.03	0.03	0.03
Other adjustments*)	1.9	1.9	1.9	2.2
Non-observed economy in total according to group of NACE Rev.2 sections:				
Industry (B,C,D,E)	1.8	1.6	1.4	1.4
Construction (F)	2.3	1.9	1.4	1.5
Trade, repair of motor vehicles, accommodation and catering (G,I)	4.3	4.2	4.2	3.6
Transportation and storage, information and commu- nication (H,J)	1.1	1.0	0.8	0.9
Real estate activities, scientific and technical support, and administration (L,M,N)	1.7	1.5	1.2	1.2
Other services (A,K,O,P,Q,R,S,T)	1.3	1.1	1.2	1.3

*) including the sale of food at market places, benefits from use of company cars for private purposes, revenues from roadside and market place sales of forest fruits and mushrooms.

Table 20. The estimates of the size of hidden economy and illegal activity in GDP from the expenditure approach (current prices)

Specification	2021	2022	2023	2024
	in million PLN			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	2 661 518	3 100 850	3 415 274	3 669 531
	in %			
GROSS DOMESTIC PRODUCT (including the non-observed economy)	100.0	100.0	100.0	100.0
Final consumption expenditure	55.6	57.1	56.6	56.0
in which: non-observed production	6.9	6.6	5.9	6.1
Gross fixed capital formation	16.9	16.4	17.9	17.2
in which: non-observed production	4.1	3.6	3.4	3.1